BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 28102

Biblioteca Bucureștilor

8
August
2003

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

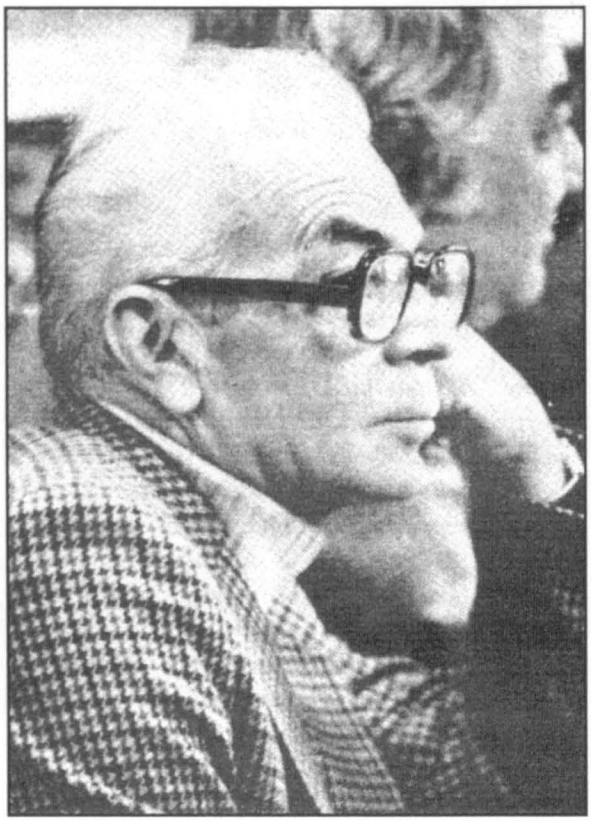

MIRCEA ZACIU

1928 – 2000

75 de ani de la naştere

"... Mircea Zaciu pare, prin rigoarea pe care o arată în tot ce scrie, un prelat care a pătruns în saloanele mari ale epocii. Urcat ca un stareț care trece periodic prin lungi posturi purificatoare, timid şi tăcut în adunările publice, polemist, totuşi, redutabil în orele lui de indignare,

Mircea Zaciu este o personalitate completă...

Duce bătălii lungi... şi apelează, în polemică, la argumente din mai multe domenii. Ceva din firea îndârjită a filologului latinist din secolul trecut se prelungeşte în cititorul avizat de azi al lui Mallarmé.

Mircea Zaciu este un spirit nordic (el însuşi se consideră astfel), decis să-şi asume responsabilități mari în cultură".

Eugen Simion

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

Paul CERNOVODEANU – O ştire nouă privitoare la epidemia de ciumă din Bucureşti la 1792 2

Pagini din "Gazeta Municipală"

Ana Maria ORĂŞANU – Cum erau odinioară Bucureştii (VIII) 4

Alexandru OBEDENARU – Cafenelele bucureştene de acum 50 de ani 5

Amelia LĂRGEANU – Embaticarii moşiei Grozăveşti 7

C. BACALBAŞA – Restaurante în Bucureşti la 1875 9

Patrimoniu 11

Istoria cărții

N. Cartojan – Istoria Literaturii Române Vechi 12

Autografe contemporane

Constantin MOHANU – 70 14

Puncte de vedere

Claude KARNOOUH – Europa: patrimoniu comun şi viitor? 16

Scrisoare din...

Mariana VLAICU – Biblioteca Județeană "Ioniță Scipione Bădescu" Zalău 20

Meridian biblioteconomic

Biblioteca "Anton Pann" 24

EBLIDA – Raport anual de activitate 25

Monica BREAZU – Biblioteca Națională a Franței – între spațiu real şi virtual 27

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a bibliocidului (II) 30

Catalog 36

Document

Corespondență Emil Turdeanu – Dan Simonescu 38

Distincție 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

O știre nouă privitoare la epidemia de ciumă din București la 1792

Acad. Paul CERNOVODEANU

Ca întotdeauna după perioade de războaie, pustiiri și privațiuni de tot felul pentru populația greu încercată, războiul ruso-austro-turc dintre anii 1787 – 1792, încheiat prin pacea de la Iași (1792) a fost urmat de o cruntă epidemie de ciumă în Țara Românească.

Izbucnită în vara anului 1792 la București, după înscăunarea noului domn Mihail Suțu, proporțiile ei au depășit în curînd limitele orașului, necruțătorul flagel răspîndindu-se cu repeziciune în întreaga țară. Insuficiența și caracterul improvizat al măsurilor sanitare luate de autorități, precum și lipsa aproape totală a unui personal medical calificat în Capitală, au îngreunat foarte mult combaterea cu eficacitate a boalei. Numai datorită fugii și răspîndirii populației înspăimîntate din oraș precum și venirii iernii, virulența epidemiei a mai putut să scadă. Vom aminti foarte pe scurt istoricul acestei epidemii[1], spre a scoate apoi în relief știrea nouă, constituind obiectul prezentei note.

La 23 iunie 1792 Mihai vodă Suțu dădea un pitac prin care, constatînd primejdia de ciumă, poruncea marelui spătar și marelui agă să interzică "întrunirea" norodului la Plumbuita la 24 ale lunii pentru prăznuirea nașterii Sf. Ioan Botezătorul, iar la 8 iulie poruncea închiderea tuturor cafenelelor din București în afara aceleia de lîngă casele de Beilic[2]. Peste cîteva zile, la 10 iulie, se dădeau dispoziții pentru întărirea lazaretelor de la Daia, Ovidoaia și Văcărești[3] iar printr-un alt pitac din 19 iulie domnul oprea ținerea Tîrgului Cucului "care este în mijlocu Politii Orașului București" și "unde se face multă amestecătură"[4]. Mihai Suțu ia noi măsuri de prevedere poruncind la 25 iulie interzicerea găzduirii peste noapte în prăvălii a meșterilor sau ucenicilor, iar în cazul îmbolnăvirii vreunui prăvăliaș, lăsarea mărfii pe loc, sub amenințarea pedepsei cu bătaia[5]. Cu toate încercările autorităților de a iniția unele măsuri sanitare, specificate în cele 5 "ponturi pentru paza de boala ciumii" enunțate la 19 iulie[6], flagelul continua să facă ravagii. La 28 iulie aflăm de înființarea unei *Comisiuni Sanitare Publice* în București, menite a se ocupa cu combaterea ciumei[7], a cărei activitate era însă stînjenită de lipsa personalului medical calificat, capabil să îngrijească bolnavii și să ia măsurile de prevedere necesare. În urma rugăminții domnului Mihai Suțu, agentul consular al Austriei la București, Michaël Merkelius, se adresează comandamentului general austriac din Transilvania "pentru trimiterea aici a d. director al Carantinelor (Contumaz Direcktor) Keinz, căruia domnul îi dă bucuros 100 de lei pe lună, locuință și 2 lumînări, cum și 2 ocă de carne, 1/2 ocă de orez și patru pîini pe zi. Domnul ar dori chiar, ca acest director al Carantinelor să mai aducă cu el vreo două persoane pricepute în această materie, cu cîte 50 de lei pe lună, care la nevoie să fie întrebuințați prin satele suspecte sau în spitalul de aici[8]. Dorința domnului a fost însă îndeplinită mai tîrziu, la sfîrșitul lui august, dar între timp molima se întinsese așa de mult, încît nici cioclii nu mai pridideau cu îngroparea victimelor. De aceea prin nizamul din 12 august domnul poruncea epistatului Agiei, fostului mare postelnic Iordache Suțu, să sporească numărul cioclilor de la 13 la 60[9].

Ravajele epidemiei sînt semnalate și în raportul prim secretarului ambasadei franceze la Poartă, Chalgrin, din 18 august, privitor la călătoria sa la Constantinopol, prin Banat, Transilvania și Țara Românească. El a poposit 3 zile în Bucureștii contaminați și a fost primit de vodă Suțu care i-a înlesnit drumul pînă la Silistra, procurîndu-i și o escortă care să-l apere de bandele de tîlhari, ce roiau în regiunea pestiferată din cîmpia Dunării[10].

De abia la 31 august, Merkelius comunică internunțiului de la Constantinopol, baronul Philipp von Herbert Ratkheal, aprobarea cererii domnului de către comandamentul general din Transilvania și trimiterea la București a "ober-chirurg"-ului Saamüller și a chirurgului de circumscripție, Gutter[11]. Epidemia luase o asemenea proporție, încît însuși Merkelius părăsise serviciul consular austriac din București și se refugiase la curtea banului Dimitrie Ghica de la Colentina, de unde a transmis la 6 septembrie primul raport oficial asupra evoluției boalei, între 18 iunie și 31 august, după un extras al protocoalelor spitalului domnesc de la Pantelimon. Din acest raport reiese că între 18 iunie și 31 iulie muriseră 74 bolnavi la București, iar între 1 și 31 august, numărul lor se ridicase la 204, 334 contaminați aflîndu-se în spital și lazarete[12]. La 16 septembrie, cei doi chirurgi austriaci trimiși pentru combaterea epidemiei înaintară un raport formulat în 9 puncte, asupra simptomelor și evoluției boalei[13], cel dintîi de acest fel cunoscut în analele medicinii bucureștene.

În luna septembrie au murit în spital și în lazaretele de ciumați cel mai ridicat număr de bolnavi atins în această epidemie, anume 231[14]. Înfricoșat peste măsură și cuprins de panică superstițioasă, la îndemnurile abile și interesate ale unor fețe bisericești, domnul nu a pregetat să caute cel mai "eficace" remediu pentru combaterea flagelului în... aducerea capului Sf. Visarion grec de la biserica Dușco, metoh al mănăstirii Meteore din Macedonia, la București! Într-adevăr, la 19 octombrie, în schimbul unor însemnate sume de bani, fu adus capul sfîntului cu mare alai, sub conducerea a patru clerici greci, și depus la mănăstirea Cotroceni[15]. Dar frigul iernii începuse să se facă simțit și molima să scadă, fără "ajutorul" capului Sf. Visarion! Epidemia s-a stins la începutul anului 1793, semnalîndu-se numai cazuri sporadice și izolate în țară.

La izvoarele interne pe care le deținem asupra epidemiei de ciumă din 1792 la București, sau la cele externe, în special rapoartele consulare ale lui Merkelius, venim să adăugăm acum o știre nouă, cuprinsă într-o relatare inedită de călătorie a unui medic maghiar în țările române. Într-o publicație foarte rară a epocii, "Mercurial Maghiar din Viena" (A Bétsi Magyar Merkuriusnak), se publică în nr. LXIII din 8 august 1794, p. 980 – 986, o corespondență primită din Kassa, și anume o scrisoare adresată la 12 august 1793 unui localnic nenumit, de către un medic maghiar aflat la Constantinopol, păstrîndu-și și el din nefericire anonimatul, în care se relatează călătoria întreprinsă în anul precedent prin Ucraina, Moldova, Țara Românească și Balcani pînă la Constantinopol. După ce a trecut pe la Iași, Focșani și Buzău, călătorul ungur a poposit la 17 septembrie 1792 în București. "E un oraș mare" relatează dînsul, "se întinde pe o cîmpie și are cel puțin 367 de biserici. Aici locuiește voievodul din Țara Valahiei; cel dinainte, prințul Mavrogheni, a avut un castel mare și grozav de frumos, dar acesta a fost ars de ai noștri[16]. Tocmai în timpul sosirii mele la București bîntuia o epidemie de ciumă, dar nu am putut să-mi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

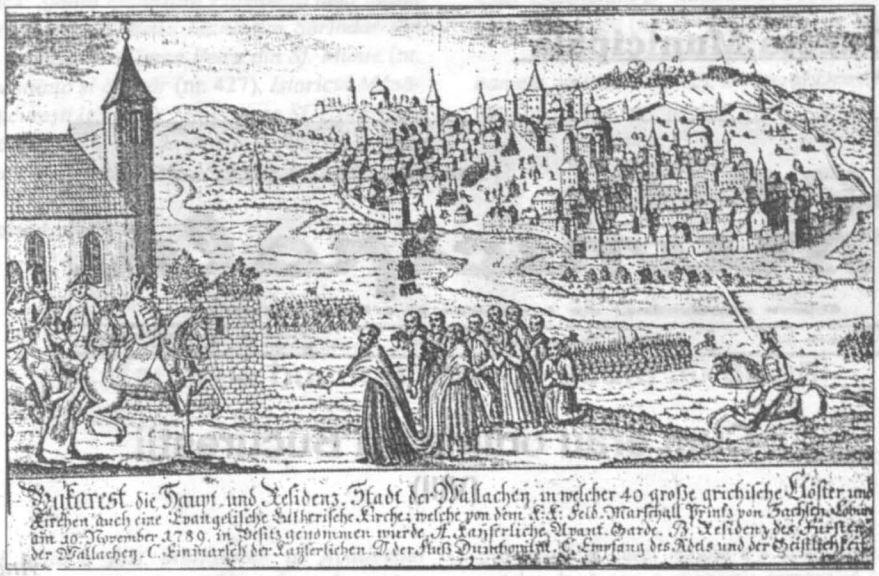

Bucureștii la 1789. Vedere închipuită, dintr-o publicație a epocii

exercit cu curaj meseria mea de medic, deoarece oamenii aceştia (adică locuitorii Capitalei) sînt aşa de brutali, încît dacă în vreo casă în care a umblat un doctor se întîmplă cumva să moară cineva, toţi oamenii din casă împreună cu doctorul sînt puşi într-o căruţă şi duşi pe cîmp la o distanţă de un ceas de oraş şi sînt obligaţi să rămînă acolo şapte săptămîni. Tocmai în săptămâna aceea a fost dus în felul acesta un doctor italian cu numele de Marankati, care acolo a şi murit"[17]. Aici anonimul medic maghiar îşi încheie relatările asupra Bucureştilor, plecînd mai departe la Giurgiu şi trecînd Dunărea la Rusciuk, unde îşi petrece toată iarna recrutîndu-şi o clientelă bogată din rîndurile localnicilor de vază.

Scurta dar interesanta relatare a necunoscutului medic maghiar ne aduce însă cîteva precizări interesante. În primul rînd, sîntem informaţi de modul cu totul primitiv de îngrijire a bolnavilor, lipsiţi de o adevărată asistenţă medicală, singurele măsuri de ocrotire constînd numai în izolarea celor contaminaţi în cîmpiile din afara oraşului. Dintr-o anaforă a ispravnicului de Ilfov, serdarul Vintilă Prejbeanu, din 24 septembrie 1792, aflăm că bolnavii de ciumă din Bucureşti, sau suspecţii, erau izolaţi pe cîmpiile din jurul Pantelimonului sau Fundenilor şi că se intervenise pentru ei pe lîngă domn spre a li se ridica vreo 40 de bordeie pentru a se adăposti, avînd în vedere venirea frigului şi apropierea iernii[18]. În felul acesta, informaţia medicului maghiar relativă la izolarea bolnavilor pe cîmpiile din jurul Bucureştilor coincide cu datele cuprinse în izvoarele interne, de unde şi dovada exactităţii afirmaţiilor sale. Cu toate eforturile depuse, nu am putut însă afla identitatea acestui interesant călător şi nici vreo altă informaţie suplimentară asupra prezenţei la Bucureşti a confratelui său italian, Marankati, amintită de dînsul. Ispitit doar de o simplă rezonanţă fonetică, mi-am pus întrebarea dacă acest presupus medic italian n-ar putea fi cumva acel George Manicati, fratele cunoscutului medic Ioan Manicati (care murise încă de la 1787), despre care amănunţitul repertoriu al dr. Gomoiu face doar o simplă menţiune, fără nici o altă precizare[19]. Repet însă că aceasta constituie doar o simplă sugestie, care nu îmbracă nici măcar forma unei ipoteze. Rămîne ca cercetări ulterioare mult mai amănunţite să caute să aducă lumină în această problemă.

Noi ne-am mulţumit doar în această scurtă notă să relatăm mărturia inedită asupra ciumei din Bucureşti la 1792 a unui medic anonim maghiar şi să îmbogăţim repertoriul medicilor bucureşteni cu încă un nume, acel al italianului Marankati, victimă a acestei epidemii şi a cărei identitate rămîne a fi verificată mai tîrziu.

Note:

1. Pentru cadrul general, a se vedea meritoria monografie a dr. Pompei Samarian, *Din epidemiologia trecutului românesc – Ciuma*, Buc., 1932, p. 139 – 150.

2. V.A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, Buc., 1892, p. 339.

3. Arh. St. Buc., mss. 20, f. 361.

4. *Ibidem*, f. 369 v^0 – 370. Prin pitacul domnesc din 9 august se prevedea mutarea Tîrgului Cucului "ce se face în Curtea cea Veche" în "Livada Mitropoliei, fiind loc mai larg şi deoparte de Bucureşti", cf. *ibidem*, f. 393.

5. V.A. Urechia, *op. cit.*, p. 111.

6. Arh. St. Buc., mss. 20, f. 370 – 371.

7. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, Buc., 1922, XIX 1, p. 611, nr. DIII.

8. *Ibidem*, p. 611, nr. DIV.

9. V.A. Urechia, *op. cit.*, IV, p. 110.

10. Hurmuzaki, *ibidem*, supl. I, vol. II, Buc., p. 82 – 83, nr. CLI.

11. Hurmuzaki, *op. cit.*, XIX$_1$, p. 613, nr. DVII.

12. *Ibidem*, p. 617, nr. DXI.

13. *Ibidem*, p. 619, nr. DXV.

14. *Ibidem*, p. 623, nr. DXVII.

15. *Ibidem*.

16. E vorba de Curtea Nouă incendiată de cătanele austriace la 14/25 decembrie 1789, în timpul ocupaţiei oraşului în vremea războiului amintit, cf. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Bucureşti*, Buc., 1961, p. 37.

17. "Bukarestbe 17-dik Septemberben érkeztem. Ez nagy Város, ter hellyen fekszik, van benne 367 Templom leg-alább, itt'lakik az Oláh országi Vajda, ez elött Hertzeg, Mavrojéninak nagy roppant szép Kastélja vólt, de ezt a'mieink fel-égették. Epen azon üdöbenn hogy Bukarestba érkeztem, Pestis vólt benne, de a'Doctorságomat nem lehetett bátran follytatni, mivel ezek olly goromba Emberek, hogy, ha, azonn házbann, mellybe Doctor járt, valaki meg-talált halni, az egész ház népet szekérre rakták, és á Doctorral együtt á Várostól egy órányi földre ki-vitték, á hol hét hetet kellet tölteniek. Epen azon a'héten vitekki igi egy Marankati nevii Olasz Doctort, á ki ottan meg is hólt", cf. *A Bétsi Magyar Merkuriusnak*, 1794, nr. LXIII, (8 august), p. 981 – 982.

18. V.A. Urechia, *op. cit.*, IV, p. 112 – 113.

19. Dr. V. Gomoiu, Gh. Gomoiu şi Maria Gomoiu, *Repertor de medici, farmacişti, veterinari (personalul sanitar) din ţinuturile româneşti*, vol. I, Brăila, 1938, p. 261.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pagini din "Gazeta Municipală"

Gazeta Municipală

Cum erau odinioară Bucureștii
(VIII)

Ana Maria ORĂŞANU

În 1940, modernizarea oraşului devenise evidentă. O remarca oricine, iar străinii apreciau în mod deosebit aceste demersuri care evidenţiau Bucureştii între celelalte oraşe din sud-estul Europei. În nr. 419, un prestigios oaspete, dirijorul francez Albert Wolff, constata schimbări notabile faţă de ce văzuse în urmă cu doi ani. (*Străinii şi transformările Capitalei*).

Se lucra în zona centrală la alinierea Căii Victoriei. Pe str. Doamnei începuse construirea noii aripi a Băncii Naţionale. Se ridicau şcoli în cartierele periferice şi diverse aşezăminte sociale şi administrative. Atunci s-au demolat printre altele "Pasagiul Român" de lângă Biserica Kretzulescu şi "Casa Grecianu" de lângă Biserica Doamnei. În pericol de demolare a fost şi Hanul lui Manuc, dar proiectul de a se amplasa acolo un bloc a fost abandonat (nr. 407). Blocurile cu multe apartamente formau majoritatea noilor construcţii. Aflăm că primul loc în topul *Celor mai mari blocuri din Capitală* revenea imobilului din Calea Victoriei 143 alcătuit din 208 apartamente (nr. 406). Ce însemnau, de fapt, aceste locuinţe multifamiliale şi servituţile specifice lor, comenta Henri Stahl în *Case ventuze şi case ciuperci* (nr. 420).

Se începe cadastrarea Capitalei (nr. 410) comentează debutul activităţii de instituire a Cărţii Funciare, într-un moment în care multe din vechile parcelări erau modificate, iar evidenţa terenurilor şi a imobilelor nu mai putea fi ţinută prin mijloacele tradiţionale.

Grija pentru valorile trecutului şi obligaţiile celor care deţin clădiri istorice este evidenţiată în articolul *Ocrotirea monumentelor istorice* (nr. 420).

Marcată de un festivism omagial fără precedent, **Luna Bucureştilor** s-a desfăşurat pentru ultima dată în 1940. Ediţia a fost dedicată celor 10 ani de la Restauraţie, domniei Regelui Carol al II-lea şi rezultatelor în toate domeniile sociale (nr. 424). S-a organizat în Parcul Naţional Carol al II-lea pe zonele amenajate de-a lungul celor şase ediţii, cu 10 pavilioane grupate în 3 puncte. Printre noutăţile oferite vizitatorilor amintim plimbările cu vaporaşul care includeau traversarea ecluzei atunci realizate, precum şi un teatru al expoziţiei cu 800 de locuri unde se vizionau spectacole diverse, inclusiv balet şi music-hall.

În nr. 426 s-a publicat *Un istoric al Lunii Bucureştilor şi cuvântările M.S. Regele la sărbătoarea Capitalei*, ca un bilanţ anticipat al acestor manifestări asimilate rapid tradiţiei locale şi apoi abandonate irevocabil.

1940 a fost un an greu, încărcat de evenimente. Această realitate transpare şi din paginile "Gazetei Municipale", dar fără să-i afecteze identitatea ca săptămânal de informare şi critică edilitară.

Ziarul consemnează că, după abdicarea Regelui Carol al II-lea la 6 septembrie, *Regele Mihai I s-a urcat pe tronul României* (nr. 437). Imediat numele fostului rege a fost înlocuit din denumirea unor locuri publice: Parcul Naţional Carol al II-lea a devenit Parcul Naţional, Piaţa 8 Iunie – Piaţa Naţiunilor, Bulevardul Carol al II-lea – Bulevardul Ardealului (nr. 439).

În zorii zilei de 10 noiembrie Capitala a fost zguduită de un puternic cutremur care a făcut mari pagube. Au fost afectate circa 25% dintre construcţiile existente, în marea majoritate fiind ridicate după 1919. Atunci s-a prăbuşit blocul Carlton situat pe Bulevardul Brătianu (nr. 447). Ziarul prezintă eforturile pentru salvarea şi ajutorarea supravieţuitorilor şi punctează această dramatică încercare prin care treceau locuitorii unei capitale intrată şi în război. În nr. 451, *Senzaţionalele descoperiri de la Blocul Carlton* puneau în evidenţă viciile ascunse ale celebrului imobil.

Articolele care evocă istoria Bucureştilor se regăsesc pe tot parcursul anului şi ocupă în continuare spaţiul central al primei pagini. Alcătuiesc rubrică, intitulată *Bucureştii cari au fost,* când semnează Amelia Lărgeanu şi Stoica Nicolaescu, precum şi *Negustori de odinioară*, când autor este Nicolae Angelescu. Pe lângă aceştia, îi regăsim izolat ca autori pe Alexandru Obedenaru, George Potra, Colonelul Lăcusteanu, Emanuil Hagi Mosco, Constantin Leoveanu şi S. Spitzer. Temele abordate sunt foarte diverse, culese din viaţa bucureşteană a secolului XIX, istoricul unor vechi lăcaşuri de cult şi portrete de bucureşteni.

*

Prezentăm lista articolelor de memorie comunitară publicate de "Gazeta Municipală" în anul 1940, întocmită de Antoaneta Pfeiller şi Diana Macarie:

Obedenaru, Alex.: *Cafenelele bucureştene de acum 50 de ani* (nr. 405);

Spitzer, S.: *Casele dintre calea Victoriei şi str. Academiei* (nr. 406);

Leoveanu, Const.: *Medalii bătute de Comuna Bucureşti* (nr. 407);

Ştefănescu, Radu: *Alimentarea cu apă a Capitalei* (nr. 408);

Lărgeanu, Amelia: *Calea Plevnei şi moşia Grozăveşti* (nr. 409-411), *Podul de pământ şi familia Golescu* (nr. 412), *Moşia Grozăveşti şi familia Golescu* (nr. 414-415), *Embaticarii moşiei Grozăveşti* (nr. 416), *Din istoricul cartierului Witting* (nr. 417), *Proprietăţi pe Podul de Pământ* (nr. 418), *Casa şi moşia Procopoaiei* (nr. 419), *Proprietatea marelui Logofăt Câmpineanu* (nr. 420), *Moşia Bellu, fabricile Lessel şi Luther* (nr. 421), *Grădini de petrecere pe Podul de pământ* (nr. 422);

Hagi Mosco, Emanuil: *Biserica "Bucur ciobanul"* (nr. 413);

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nicolaescu, Stoica: *Sfânta Mânăstire Plumbuita dela Podul Colintinii din Bucureşti* (nr. 423), *Sfânta Mânăstire Sărindar din Bucureşti* (nr. 424-426), *Mânăstirea Simon Petru din Sf. Munte* (nr. 425), *Un răspuns pentru ştiinţă şi adevăr* (nr. 427), *Istoricul Mânăstirii Sf. Dumitru din Bucureşti* (nr. 428), *Mânăstirea Sf. Gheorghe-Vechiu* (nr. 429-430), *Schitul Maicilor din Bucureşti* (nr. 433-437), *Sfânta biserică Foişorul din Bucureşti* (nr. 439), *Biserica Albă din Postăvari* (nr. 440);

Angelescu, Nicolae I.: *Grigore Capşa şi familia sa* (nr. 431-432), *Constantin D. Athanasiu, 1828 – 1889* (nr. 434-436), *O judecată între hagii* (nr. 444), *Tovărăşii de negustori* (nr. 445-446);

Bacalbaşa, Const.: *Aiasta nu se poate...* (nr. 441), *Ziarişti şi oameni politici* (nr. 442), *Doctorul Drasch* (nr. 443), *Ajutarea sinistraţilor în alte vremuri* (nr. 447);

Lăcusteanu, Alex.: *Un bal mascat sub generalul Chiselev* (nr. 449), *Căsătoria colonelului Lăcusteanu* (nr. 450);

Potra, George: *Bucureştii la mijlocul secolului XIX. Impresiile germanului W. Derblich* (nr. 451-452).

Cafenelele bucureștene de acum 50 de ani

Alexandru OBEDENARU

Autorul acestui articol, fost bibliotecar al Academiei Române, decedat acum trei ani, a publicat în multe reviste şi ziare interesante amintiri din Bucureştii de altă dată.

Am socotit potrivit a da publicităţei unul din articolele sale inedite:

Cafeneaua şi Cofetăria Fialkowski erau instalate în piaţa Teatrului Naţional, în parterul casei Törec, exact unde se află acum clădirea Societăţii Adriatica, minus colţul dinspre Calea Victoriei, cu o uşe şi trei ferestre unde găseai magazinul d-nei Blanche, care confecţiona pălării de damă.

Într'o seară de sfârşit de Noembrie 1883, pe când implacabilul cer de iarnă hărăzea asupra Bucureştilor ploae, zăpadă, frig şi umiditate, m'am dus la Opera Italiană care pe atunci dădea reprezentaţii pe scena Teatrului Naţional.

Întocmai ca la Bizanţiu, abia la ora 9, cortina s'a ridicat, lăsând vizibile: piaţa şi fabrica de tutun din Sevilla. Cum toate actele operei "Carmen", afară de al patrulea, sunt lungi şi antractele durau – şi atunci ca şi acum, – aproape cât actele, spectacolul s'a terminat la ora unu fără un sfert noaptea. Afară nu mai era aşa de frig ca până la ora 8 seara, fulgi groşi de zăpadă şi noaptea fără lună şi strada fără lumină electrică dădea oraşului un aspect mai poetic decât îl avea ziua, deoarece diformaţiile se estompau într'un clar obscur, mult mai pronunţat decât în tablourile marelui Rembrandt.

În cofetăria din stânga pieţii – cum eşi dela teatru – era întuneric; alături, câţiva metri mai îndărăt de calea Victoriei era lumină a giorno. Aveam nevoie de puţină reculegere, după patru acte de muzică nouă şi nemaiauzită la noi, unde urechile ne-au fost necontenit supuse muzicei lui Verdi, Donizzeti şi Bellini.

Cu oarecare ifos, aşa cum trebue să-l aibă oricine la 18 ani, am intrat în Cafeneaua Operei înfiinţată la 1853 de un polonez românizat cu numele de Fialkowski.

În viaţa publică, normalmente, durata unei generaţii este numai de 30 ani. În România, toţi cei născuţi între debutul secolului al XIX-lea şi restabilirea domniilor pământene formează legiunea marei generaţii care a produs renaşterea Ţărilor Româneşti şi a cărei activitate ar fi fost firesc să ocupe numai a doua treime a secolului trecut. Excepţional ea s'a prelungit şi în domeniul generaţiei a doua, născută împrejurul mijlocului de secol.

Dela 1883 şi până la 1898 când cafeneaua s'a desfiinţat, am stat de vorbă acolo cu următoarele personagii: academicienii George Sion şi Alexandru Xenopol; magistraţii Costache Câmpineanu şi Mihail Paleologu; Nicolae Blaremberg, fost ministru; profesorii Danielopol, Coco Dumitrescu Iaşi şi Demarat; artiştii Matei Millo, Costache Bărcănescu şi De Max dela Comedia Franceză; autorul dramatic Theodor Miller; Alex. Cantacuzino, directorul Monitorului Oficial; Athanasiade, avocat şi directorul ziarului "Ciulinul", unde în 1884 am publicat versuri. De mult sub stele nu se mai află nici unul. De mult s'au desprins de viaţă.

În afară de aceste două generaţii arătate, mai este o a treia principală al cărei leagăn s'a nuanţat în apropierea Unirii Principatelor dunărene, o generaţie romantică însă de mult folos atât artei cât şi patriei.

Când mi-am făcut apariţia în cafeneaua Fialkowski, am avut fericirea de a întâlni o parte din literaţii şi ziariştii din a treia generaţie principală a secolului trecut. La masa lor din cafenea era atâta animaţie şi exuberanţă de primă tinereţe a întregului cenaclu, că Grigore Ventura, care pe atunci se afla în plină maturitate cu tot aspectul său atletic, a fost atras ca o peniţă claps de un magnet, la masa tinerilor intelectuali unde toţi discutau cu aprinderea pe care, în preludiul vieţii, ţi-o dă Isis – Pantheea.

În camera de mijloc a cafenelei, la masa cea lungă, între cele două uşi, erau instalaţi pe scaune şi canapele: Ion Caragiale, Racoviţă-Sfinx, cronicar teatral, Mircea Dimitriade, actor şi literat, marele artist comic Ştefan Iulian şi profesorul Ştefan C. Mihăilescu-Stemill, preţios colaborator al "Revistei Contemporane" din 1874 – 1876, care nici el nu mai era tânăr, – avea patru ani mai puţin decât Ventura, – dar îi rămăsese avântul când era vorba de sentimente şi-o spontaneitate insecabilă în ori şi ce discuţiuni.

El era bun amic şi cu Ion Caragiale şi cu Duiliu Zamfirescu care îşi publica nuvelele şi cronicele în ziarul "România Liberă", unde Ştefan Mihăilescu era prim redactor.

Am fost prezentat la toţi de către Ştefan Iulian, pe care îl cunoşteam încă din 1878 Noembrie 25, din ziua de Sfânta Ecaterina, de la pensionul d-nei Baumont, unde în seara aceea a fost o serbare teatrală dată de elevele pensionului.

Iulian, care era soţul profesoarei de limba franceză, d-na Louise Varangot, supraveghiase repetiţiile, iar eu fusesem invitat la acea reprezentaţie şcolară.

Cofetăria Fialkowski fiind închisă în timpul când lumea eşea dela Operă în noaptea de sfârşit de Noembrie 1883, aristocraţia care în teatru ocupase lojile bagnoire şi fotoliile de orchestră năvăli în salonul cel mare al cafenelei ce avea faţada în piaţa teatrului.

Toţi bărbaţii purtau fracuri, iar femeile erau costumate în rochii de mătase de diferite nuanţe. Bluzele lăsau pieptul şi braţele descoperite şi sclipitoare bijuterii cu pietre în adevăr preţioase fiindcă erau veritabile, ornamentau animatele lor siluete. Aveai în apropiere epiderme albe ca zăpada, roz-albe ca trandafirii şi foarte puţine din ele aveau paliditatea făcliilor de ceară. Aproape toate acele statui şi statuete de carne erau şi tinere şi frumoase şi ochii lor verzi, negri şi albaştri îţi pătrundeau sufletul. De mult peste acel tablou real cortina saturniană a căzut pentru totdeauna. Prin reprezentare eu îl revăd identic aşa cum l-am privit acum o jumătate de secol.

După câteva minute, la masa noastră sosi Duiliu Zamfirescu. Avea o figură foarte frumoasă, tenul alb, părul capului era negru şi buclat şi mustaţa mică, de un negru-corb ca şi părul. Cu accentul lui moldovenesc se adresă supărat către Ştefan Mihăilescu:

– Închipueşte-ţi – mon cher Fanache, în săptămâna când am

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

publicat o cronică elogioasă pentru primadona Montalba, după cinci zile s'a tipărit în gazeta noastră pe pagina a treia un articol injurios la adresa ei, iscălit de un tip Acutus.

– Eu, răspunse foarte liniştit Ştefan Mihăilescu, nu l-am văzut, tu ştii că eu nu citesc decât articolele mele ca să număr erorile de tipar.

– Ei asta îmi place, strigă Caragiale, *Acutus* eşti tu Fanache, ţi-am cunoscut stilul.

– Ia ascultă Iancule, răspunse Mihăilescu, eu ştiu că tu eşti autor dramatic nuvelist, sufleur, ziarist, dar te rog, să nu-mi faci mie acum, pe intrigantul de melodramă. Tu ştii, Duiliu, că eu nu mă pricep în muzică, eu sunt profesor de zoologie la gimnaziu.

– Toată lumea ştie că eşti enciclopedist, zise actorul Iulian.

– Te rog, te rog, zise Mihăilescu, nu este aşa, sunt calomniat.

– Dar articolele dumitale din "România Liberă" sunt lecţii de zoologie? îl întrebă Iulian.

– Evident, atât că la gazetă sunt obligat să public un curs universitar, dar la urma urmei tot zoologie fac şi acolo, răspunse Mihăilescu puţin cam enervat.

La masă eu ocupasem un loc în salonul cel mare, unde erau şi două biliarde, ca să pot observa ce se petrecea pretutindeni.

Era ora unu şi un sfert. Aristocraţia lojilor *baignoire* şi a fotoliilor de orchestră dispăruse din cafenea.

– Mă, Duiliu, zise Caragiale, nimeni nu a putut s'o aprecieze pe Montalba, într'un mod mai inteligent de cât tine. Noi am văzut-o pe scenă costumată în tricou negru când diva avea pe figură un strat de funingine, noi am văzut-o etiopiană. Tu ai văzut-o şi spaniolă.

– Pardon, întrerupse Duiliu.

– Ce pardon? – continuă Caragiale.

– Cum şi-a permis d-na Montalba să iasă pe scenă în *Aida* când îi lipsesc notele de sus?

– Dar le are pe cele de mijloc care sunt admirabile, răspunse Duiliu.

– Cu notele de mijloc să-ţi cânte numai ţie, la Avidic, ripostă Caragiale.

– Unde este Avidic, întrebă Mihăilescu.

– Colegul d-tale Bonifaciu Florescu poate să-ţi dea lămuriri, el cunoaşte mai bine împrejurimile Capitalei decât poarta liceului, îi răspunse Iulian.

– Ascultă Duiliu, îi vorbi mai încet Caragiale, eu am găsit o sală mare, în centrul Capitalei. În curând voiu deschide acolo o berărie. În mijlocul localului voiu face o scenă rotundă, tu nu lăsa pe Montalba să plece în Italia, o angajez eu la berăria mea.

– Nu mai este de stat cu voi aicea, zise Duiliu, apoi îi adresă lui Caragiale o ultimă frază: în chestie de muzică, eu îmi pierd noaptea discutând cu voi.

În pragul uşei ne pomenirăm cu tânăra şi frumoasa casieriţă de origine franceză, care muzicaliză şi ea obişnuitul refren:

– D-lor a sunat ora două, trebue să închidem.

– Să ne mai aducă patru *curaçao*-uri de Olanda şi plecăm, răspunse Iulian.

Bietul chelner care moţăia s'a executat pe dată. Şi noi, spre bucuria franţuzoaicei băurăm *curaçao*-urile într'o secundă. În mersul spre uşă, Iulian ca o lăcustă s'a repezit la casieriţă şi îmbrăţişând-o a sărutat-o pe amândoi obrajii, iar ea a dat un ţipăt. În dreptul comptuarului, cu o intonaţie solemnă, Iulian i s-a adresat astfel:

– Primul sărut a fost pentru că mi-aţi adus aminte că mâine de dimineaţă am repetiţie, iar al doilea pentrucă sunteţi franţuzoaică întocmai ca nevastă-mea. Sărutându-te pe d-ta, eu am sărutat Franţa întreagă, patria libertăţilor şi a oamenilor de geniu.

Şi ieşirăm din local ultimii patru clienţi: profesorul Ştefan Mihăilescu, Caragiale, Iulian şi cu mine, cântând prima strofă din *La Marseillaise*.

În piaţa Teatrului, Iulian zărind o cotigă de gunoi, într'un salt zbură pe deasupra ei şi în partea unde trebuia să se oprească se izbi de pieptul unei namile de gardist oacheş, care luând pe dată o poziţie militară a glăsuit:

– Să trăiţi, d-le Iunian.

– Mă Ioniţă, da pe mine mă cunoşti, ştii tu cine sunt eu? îl întrebă Caragiale.

– Vai de mine! răspunse vardistul. De la 66 sunt aicea de pază, se poate să nu vă cunosc eu d-le Caraja, nu sunteţi şi d-voastră tot *fteatralist* la binaua asta mare (şi arătând Teatrul Naţional) tot ca d-nul Iunian?

– La revedere, dragii neichii, zise Iulian, sărind în cârca gardistului; na cioară, doi lei taxa cursei, dar strigă tare: Să trăiască Franţa.

Purtând pe Iulian călare pe umeri, gardistul coborî panta străzii Matei Millo:

"Să trăiască *Franţia*, domnule Iunian".

("Gazeta Municipală", nr. 405, anul IX, 7 ianuarie 1940)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Embaticarii moșiei Grozăvești

Amelia LĂRGEANU

Afară de mânăstiri și boieri, mahalalele erau populate și de sărăcime, care se așeza pe locurile goale mânăstirești, cu voie ori nu, și-și făceau case modeste sau numai niște bordee, una cu pământul, peste cari vara creșteau bălăriile în ciuda omului de sub ele. Cum îi vedeau înjghebați, egumenii începeau cu jălbi la Domnie, până ce începeau să le plătească chirie. Apoi cum străinii nu aveau voie sub vechile legislații să cumpere proprietăți, acești egumeni scormonitori a tot ce le putea aduce lor foloase, din marea lăcomie ce o aveau, le vindeau sub formă de embatic, adică cumpărătorul avea dreptul să facă cu el ce vrea și să-l lase moștenire numai, însă să aibă grijă să plătească o sumă mânăstirei, căci altfel li-l lua înapoi. Deci, embaticul nu era alta decât arenda locului unei case, sau a unei case cu loc, pentru un termen, foarte lung (99 ani), embaticarul bucurându-se de toate drepturile, putându-l vinde, da zestre ori închiria, ducând mai departe datoria de embatic, dacă nu era răscumpărat. Răscumpărarea a început dela 1865. Cum mânăstirile erau mai mult proprietarii acestor locuri, embaticul se mai putea plăti și în natură, lumânări, ceară, untdelemn. De exemplu, într'un act găsit la Ministerul de Război, cu ocazia cumpărării unui loc dela Panait Francmazonul, ce-l avea din 1828, pe actuala stradă G-ral Anghelescu, am găsit obligațiile embaticului în natură: *"Prin acest înscris se face cunoscut, că având dumnealui Medelniceru C-tin un loc al M-rii Sf. Sava, afară la straja podului de pământ, cu tocmeală să dea M-rii embatic pe an, șase oca lumânări de ceară și cinci oca de untdelemn și fiindcă se urcă din an în an prețul lumânărilor, și al untdelemnului și arendașii au pricinuri și gâlcevuri despre plata embaticului, pentru aceasta, facem o nouă tocmeală ș.a.m.d."*

Vedem că nici nu era respectată o condiție a prețului ci ei o schimbau și o urcau, cum le venea la socoteală.

Embaticarii puteau cultiva orice, pentru nevoile lor personale, numai n'aveau voie să le comercializeze. Cârciumile, băcăniile, băuturile, fructele și mai ales morile, după cum am mai spus, erau monopolizate de mânăstiri și chiar dacă ar fi voit vreun boier să încerce așa ceva, trebuia să aibă în prealabil autorizația mânăstirilor, ca să nu prilejuiască vreo pagubă intereselor lor.

"Nici unu Românu n'are volnicie să vândă vinu său pe moșie, fără de voia stăpânului său, să aibă băcănie fără de numai de se va așeza cu stăpânul moșiei, cum mai susu s'au dizu".

După secularizarea averilor mânăstirești din timpul lui Cuza, 1863, o cincime din pământul național trecu în seama Statului, așa că răscumpărarea embaticului, adică cum i-am spune azi, câștigarea dreptului de proprietar, trecu dela sine pe socoteala Statului și procesele de embatie durară până după ultimul război. Constituirile de embatic prin legea vânzării bunurilor și răscumpărarea embaticurilor, din 12 Aprilie 1881, nu mai era permisă, așa că procesele cari au durat atât erau o continuare a celor din timpuri mai vechi, decât data de 1881.

Arendașul embaticar al mânăstirii Sf. Sava, Grozăvești, era Petre Sachelarie.

Locul Aristia

Încă un boier, care avea proprietăți pe acestă moșie, la Podul de Pământ, era Serdarul Mărgărit și prin căsătoria fiicei sale cu C. Aristia, prin dotă, locul trecu în stăpânirea ginerelui său, la 1836. Aristia a mai cumpărat la diferite date locuri dela diferiți embaticari și pe la 1853, cumpără un loc și dela vecinul său Iancu Rosetti. Pe acest teren Aristia avea vii, livezi și gropi de nisip, numite și până în timpurile noastre "Gropile lui Aristia", însă bine înțeles cu alt aspect. Pe acest loc s'au deschis diferite străzi modernizate.

În planul Boroszin, 1854, se văd aceste locuri cari începeau dela proprietatea lui I. Rosetti și se întindeau până în locurile Farmozonului, actuala stradă general Anghelescu, dând în Podul de Pământ, numai cu o parte din ele, cuprinsă între câteva proprietăți ale mânăstirii Sf. Sava. Acest loc se întindea cam dela Vespasian, pe Calea Plevnei, cam până aproape de școalele primare No.16, unde era locul Farmozonului. Strada Viting trecea drept prin mijlocul viei Aristia în sus, căci pe atunci nu exista nici Gara de Nord, nici bulevardul Dinicu. Iar în colțul străzii Viting cu Plevna, unde s'a ridicat o nouă clădire a spitalului C.F.R. la No. 144, era o căsuță mică, joasă, față de blocurile de azi, fosta casă a viei, pe care a locuit-o C. Aristia, până când mai avea 14 ani de trăit, din lunga sa viață. De aici s'a mutat în casă cu chirie, în strada Sfinții Voievozi, azi proprietatea sculptorului Iordăchescu, unde și muri. În acea căsuță, pe care am văzut-o pictată de d-na Iordăchescu, pictoriță, soția nepotului de fiică a lui Aristia, se adunau toți oamenii de seamă a acelor timpuri și acolo se creeau opere literare, artistice, se discuta știință și puneau la cale toate pregătirile schimbărilor politice din 1848. Casa a dăinuit astfel cum a lăsat-o Costache Aristia, fără modificări, până acum 2-3 ani, când a fost doborâtă, ca să se înalțe spitalul C.F.R.

Afară de zestrea primită dela Serdar Mărgărit, el mai cumpără multe locuri și astfel se explică cum își făcuse o moșie atât de întinsă. Parte din aceste locuri fură apoi vândute de C. Aristia iar altele, date gratis la săraci, să-și clădească casă și numai după moartea lui, soția sa vându și restul moșiei, viile și gropile de nisip lui Viting.

C. Aristia era de origine grec. Părinții lui erau stabiliți în București, unde se născu el, pe la 1797, iar după alți autori precum și după doamna Saegiu, nepoata de fiică, și soră cu d. dr. Ananescu, care a avut deosebita bunăvoință de a-mi da unele lămuriri, bunicul d-sale s'a născut la 1800. A primit o educație distinsă și studiile și le-a făcut la Vardala, elenist ca și Lambru Neofic, în București. Fusese trimis de Domnița Ralu, fiica lui Caragea, care încurajă teatrul în București, având o mare slăbiciune pentru teatrul grecesc, la Paris ca să studieze pe renumitul Talma. La vârsta de 21 ani, coincidând

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cu anul revoluționar 1821, a lui Tudor Vladimirescu, luă parte la eteria lui Ipsilante și fu cel dintâiu care ridică stindardul grec, pe casa boierului Barbu Belu, strigând: "Trăiască Elada"!. La intrarea Turcilor, eteriștii o luară la fugă, trecură Oltul și la Drăgășani mai opuseră rezistență, însă sfârșiră alergând peste granițe, așezându-se prin mânăstiri, fiind pretutindeni urmăriți și omorâți.

Ion Ghica, în scrisorile sale, spuse că un Turc, care nu era decât un Oltean turcit, ca să deosebească cu această ocazie, care-i Român ori Grec, îi punea la încercare cu frânturi de limbă de ale noastre și cari nu putea zice "Retevei de tei, miriște de mei", îi sbura capul.

Costache Aristia trecu în Austria și apoi în Italia, unde la 24 de ani îl găsim jucând teatru la Roma în folosul copiilor săraci și astfel deghizat, Dupré i-a făcut un tablou, cari se găsește și azi iscălit de însuși mâna lui, în casa nepoatei sale d-na Saegiu, fostă profesoară a Azilului "Elena Doamna". La 28 de ani se întoarce în țară și intră ca institutor, spune Ion Ghica, în casa Smarandei Ghica, din Mahalaua Gorganilor, ceia ce-o hotărî să încerce și ea să dea o dezvoltare teatrului. La 36 de ani, se însură cu d-ra Mărgărit, fiica boierului român, Serdar Mărgărit, de cari am vorbit mai sus. Prietenia cu tinerii boerii români, printre care Câmpineanu și mai ales Eliade Rădulescu, despre cari se spune că-și lăsau familiile chiar și la sărbători mari și se întruneau numai ei singuri la Mernania, o pădure în împrejurimile Bucureștiului ca să ciocnească ouă roșii, îi schimbă sentimentele pentru Români, și-l făcu să îmbrățișeze cu ardoare cauza revoluției de la 1848, fiind șeful unui batalion al gărzii naționale. Printr'un firman turcesc, revoluționarii, cari se găsea fotografiați la Academia Română: N. Golescu, Eliade Rădulescu, Ion C. Brătianu, Gheorghe Maghero, C. Aristia, C. A. Roseti, I. Znagoveanu, I. Voinescu, Ștefan Golescu, Dimitrie Brătianu și C. Boliac, trebuiau spânzurați la Arnota, însă C. Aristia, printre alte limbi cunoștea și turca și află ce li se pune la cale. Printr'o strategemă, reuși să schimbe firmanurile și astfel să fie salvați de la moarte sigură, atâția oameni de valoare, cari au adus atâtea servicii țării. După fuga guvernului provizor, la 10 August, semnă declarația de adeziune, fără rezerve, la noul regim și după răsturnarea Căimăcămiei, îl găsim chiar printre principalii organizatori ai ceremoniei arderii Regulamentului Organic.

Împreună cu Câmpineanu și Eliade, fondă Teatrul Român, lucrând în acelaș timp destul de mult și pentru teatrul din Atena. El fu și profesor de limba greacă și franceză la școala Sf. Sava din București, și apoi la universitate, până la 1863, când se retrase, ocupându-se cu literatura, recomandând în locul său pe Francudi, căruia el îi dase lecții de limba română. Traduse pentru prima oară în românește Iliada lui Omer (1837), o parte din Viețile paralele ale lui Plutarh (1857) și multe altele, din limba italiană. A mai scris o gramatică franceză, poezii epice, cum a fost Prințul Român, cu ocazia suirii pe tron a lui Bibescu (1843) etc.

Cu 8 ani înainte de moarte, Aristia orbise și în acest timp scrise o lungă poezie la adresa d-nei Ana Davila, care muri otrăvită și cu a cărei familie era bun prieten. La 18 Aprilie 1880, suferințele lui luară sfârșit, fiindcă în Vinerea Paștelui muri, făcându-i-se o înmormântare foarte simplă. Ghica din Ghergani îi trimise o coroană.

C. Aristia pierduse mult din averea agonisită, mai ales în timpul exilului la 1848, când își lăsase acasă soția cu 3 copii, din care la întoarcere nu o găsise decât cu 1 fiică. O bibliotecă pe urma acestui mare învățat nu avem, fiindcă chiar din timpul vieții lui de orb fusese împrăștiată.

Între moștenitorii lui Aristia și a lui Witing urmară procese de revendicare, până în timpurile noastre, dar fără nici un rezultat.

("Gazeta Municipală", nr. 416, anul IX,
24 martie 1940)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Amintirile lui C. Bacalbașa

Restaurante în București la 1875

Origina expresiunilor: mititei, patricieni, baterie

Cel mai elegant era restaurantul francez Hugues, mai târziu Riegler, locul de întâlnire al societății elegante.

Alături Grand Hotel Broft, marele concurent al lui Hugues, însă cu o clientelă mai mică.

Christodor în strada Râureanu, colț cu Podul Mogoșoaiei, restaurant pur oriental, foarte bine asortat căci bucătăria era condusă de soția lui Christodor, cucoana Uța...

Otelul de Englitera avea restaurant la etaj.

În locul clădirei restaurantului Epurescu, era o șandrama galbenă, o casă joasă de puteai pune mâna pe acoperiș, o adevărată ruină umedă dar cu grădină, unde era restaurantul *"La Clopoțel"*. Mai târziu s'a deschis birtul lui Constantin, care a avut multă vreme vază pentru bucătăria aleasă și buna conducere.

Actuala clădire a restaurantului Iordache din Covaci nu există. În locu-i era o șandrama la fel. Intrai înăuntru aplecându-te, dar mâncarea fiind bună era lume multă.

Marea vâlvă a restaurantului acestuia care avea bucătăria curat românească a început din ziua când umoristul Nae Orășanu a compus nostima lui listă de bucate care, în parte, a rămas până la noi și se va perpetua.

Iată atât cât îmi amintesc o parte din poreclele lui N. T. Orășeanu.

Pâinea era numită o *abondență*. Ghiața: *cremă de Siberia*. Scobitoarea: o *baionetă*. Tacâmul: un *regulament*. Țuica: o *idee*. Socoteala: *protocolul*. Cârnații mici: *mititei*. Cârnații mari: *patricieni*. Un ardeiu roșu: o *torpilă*. Varză acră: *origină de Belgrad*. Sticluța cu vin: o *pricină*. Ocaua cu vin cu borviz la răcitoare: o *baterie*. Apa: o *naturală*. Paharele pentru vin: *semi plutoane*. Cafeaua neagră turcească: un *taifas*, etc., etc.

Restaurantul dobândise chiar supranumele *La idee*. Dar vorba nu s'a păstrat. În schimb: mititeii, bateria și protocolul s'au împământenit.

Mititeii și bateria vor trăi lungă vreme în viitor.

Peste patru ani când am intrat în Universitate, am cunoscut și micile birturi pentru studenți și cu abonament.

Obiceiul era ca abonamentul să prevadă patru feluri de mâncare: 2 la 12 ore și 2 la orele 6 sau 7. Dimineața nu luam nimic pe stomacul gol. La birt prânzeam fără vin și fără desert, iar abonamentul varia între 30 și 40 de lei lunar, după calitatea birtului. La ulicioara – La Sf. Nicolae – între str. Lipscani și str. Doamnei –, era un birt încă și mai eftin, se mânca cu 20 de lei pe lună.

După războiul din 1877, am făcut cunoștință cu alte birturi mai săltate...

Era birtul lui Enache de lângă Ministerul de Interne în strada Academiei. Am mai vorbit. Într'o mică odăiță cât se poate de primitivă, și cu patru mese numai, se mânca o excelentă bucătărie românească și eftină. Prețurile variau dela 20 bani porția până la maximum 80; cu 80 bani aveai mâncările excepționale, precum fripturi de curcan, de epure, etc.

Eu dejunam cu 90 de bani și anume: pâinea 10 bani, 2 ouă ferte 20 bani, o fleică 40 bani, un măr 10 bani, bacșișul 10 bani. Fără vin. Cu vin costa 1 leu și 10 bani.

Birtul Gűnter din dosul Pasagiului Român, strada Câmpineanu, unde mâncam patru feluri pe zi, vin și desert cu 80 lei lunar. Birtul lui Madame Mari la biserica Albă, cu firma la: Mielul Alb. Casa a ars și în loc s'a clădit o alta. Se mânca excelent cu porții foarte mari pentru 80 lei pe lună.

Foarte vestite erau pentru cârnați și fripturi restaurantele și grădinile populare: Leul și Cârnatul, Herăstrăul, Zdrafcu, Bordeiul, mai târziu Floreasca.

Leul și Cârnatul era vestit pentru cârnații cu piele, Zdrafcu pentru fleici. În adevăr nicăeri nu mâncai o fleică mai bună, o fleică de cel puțin un chilogram servită pe o mare farfurie de lemn. La Bordeiu se petrecea de Paște, la Sf. Gheorghe și la 1 Mai. Aceasta era tradiția populară.

Cafenelele la 1857

Cafenelele erau multe. Cea mai însemnată era cafeneaua Fialkovsky. Aci se făcea marea politică a zilei, aci veneau toți liberalii, cari erau în opoziție pe vremea aceea. Aci se punea țara la cale.

Cafeneaua cu două biliarde și cu o altă sală în fund unde se jucau tablele și nesfârșitele partide de domino, era alăturată cofetăriei. La bufet trona șeful cofetar D. Ilie, iar marcher era un grec foarte înalt, cam bătrân, cunoscut de toți bucureștenii. Obișnuiții îl porecliseră Manafu. Numele lui era Iani.

Fialkovsky nu mai era o cafenea, ci ajunsese o adevărată instituție.

La Fialkovsky juca tablele cunoscutul profesor de matematici dela Liceul Sf. Sava, Conul Alecu Borănescu. Când juca conul Alecu Ghiulbaharul, era reprezentație. Toată cafeneaua se aduna de jur împrejur erau câte trei rânduri de spectatori, unii chiar în picioare pe scaune admirau și ascultau. Fiindcă conul Alecu cânta fiecare zar, avea rime triviale și *"bon mouri"* cum le numea el.

O farsă făcută conului Alecu a rămas celebră și a înveselit cafeneaua ani de zile. Cum am spus, Conul Alecu iubea trivialitatea deși se îngâmfa grozav ca fecior de boer. Unul din obiceiurile lui era să răspundă celui care îl în-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

treba pe ce miză vrea să joace: *"Jucăm pe un c... "*.

Într'o zi i se face o farsă.

Şeful cofetar, domnul Ilie, era un artist.

Întrebat dacă din ciocolată poate fabrica o prăjitură care să semene cu miza propusă de Conul Alecu, răspunse afirmativ.

În adevăr, Conul Alecu vine la cafenea, propune partida de ghiulbahar şi propune adversarului său să joace pe miza cunoscută.

Cellalt răspunde:

– Bine, Coane Alecule, primesc dar să ştii, cine îl câştigă să'l mănânce chiar aci.

– Să-l mănânce, mă, răspunde Conul Alecu crezând că e numai o glumă.

Partida începe, adversarul face tot felul de greşeli şi pierde. Pierzând acesta strigă:

– Să vie C... Conului Alecu.

Şi chelnerul aduce pe o farfurioară o prăjitură atât de bine imitând... miza, încât Conul Alecu, deşi era un om inteligent se înşeală.

Furios ia farfuria cu prăjitură, o aruncă în mijlocul cafenelei şi pleacă urlând:

– Sunteţi nişte mitocani! Am făcut rău că v'am dat nas. Etc., etc.

Bucureştiul nu avea pe vremea aceea nici un club. Erau câteva case de joc şi atât. Era un fel de club în casele Török, unde se întâlneau şi îşi făceau partida un număr de bătrâni profesori, oameni politicieni, funcţionari, precum profesorul Zalomit. Al. Orăscu, Petrache Teulescu, etc., ceilalţi se duceau la cafenea.

O cafenea foarte căutată de studenţi, funcţionari, tineret în genere, era cafeneaua Fieschi din Şelari. Vastă încăpere, acolo se juca biliardul. Tinerii liceeni debutau la Fieschi.

Pentru liceul Sf. Sava mai era în apropiere, pe strada Stavropoleos, lângă hanul Zlătari, într'o căsuţă, o cafenea micuţă cu un biliard şi două mese pentru consumaţie. Cafeneaua era ţinută de un evreu şi purta numele *"La Iancu"*. Iancu avea şi o fată nostimioară care servea. Elevii mergeau la Iancu ca să facă curte fetei.

Spre a'şi face publicul o idee de grija ce au pus întotdeauna învăţătorii de pe vremuri la educaţia morală a tinerimei, voiu adăuga cum că în curtea acestei cafenele era instalată şi o casă de prostituţie ţinută de o femeie, foarte cunoscută pe vremuri numită Pupăza sau Pica. Autoritatea şcolară niciodată nu a intervenit ca elevii să nu mai frecuenteze acest local.

O cafenea cu clientela lumei din societatea de sus era cafeneaua Briol din Pasagiul Român, mai târziu cafeneaua Cazes. La Briol se juca biliardul, fiindcă era o cafenea după modelul francez şi avea şapte biliarde. Aci se juca şi cărţi.

Biliargii cei tari ai epocii erau Constantin Câmpineanu, fratele lui Ion Câmpineanu şi căpitanul Vărzaru. Acesta era cel mai tare. Dar sosi dela Paris un domn Papadopolu, student întârziat, care juca şi mai bine. Era foarte tare, făcea serii de câte 100 şi 150 de puncte. Acesta a fost profesorul lui Henri Cazes care după câteva luni l'a întrecut.

Alături era o mică cafenea unde se juca mai ales cărţi şi table. Era cafeneaua lui Radu în pasagiu. Aci se întruneau jucătorii de profesie, şmecherii şi trişorii.

Mulţi naivi au fost dezbrăcaţi în această speluncă.

Cafeneaua lui Brenner era situată pe strada Stavropoleos pe locul unde se află astăzi palatul unei mari bănci. Era o casă cu un etagiu destul de mare având o grădină vastă. Aci era cafenea şi restaurant şi mare joc de cărţi. Era locul de întâlnire de preferinţă al agricultorilor. Arendaşii, proprietari, greci în mare parte, se adunau aci şi jucau cărţile pe sume mari. Stosul era jocul la modă şi diferenţele erau foarte însemnate. Localul era ţinut de un grec anume Colaro, care, mai târziu, a ridicat otelul şi restaurantul Colaro pe strada Smârdan.

Pe vremea aceea şi câţiva ani mai târziu în localul actualului otel Colaro era altă casă mai mică şi o cafenea curăţică ţinută de un german anume Labes. Cafeneaua Labes era mult frecventată de tineret.

Cafeneaua Stobel din strada Lipscani era instalată într'o casă cu un singur rând şi o mică grădiniţă în faţă. Foarte îngrijit ţinută de un german, avea două biliarde şi un restaurant. Era foarte căutată de societatea mijlocie.

O mare cafenea în faţa otelului Simion. O altă mare cafenea la otel Concordia Nouă unde era întâlnirea mai ales a evreilor.

La otel de France era în subsol o cafenea cu biliard. Licienii şi studenţii o frecventau mult atraşi fiind de către cele două frumoase blonde, fiicele antreprenorului. În seara în care am fost adus pentru întâia oară în acest local am fost îngrozit.

De cum am scoborât treptele acestei taverne, văd o mare aglomeraţiune de oameni în jurul unuia care sta întins pe scânduri cu faţa în sus. Mi s'a părut că este mort. Mă apropii şi cunosc pe mort. Era un coleg al meu din clasa 4-a liceală. Mă informez şi mi se spune că nu e mort dar numai beat-mort. Acest coleg a ajuns mai târziu magistrat şi a murit mai târziu ca membru al înaltei magistraturi.

Mai erau şi alte cafenele cunoscute. Cafeneaua la Podul de fer, lângă Podul Mihai Vodă, acea din Piaţa Amzei, acea dela Hotel du Boulevard, dela otel Union, etc.

E de observat că cele mai multe erau ţinute de germani şi câteva de greci. În această profesiune românii nu excelau. Aproape nu era cafenea românească.

("Gazeta Municipală", nr. 370, anul VIII, 30 aprilie 1939)

Pagini îngrijite de
Serviciul Colecţii Patrimoniu. Memorie Comunitară
al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

I.L. CARAGIALE, ***Note și schițe***
Editura Librăriei C. Sfetea, București, 1892

... O cetate mai puțin apărată este o cetate în care se poate pătrunde mai ușor decât într'o cetate mai bine apărată. Așa e?... N'aveți teamă; n'am să vorbesc de fortificațiile capitalii noastre – destul și foarte bine le apără d. ministru de resboiu care când este. Vreau să fac numai o apropiare de idei, și adică: un cap fără păr, un cap chel, este un cap mai puțin apărat decât un cap înzestrat cu această podoabă... nu-i așa? Ei! este ceva care, cu cât e capul mai puțin apărat, cu atât mai greu pătrunde în el, anume convingerea că doftorie pentru chelie nu se află...

Constantin GOLESCU, ***Însemnare a călătoriei mele în anii 1824, 1825 și 1826***
Cu o prefață, indice de lucruri și de cuvinte de Petre V. Haneș
"Minerva", Institut de Arte Grafice și Editură, București, 1915

... Înfrânat de cunoștința micșoririi mele în științe și ascultării întru învățături, nu aș fi îndrăznit niciodată să apuc condeiul. Dar cum puteam, ochi având, să nu văz; văzând, să nu iau aminte; luând aminte, să nu aseamăn; asemănând, să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților mei? Și cum puteam să nu însămnez cele văzute, deacă în toată călătoria, și în privirea lucrurilor cele mai multe vrednice de văzut, întovărășit de mai mulți oameni dintr'alte neamuri, îi vedeam pre toți însemnând și culegând binele, ca să-l facă cunoscut celor de un neam cu ei...

B. FUNDOIANU, ***Imagini și cărți din Franța***
Măști de André Rouveyre
Editura Librăriei Socec & Co., București, 1922

... Scriitorii aleși nu sunt inventați la întâmplare și nici măcar cei socotiți mai mari. Sunt aleși de bunul plac al unui temperament, de curiozitatea lui exercitată în atâtea planuri, câte poate stăpâni. Nu se oferă un peisaj literar didactic: e peisajul unei ideologii. În călătoria prin lumea cărților care, pentru noi, e cel puțin tot așa de reală ca cealaltă, ne-am oprit numai la acele care pot fi pilde sau hambare pentru nutriția noastră – mai puțin decât atât: la cele care au surpat și au înnoit ființa noastră mentală, cu o nouă etapă, cu o nouă sensibilitate. Ne construim pe noi, în măsura în care-i construim pe ceilalți și deaceia cartea despre zece scriitori, poate să nu fie altceva decât biografia unuia singur...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

N. CARTOJAN

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE VECHI

Fundația pentru Literatură și Artă "Regele Carol II" București, 1940

... Intrarea țărilor noastre în zona culturii sud-slave este un fapt capital în istoria românească, căci a avut consecințe din cele mai însemnate pentru destinele viitoare ale neamului.

Ea a fost fatală pentru toată cultura noastră veche. În secolul al XIV-lea, când noi, abia ieșiți din haosul invaziilor, începem să ne organizăm viața de stat, Occidentul străbătuse timp de patru veacuri un drum destul de lung și de bogat în literatură și se ridicase până la Divina Comedie a lui Dante, în care vibrează sufletul Italiei medievale în ceea ce are el mai adânc și mai etern omenesc. Un veac mai târziu, când, pe plaiurile noastre, călugărul sârb Nicodim și tovarășii săi clădeau cele dintâi mănăstiri de piatră pentru ca, în chiliile lor, să înceapă munca de copiere a manuscriselor de evanghelii slave, în Occident se încheia faza medievală a marilor literaturi europene și, prin reluarea tradițiilor cu antichitatea greco-latină, se iveau zările renașterii. Literatura care se desvoltă mai departe, în Occident, pe temeliile renașterii, o literatură bogată și variată, difuzată prin invenția tipografiei, rămâne străină sufletului românesc, închis în formele învechite ale culturii bizantino-slave, până la jumătatea veacului al XVII-lea, când se deschide prin Polonia o fereastră către renaștere. Ortodoxia și slavismul ne-au izolat în bună parte de marile frământări culturale ale Apusului...

Alte popoare din jurul nostru, de rasă finică sau slavă, Ungurii, Polonii, Cehii, primind și stând în legătură cu creștinismul din Roma, au adoptat în biserică și în cancelaria de stat limba latină, care a deschis perspectivele unei strălucite culturi antice și care a înlesnit, mai târziu, răspândirea umanismului și a renașterii. Noi, cu toată latinitatea ființei noastre etnice, despărțiți de romanitatea occidentală prin Unguri, care până la începutul secolului al XI-lea erau încă păgâni, am intrat în sfera de cultură a popoarelor sud-dunărene. Dar cu toate neajunsurile ce au decurs pentru noi din această situație și pe care le vom vedea îndată, totuși slavismul – oricât s'ar părea de paradoxal la prima vedere – a contribuit într'o măsură oarecare la păstrarea intactă a unității noastre etnice. Căci dacă noi, în epoca de așezare a vieții noastre românești, am fi avut în biserică și în viața de stat aceeași limbă ca și Ungurii, atunci este probabil că, precum o parte din pătura conducătoare a poporului nostru din Ardeal – care sub presiunea statului, primind catolicismul și mai târziu calvinismul – s'a pierdut în nobilimea maghiară și a fost desnaționalizată, tot astfel nu ar fi fost exclus ca în aceleași împrejurări și o parte din pătura populară să fi fost pierdută pentru românism. Ortodoxia și slavismul nostru au format într'o vreme, în care credința religioasă era o puternică realitate sufletească, cimentul care a ținut strâns legate sufletește ramurile neamului răzlețite și încăpute sub stăpâniri diferite.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Prima ediție a acestei lucrări a apărut, în trei volume, între anii 1940 – 1945, cuprinzînd literatura română veche pînă la Stolnicul Constantin Cantacuzino.

N. Cartojan și-a revăzut textul tipărit al primelor două volume, făcînd adnotări, completări, revizuiri (mai cu seamă la vol. I). Volumul al treilea al lucrării a apărut însă după moartea autorului. Familia profesorului Cartojan a avut amabilitatea să ne pună la dispoziție aceste exemplare, după care am făcut corectările de rigoare. Acolo unde observațiile marginale nu se încadrau perfect, ca sens, în contextul paginii respective, le-am transcris în subsolul paginii, cu această indicație. "Tabla de materii" este analitică și se reproduce ca în original. Am adăugat un Indice de nume alcătuit de Gabriela Duda.

Textul prezentei ediții a fost îngrijit în redacție de Rodica Rotaru și Andrei Rusu.

Editura Minerva, 1980

... În 1940, cînd apare primul volum din Istoria literaturii române vechi *de Nicolae Cartojan, cercetătorul, studentul sau omul de cultură nu dispuneau, practic, de nici un tratat în care să se afle, adunată și sistematizată, decantată și analizată în lumina ultimelor rezultate toată agonisita unei științe ce avea deja în urma ei aproape un secol de existență. Rămasă în cea mai mare parte la forma sa inițială, sinteza lui Iorga reprezenta, chiar în noua ediție, momentul 1901, ca și a lui Densusianu, iar strălucita "Introducere sintetică" din 1929, care se ocupase în 7 din cele 14 prelegeri de epoca veche, nu putuse face altceva decît să arunce deasupra materiei cîteva fulgere revelatorii ce-și așteptau pe acela în stare să le capteze și să le confere o finalitate mai aproape de nevoile imediate.*

Nicolae Cartojan a fost omul chemat să dea unei discipline ce-și cîștigase de-acum un statut onorabil în sistemul de învățămînt și în conștiința publică opera reprezentativă, de autoritate incontestabilă și totodată de largă accesibilitate, sinteză și bilanț al unui moment și totodată model și lecție de metodă din care să se desprindă învățămintele pentru viitor. De la început sinteza sa a dobîndit prestigiul la care o menea exemplara ținută științifică și etică a celui ce închinase o viață acestei literaturi vechi. Iată de ce în conștiința urmașilor "literatura veche" și-a îngemănat numele, pentru totdeauna, cu al ilustrului profesor de la Universitatea din București. [...]

În ceea ce privește actualitatea *pe care și-o păstrează, peste patru decenii,* Istoria literaturii române vechi, *ea rezultă în primul rînd din însăși condiția acestei opere care este produsul unei familiarizări îndelungate și desăvîrșite cu problemele de* ansamblu *și de* amănunt *ale disciplinei – marca evidentă a* specialistului *– precum și rodul unei minți cumpănite, căreia orice exagerare și opinie hazardată, necontrolată sau rezultînd dintr-o impresie de moment, îi erau străine. După cum îi era străin orice exclusivism și impuls subiectiv, ceea ce l-a făcut să îmbrățișeze cu spirit critic, dar cu egală solicitudine, orice contribuție, indiferent cine o semna și în ce raporturi se afla cu semnatarul. Acest fapt l-a ajutat pe N. Cartojan să stabilească o hartă amănunțită și exactă a cunoștințelor despre literatura veche la data respectivă, din care nimeni și nimic nu lipsește, bibliografia sa fiind unică prin bogăția și varietatea informației.*

Dan ZAMFIRESCU

După aproape 40 de ani de la publicarea volumelor lui Nicolae Cartojan, Istoria literaturii române vechi *(3 vol., 1940 – 1944), Editura Minerva face un prețios dar istoriei literare române, cititorilor români și străini, reeditînd această erudită operă.*

Expusă timp de mai mulți ani sub forma cursurilor ținute la Universitate, trecută de la stilul academic oral la acela al prezentării științifice tipărite, materia volumelor a creat "o școală" în cercetarea istorico-literară română. Serii de studenți i-au asimilat cuprinsul și l-au transmis, prelucrat pedagogic, didactic, elevilor din învățămîntul liceal sau superior. Chiar și cercetători care nu i-au fost elevi au folosit mai departe interesantul material din volumele lui Cartojan, spre cîștigul acelora cărora l-au transmis. [...]

Nicolae Cartojan a fost primul profesor de literatură română veche, creatorul acestei specialități, și n-a încetat o clipă de a-i asigura o dezvoltare cît mai științifică și cît mai organică în evoluția studiilor istorico-literare române.

În urma a numeroase cercetări făcute în bibliotecile Occidentului și în aceea a Academiei Române, profesorul Cartojan ajunsese la convingerea că au existat între literatura română veche și literaturile medievale ale Occidentului, mai ales ale popoarelor romanice, numeroase raporturi culturale și literare. Minuțioasele lui cursuri și seminarii cu studenții dezvoltau adesea acest nou punct de vedere.

Pe de altă parte, însă, dîndu-și seama de influența bizantino-slavă exercitată asupra produselor culturale și literare române, profesorul Cartojan își consolida catedra cu toate mijloacele posibile și, în 1938, obține înființarea unui lectorat de limbă neo-greacească, pe lîngă catedra sa. Pregătește apoi asistenți pentru limba polonă, pentru limba cehă și pentru vechea bulgară, dorind a studia literatura noastră veche în legăturile ei firești, impuse de vecinătatea cu popoarele slavice înconjurătoare. [...]

Pe atunci în universități nu se preda Literatura universală, *iar studiile comparatiste și-au făcut la noi apariția prin lecțiile lui Cartojan, în care profesorul prezenta difuzarea temelor și motivelor din cărțile populare în literaturile lumii, dar în special în literaturile sud-estului european. Problema, atît de actuală azi, a relațiilor Est-Vest pe plan literar medievistic, Cartojan a înfățișat-o pentru prima dată la noi, în lumea tineretului universitar.*

Dan SIMONESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Constantin MOHANU – 70

Bibliografie

I. MONOGRAFII

- 1975: *Fântâna dorului* (monografia folclorică a Țării Loviștei), Ed. Minerva, 682 p.
- 1999: *Victor Eftimiu*, monografie, Ed. Ararat, 384 p.
- 2001: *Jean Bart (Eugeniu Botez). Viața și opera*, Ed. Biblioteca Bucureștilor, 401 p.

II. EDIȚII CRITICE ȘI DE AUTOR

- 1969 – 1996: Victor Eftimiu, *Opere*, vol. I – XVIII, Ed. Minerva.
- 1973 – 1987: Ioan Slavici, *Opere*, vol. VII – XIV, Ed. Minerva.
- 1974, 1979: Jean Bart, *Scrieri*, vol. I, II, Ed. Minerva.
- 1983: Teodor V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, Ed. Junimea.
- 1996: *Dealu Mohului. Ceremonia agrară a cununii în Țara Oltului* de Ion I. Ionică, Ed. Minerva.
- 2001: Ioan Slavici, *Opere*, vol. I, II. *Nuvele* (nuvelistica integrală), Academia Română, Ed. Univers Enciclopedic ("Opere fundamentale").
- 2001: Ion Ghica, *Scrisori către V. Alecsandri* (ediție integrală), Ed. Albatros.

III. ANTOLOGII. CULEGERI. CRESTOMAȚII DE CRITICĂ LITERARĂ

- 1964: *Cinel-cinel*. Culegere de ghicitori, Ed. Minerva (2.772 de ghicitori, XXIX + 560 p.).
- 1972: *Nuvele și povestiri istorice*, Ed. Militară.
- 1974: *Fabule*, Ed. Ion Creangă; ediția a II-a, revăzută și adăugită în 1983.
- 1977: *Ioan Slavici interpretat de...*, Ed. Eminescu (colecția "Biblioteca critică").
- 1990: *... Râul, ramul...*, Ed. Minerva.
- 1996: *Bicentenar Anton Pann*, Ed. Horion, Râmnicu-Vâlcea.
- 1997: *Balade populare românești* (*Cântece bătrânești*), Ed. Litera, Chișinău; ediția a II-a, 2003.
- 1998: *Miorița. Meșterul Manole*. Balade populare românești, Ed. Minerva.
- 2002: *Dicționar de ghicitori. Cinel-cinel*, Ed. Litera Internațional, București – Chișinău; ediția a II-a, 2003.

IV. PREFEȚE ȘI STUDII INTRODUCTIVE

- 1961 – 2003: 40 de prefețe și studii introductive la volume din opera scriitorilor: Anton Pann, V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu, N. Filimon, Al. Odobescu, B.P. Hasdeu, Ioan Slavici, G. Coșbuc, M. Sadoveanu, Jean Bart, Victor Eftimiu, V. Voiculescu ș.a.

V. STUDII ȘI ARTICOLE ÎN PERIODICE

- 1962 – 2003: 85 de articole, recenzii și studii de critică, istorie literară și folcloristică.

Et in Arcadia ego

Și eu m-am născut în Loviște – o "gură de rai" a pământului românesc, plai mioritic nepereche, scăldat de apele învolburate ale Oltului și ale Lotrului și înnobilat de rama alpină a verdelui de brad al celor patru puncte cardinale, munții conturând de jur-împrejur această vatră de existență milenară. Și eu am privit de mic copil cununa carpatină ce străjuiește ca pe un dar de preț mirifica Țară a Loviștei cu cele 40 de așezări ale ei, acest ținut intracarpatic, leagăn de juzi, de cnezi și de voievozi, *trium confinium* între Muntenia, Oltenia și Transilvania, tărâm de vis așezat de mâna Domnului între cele două defilee ale Oltului (Turnu-Roșu – Câineni și Lotru – Călimănești), la distanță egală între Sibiu și Curtea de Argeș și la aceeași egală distanță între Sibiu și Râmnicu-Vâlcea.

Și eu m-am cutremurat din adâncul ființei mele ascultând basmele și legendele bunilor mei despre Craiul de Rouă – împăratul Traian – care, pe aici, pe valea bătrânului și veșnic tânărului Alutus, și-a purtat oștile spre Sarmisegetuza lui Decebal, aducând cu sine începutul de istorie pentru poporul român, o dată cu farmecul graiului latin. Și astăzi se păstrează în Loviștea urmele drumului lui Traian și ale castrelor romane Praetorium (Racoviță), Pons Vetus (Câineni), ale castrului de la Titești și ale Turnului lui Doancă de pe valea Băiașului.

Din mica mea copilărie și eu am trăit sărbătorește "urcatul" și "coborâtul" oilor de la munte, dar mai ales plecarea turmelor la iernatic înspre Dunăre și Baltă. Lor li se adăugau acum în toamnă, la Vinerea Mare, șirurile nesfârșite de mioare ale oierilor din Mărginimea Sibiului și Țara Oltului care treceau prin Loviște spre Plaiul Oii dinspre Curtea de Argeș. Se zăreau din nou în primăvară când se întorceau la "vărat" în pășunile carpatine, transhumanța nefiind altceva decât o pendulare milenară între ținuturile românești din Carpați și alte ținuturi tot românești de la Dunăre și Mare. Drumul turmelor era vechiul "drum de Țară" care lega Cetatea de scaun a Basarabilor cu ținuturile lor de peste munți, Amlașul și Făgărașul. Era "șleaul de țară" loviștean.

Și eu am ascultat, din fragedă vârstă, *doinele*, *baladele și colindele* izvodite în aceste ținuturi *dăinuitoare și tăinuitoare* de istorie, în această *"romanie locală a pământului românesc"*, care a fost și este Țara Loviștei. Trăirea mea *întru* folclor, *întru* cultura populară s-a produs de la sine, o dată cu anotimpurile și sărbătorile folclorice aduse de crugul vremii, sărbători care stăpâneau viața satului, a obștei rurale, cu datinile ei. Folclorul era ceva firesc, ca însăși viața de zi cu zi. El însoțea omul de la naștere la căsătorie și până la moarte.

Am participat și eu la ceremonialul nunții loviștene, nuntă cu mireasă din vatra satului sau "nuntă călătoare", cu tânără mireasă dusă "peste munți, în alte curți/, la părinți necunoscuți". Și eu de mic copil priveam cum se împodobea bradul miresei, în timp ce "suratele" îi cântau tărăgănat *Govia* (cântecul miresei). Era vorba de o călătorie fantastică, plină de mister. Mireasa pleca de la părinți, petrecută de plânsetul celor patru pereți ai casei părintești. Apoi, *Govia* (mireasa) călătorea în cea mai frumoasă zi din viața ei și întâlnea rând pe rând în drumul ei, o "cruce", un "pom", care nu erau decât transfigurări poetice ale soacrei și socrului:

"Tu te-i duce, govio, duce / De la mama ta cea dulce. / Și te-i duce mai la vale / Te-ntâlnești c-o cruce-n cale. / Aia nu e cruce-n cale / Și e soacra dumitale. / Să te-apleci, să nu-i grăiești, / Cu ea o să viețuiești".

Noi, copiii, vedeam aievea "crucea" cum se preschimba în femeie și "pomul" transformat miraculos în om. Pentru noi nu era nimic imposibil. Și cum să nu fie posibil totul, când prinși în jocurile noastre nevinovate, privind norii ce se buluceau pe cununa munților, îi vedeam cum se întruchipau în figuri omenești, dar nu așa fitecum, ci în uriași din basme, prinși într-un cerc demiurgic, horă dătătoare de ploaie și de roadă pământului. Ei erau frați buni – în lumea închipuirii noastre – cu uriașii "adevărați" care au trăit până nu de mult, aici în satele dintre munți.

Au nu ne povestea nouă bunicul cum bunelul lui îi povestea, la rândul lui, că a văzut aievea uriași pășind dintr-un munte în altul?

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Când mergea, uriașul era cu un picior pe Măgura Bumbuieștilor iar cu celălalt în Clăbucelul Boișoarei. Au nu stăteam noi muți de uimire când ni se povestea cum altă dată fata uriașului a zărit, dintr-un vârf de munte, pe malul Oltului niște ființe mărunte, așa ca niște furnici, scurmând pământul. (Erau primii oameni ieșiți la arat cu plugul cu boi.) Fata uriașului s-a coborât în grabă, i-a luat în poală, cu plug, cu boi cu tot, și i-a dus de i-a arătat tatălui ei, întrebându-l ce gâze sunt acestea? Uriașul a certat-o și a obligat-o să-i ducă de unde i-a luat spunându-i:

– Du-i înapoi! Ăștia-s *oamenii*, ei vor moșteni pământul. (Theogonie românească locală!)

Și eu – ca toți copiii din sat – am așteptat înfrigurat în noaptea Crăciunului, venirea "junilor" (colindătorilor). Dormeam iepurește ca să fiu gata când "junii buni colindători, / cei mai buni cugetători" ne vor trezi prin colindul de la fereastră și vor păși apoi pragul casei cântând "Ferice" al mic ("Acest domn bun se-nveseleşte / Şi casa şi-o-mpodobeşte"). Priveam cum tinerii se așezau apoi roată în jurul mesei pe care trona "un colac de grâu curat, / cum Dumnezeu l-a lăsat". Se intonau apoi colindul Nașterii Domnului și colinde pentru "domnul" și "doamna" casei și pentru copiii lor. Pentru scurt timp fiecare dintre noi băieții deveneam eroi pușI pe fapte mari (ucideam balaurul, aduceam leul legat, vânam "cerbul runcului" și "boul (bourul) negru" sau cel mai adesea, viteji nevoie mare, ne băteam, în vadurile Dunării, când cu turcii, când cu francii), în timp ce surorile noastre erau purtate în leagăne de mătase prinse în coarnele "cerbului tretin" sau erau surprinse de "stoluri de porumbei" (peștitori) în timp ce "nălbeau pânzele" la cele "nouă ostrovioare / de la țărm de mare" sau aducând apă cu vedrița de la "fântâna din lucet, / unde curge apa-ncet". Priveam apoi cum, după un ceremonial nescris nicicând, dar păstrat cu sfințenie de secole, colindătorii primeau darurile, în timp ce unul rostea "urarea colaculuI" și, într-o atmosferă de nedescris optimism, se retrăgeau cântând într-un ritm de marș triumfal "Ferice" al mare:

"Ferice de-acest domn bun, / Cest domn bun cu doamna lui! / C-are fete și băieți / Și nepoți și strănepoți / Și stau jur-prejur de el / Parc-ar fi un pom înflorit, / Primăvara-mbobocit, / La Sfântu Gheorghe-nverzit, / Toamna-și pică de rodit. / Rodu-n codru să-mi rodească / Acest domn bun, să-mbogățească!"

Noi, copiii, ne reîntorceam cu greu din tărâmurile de basm unde fusesem purtați, călătoream alene spre cerul prezentului, mai rămânând așa în sfera poeticului înnobilați de melodia și metafora milenară a colindelor.

Am fost și eu – nu ca oaspete, ci participant – la șezătoarea lovișteană, ținută în nopțile lungi de iarnă, șezătoare făcătoare de cântece lirice și strigături, cimilituri, eresuri și câte și mai câte, ca și *claca* la diverse munci gospodărești sau *"în împrumut"* la sapă, când vuiau Vălcelele și Gruiurile din satul meu natal de cântecele fetelor.

Colind pentru ctitor de biserică

Ferice-ș, Doamne, de-ăști domni buni,
Domnului bun!
De-ș domn bun cu doamna lui!
Ei de mici că se-ndrăgire,
Domnului bun!
Și mai mari că s-au și luat.
De drag, de dragostea lor,
Crescu pomi în curtea lor.
Crescu măr, crescu și-un păr,
Și-un gutui la căpătâi,
Și-un brad nalt
De peste pat,
La picioare izmă-n floare,
La mijloace busuioace,
Și la brațe izmă creață.
Când fu joi de dimineață,
De dimineață se sculară,
Se sculară, se-mbrăcară,
Și la râu se mânecară,
Tot la râul lui Iordan.
Cum mai bine se spălară
Și pe față, și pe brață,
Și pe dalba-i pielicioară.
Și-ndărăt se-nvârtejară,
Și acasă că-mi venea,
De-și făcea biserică.
Ei degrab' că trimetea
Trei laturi, la trei meșteri.
Trei meșteri degrab' veniră,
Și de lucru s-apucară:
Tăiară-ș pomi din curtea lor,
Tăiară-ș măr, tăiară-ș păr,
De-mi făcea biserică.
Și-mi tăiară și-al gutui,
Și-al gutui la căpătâi,
De-mi făcură și altaru.
Și-mi tăiară și-al brad nalt,
Și-al brad nalt de peste pat,
De-mi făcură ușile,
Ușile, ferestrele,
Și toate zăbrelele.
Dumnezeu dacă vedea
Că mi-ș roagă-n direptate,
Nu mi-ș roagă-n strâmbătate,

El degrab' că-mi trimetea
Vreo doi sfinți, vreo doi părinți,
Cu filie cu tămâie,
Cu ulcior cu tămâior,
C-un stomloi de busuioc,
Și cu apă-ntr-o năstrapă.
Mergea lin și-a chitulin,
Ca soarele pe senin,
Râurând și botezând,
Biserica târnosând.
Dumnezeu de mână-i lua,
Și la rai că mi-i ducea,
Și din gură cuvânta:
– Voi aici veți vecui,
Până soar'le-n cer va fi;
Voi aici veți d-ospăta,
Până soar'le-n cer va sta.
Să-mi fiți sănătoși,
Voi jude frumoși!

Popescu F. Constantin, 40 ani
Bouleanu N. Nicolaie, 40 ani
Voineasa, 1965

Am ascultat și răsascultat legendele întemeierii satelor și ale nedeilor loviștene de la Vama de la Genune (Câineni) la Poiana Zmeilor din Negoiul, unde au fost duse trei fete, răpite din horă de zmei de la târgul din muntele Fața lui Sfântu Ilie, ceea ce i-a obligat pe lovișteni să coboare nedeia ("târgul") devale, în Dealul Mlăcii, între Titești și Boișoara, unde se ține și astăzi; de la "Căsăria" din Tărurea Titeștilor, unde un balaur grozav a înconjurat biserica și i-a silit pe oameni să-și mute satul mai devale, până la "Cula lui Decebal" de pe Valea Boișoarei, spre ieșirea nordică din Loviște, înspre Câineni, o trecătoare îngustă ("posadă" în limba veche) unde – după ultimele cercetări – a avut loc bătălia de la 1330 care a dus la constituirea ca stat a Țării Românești.

Am ascultat și eu povești fantastice și scorniturI cu iele și zmei, închipuiri atât de numeroase încât ai putea crede că în Loviște a plouat când cu iele, zâne și frumoase, când cu zmei și zmeoaice, forțele benefice protectoare alternând cu cele malefice.

Toate acestea mă fac să declar cu mândrie și pietate față de ținutul meu natal:

"ET IN ARCADIA EGO" și am rămas cu inima și cu gândul în Arcadia Loviștei, chiar dacă mi-a fost menit de ursitoare să devin bucureștean și, pe lângă folcloristică, să-mi fie dragi și apropiate și critica și istoria literară, o dată cu munca de editor, de care nu m-am despărțit timp de 45 de ani.

Peste imaginile vârstei copilăriei au venit acelea ale adolescenței și maturității, însă acestea nu au făcut decât să potențeze tot ceea ce trăise și primise sufletul meu de copil. Acum am trecut la culegerea, înregistrarea și cercetarea monografică a folclorului din Loviștea mea natală și la interpretarea lui. În monumentala culegere inedită *Fântâna dorului*, considerată un "eveniment editorial" al anului 1975, intrată și în atenția lui Mircea Eliade, am inclus 784 texte, dintre care 120 colinde, inegalabile prin tipurile și motivele inedite, prin bogăția melodică și forma artistică excepțională. Așteaptă tipărirea eposul loviștean: *Legendele și tradițiile Loviștei* și *Basme, povești și povestiri din Țara Loviștei.*

Gândurile mele se îndreaptă cu nețărmurită recunoștință către toți aceia – tineri și bătrâni – care mi-au împărtășit din tezaurul literaturii populare plămădită în această străveche vatră folclorică. Eu nu am făcut altceva decât să-mi aduc modesta contribuție la culegerea și editarea folclorului loviștean – așa cum l-au gândit, cu mintea și inima, marii lui făuritori. Toată venerația mea pentru acei patriarhi sfătoși, cu părul bătut de bruma multor toamne, acei "oameni buni, oameni bătrâni" – cum îi numește cântărețul anonim –, fii ai Muntelui, moșneni din tată-n fiu, care mi-au evocat trecutul plaiurilor loviștene din Lotru până-n Topolog. Iar celor care s-au stins, ca iarba și ca florile la înghețul Timpului, permanentă și pioasă aducere-aminte.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Puncte de vedere

Europa: patrimoniu comun și viitor?

Invitat: Claude KARNOOUH

– 9 decembrie 2002 –

Claude Alain Karnooouh este cercetător la CNRS-INALCO Paris. Din 1976 a fost profesor invitat de antropologie şi de filosofie socială la Universităţile din Gand (Belgia), din Southampton (Marea Britanie), Tübingen (Germania), Charlottesville (Statele Unite), Budapesta (Universitatea de Ştiinte Economice şi Colegiul post-universitar), din Cluj şi din Iaşi. A scris aproximativ 300 de articole şi eseuri, a participat la realizarea a 10 lucrări colective şi a publicat 7 cărţi, din care unele au fost traduse în engleză, olandeză, germană, italiană, slovenă, maghiară, română şi japoneză. Cărţi publicate în România: Românii, tipologii şi mentalităţi, *Humanitas, Bucureşti,* Adio diferenţei, *Idea, Cluj,* Duşmanii noştri cei iubiţi, *Polirom, Iaşi,* Comunism / Postcomunism, *Polirom, Iaşi,* Cronica unui sfârşit de secol, *Dacia, Cluj,* A trăi şi a supravieţui în România comunistă, *Dacia, Cluj.*

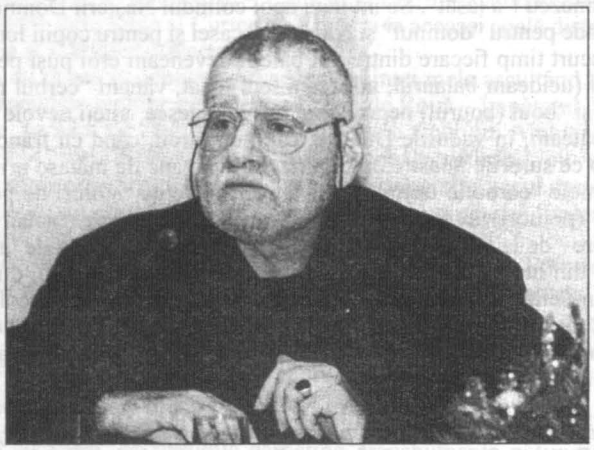

Claude Alain Karnooouh

Comunitatea Europeană, devenită între timp Uniunea Europeană (cincisprezece ţări), reprezintă astăzi o entitate economică şi administrativă tangibilă, care vizează să înglobeze ansamblul statelor europene – mai puţin CSI – şi de unde apare, mai lent, o entitate politică. Mai mult, în vasta sferă a culturii, Consiliul Europei, adică cele patruzeci şi unu de ţări europene (şi câţiva observatori neeuropeni), proclamă, asumă şi construieşte o unitate culturală trecută, prezentă şi viitoare. Totuşi, se poate afirma, hic et nunc, că tocmai această unitate constituie o unitate culturală în sensul tare al formulei, adică o comunitate de cultură? Întrebarea pare prea generală pentru a suporta un răspuns abrupt, ea cere nuanţe pe care le pot furniza consideraţii filozofice, istorice şi antropologice. Cine ridică această întrebare? Când şi unde a fost ea pusă? Există popoare sau fracţiuni de popoare care nu o ridică deloc şi de ce?

Să luăm mai întâi cazul în care răspunsul este afirmativ. Într-un sistem politic bazat pe democraţia reprezentativă de masă, nu este suficient ca elitele (politice, administrative, universitare, tehnice şi financiare) Uniunii Europene să aibă sentimentul unei apartenenţe comune, pentru a transforma sau a proiecta această apercepţie ca pe o finalitate recunoscută şi acceptată de o majoritate de oameni, pe care îi putem numi, după caz, subiecţi, cetăţeni sau popoare.

Apoi, să ne aplecăm asupra lui Unde? Venită din Ucraina sau din Marea Britanie, din Estonia sau din Portugalia, întrebarea nu are nici aceeaşi tonalitate, nici, poate, acelaşi sens. Unghiul de vedere determinat de organizarea unei geografii mentale determină confruntarea dintre diverse enunţuri opuse, chiar conflictuale, pe care doar diplomaţia şi suveranităţile economice limitate le cantonează într-o dezbatere civilizată.

În sfârşit, să vedem Când? La scara temporalităţii care a produs de multă vreme Europa modernă, această întrebare a dovedit variaţii care în funcţie de ţară, de fiecare destin politic, de dezvoltarea culturală singulară, alimentează discursurile istorice, cele ale istoriilor noastre politice.

De fapt, răspunsurile la întrebările Cine, Unde şi Când depind de lecturile pe care le avem asupra originilor formării entităţii culturale şi politice, sau politice şi culturale, care a fost numită cândva Europa.

Privită mai de aproape, fondarea Europei moderne ar putea să se rezume la o permanentă fracţionare de imperii sau de state compuse din diverse etnii, vorbind limbi diferite şi, către secolul XVI, la un spaţiu în care se

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

practicau cel puțin opt versiuni ale creștinismului. Astăzi, în Vestul Europei, după hecatombele și distrugerile incomensurabile ale Primului Război Mondial, apoi cele încă mai gigantice ale celui de-al Doilea Război Mondial, ideea unei grupări de țări s-a impus încetul cu încetul. În schimb, către Est, se pare că suntem încă într-un proces de divizare, ca și cum acest ciclu istoric al sciziparității politice nu și-a încheiat cursul încă.

Unul din locurile comune ale istoriei ideilor europene afirmă că lumea europeană își trage unitatea culturală din originile sale grecești. Această aserțiune a reieșit în principal din câteva discursuri ale filozofiei politice sau istoriei teologico-politice. Această formulare ridică multe întrebări noi. Autori la fel de celebri și importanți precum Simone Weil și Hannah Arendt, în ciuda divergențelor lor, sunt de acord în contestarea acestei teze. Fiecare, în felul său, încearcă să arate că lumea grecească nu mai este tradiția politică, religioasă și istorică trăită de oamenii care populează diversele țări ale Europei. Pierdere deja relevată, în stilul său vehement și tragic, adesea grandilocvent, de către Nietzsche, care și-a manifestat voința creatoare gândindu-se că ar putea oferi oamenilor capabili să îi audă strigătul mijloacele spirituale de a regăsi valorile eroice ale acestei lumi pierdute și trădate de comentariile seculare ale clericilor creștini.

Suntem noi deci, în diversitatea noastră europeană, moștenitorii singurei lumi latine și, în definitiv, în ciuda diversităților noastre lingvistice, religioase și politice, fiecare dintre noi ar putea spune despre sine: Civis romanus sum? În ciuda frumuseții expresiei și a trecutului ei prestigios, este, mi se pare, o viziune oarecum limitată, dacă ținem cont de divizarea Imperiului între Occident și Orient, de căderea primului și de perpetuarea celui de-al doilea până la substituirea sa și mai departe de Imperiul Otoman. Moștenirea romanității latine implică, între alte lucruri, un sistem juridic, o versiune a creștinismului, originea comună a numeroase limbi și folosirea, de către elite, a unei aceleiași limbi savante, a unei teologii și a dezbaterilor sale contradictorii; acestea pregătesc de multă vreme Reforma: deci o asemănătoare istorie ecleziastică și, mai târziu, universitară și pedagogică. Decăderea Imperiului de Apus, instaurarea puterilor "barbare" de origine germanică antrenând o recompunere totală a fostului său spațiu de suveranitate, au deschis posibilități inedite pe care Imperiul de Orient nu le-a avut. În mod evident, o asemenea schiță implică o lectură care insistă asupra diferențelor dintre țările europene moștenitoare ale Imperiului Roman de Apus și țările ieșite din Imperiul de Răsărit, ca și asupra efectelor pe termen lung ale acestor diferențe.

Statul-națiune nu a instituit doar fracționarea politică (și economică) a imperiilor, regatelor sau republicilor multietnice, ci și, simultan, în spațiul său propriu de suveranitate, a contribuit la uniformizarea, la comasarea comunităților de apartenență țărănească arhaică sau urbană, izolate unele de altele. Mijloacele sunt cunoscute: învățământ generalizat și unic, în jurul unui discurs fondator enunțat în termeni de istorie, de folclor, de etnografie, de opere literare, poetice, teatrale, chiar de filozofie a "ființei naționale"; comasare a oamenilor prin circumscripții; uniformizare a moravurilor și a obiceiurilor în dezvoltarea urbanizării moderne și a industrializării, ca și mobilitatea geografică pe care acestea o produc și o intensifică; uniformizare a obiectelor de consum uzuale, a îmbrăcămintii, a locuințelor, datorită raționalizării producției și extinderii pieței. Toate aceste fenomene moderne concură la ștergerea diferențelor arhaice și pre-moderne. Mai mult încă, în decursul vastului proces de modernizare instaurat de Europa Occidentală și răspândit în cursul dezvoltării tuturor statelor-națiune, arhaismul comun tuturor culturilor populare europene a fost, într-o oarecare măsură, însușit și supradiferențiat de discursurile savante ale instituțiilor statului, creând astfel comunități imaginate de către elite și o identitate unică, difuzată în masă de către toate instituțiile publice.

Exemplele abundă, în acest sens. Printre cele mai importante vom sublinia lenta și inexorabila naționalizare a religiosului începând cu Reforma prin folosirea limbilor vulgare transformate în limbi divine, în limba Bibliei și a cultului: Dumnezeul creștin nu se mai dă poporului creștin în totalitatea sa, ci nouă: Gott mit uns. Această naționalizare și-a extins influența atât asupra catolicismului, după cum a remarcat deja Voltaire, cât și asupra Bisericilor ortodoxe... Procesul de naționalizare nu s-a aplecat doar asupra tradițiilor țărănești arhaice, ci a contribuit și la însușirea originilor antice comune de către statul-națiune. Putem considera aceste dinamici politico-culturale și socio-culturale ca rezultatul regionalizării lecturilor istorice anacronice, așa cum le prezintă marile sisteme ale filozofiei istoriei. Aceste interpretări totalizante ale devenirii privesc prezentul ca pe realizarea unui stat antic, chiar protoistoric, care îl pregătea deja, unde istoria ar reprezenta un flux inexorabil (o énergéia, ar spune Aristotel) transformând societățile și realizând un principiu prim care este și telos-ul lumii. Astfel, statul-națiune – formațiune istorică eminamente modernă – devine realizarea Spiritului absolut (Hegel) și capitalismul care îi este consubstanțial se va interpreta ca rezultatul unei acumulări primitive, foarte îndepărtate, misterioase și enigmatice (Marx); cât despre știința modernă, ea a vizat mai întâi societățile ca și rezultat al devenirii unei rațiuni originale (care?) incarnându-se, după modelul conceput de Darwin, în selecția celui mai bun în lupta pentru existență

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

(prima tematică liberală a cărei schemă se înrudește cu discursul socio-politic din Anglia victoriană în culmea puterii mondiale); dar astăzi, această interpretare devenită politic incorectă (eu aș spune mai curând politic periculoasă) și înlocuită de evoluția societăților supuse luptei pentru accesul la informații: interpretare care se adaptează perfect evoluției unei economii mondialiste și unei culturi tinzând să se planetarizeze, fondate pe noile tehnologii, aceea a computerului, a Internet-ului și a telefoniei mobile. Nu mai este deci acel "Cuget, deci exist", care ar fi astăzi motto-ul gândirii contemporane, ci "Comunic, deci exist", în care comunicatorul nu implică niciodată o altă materie de transmis decât acțiunea. Asemenea lecturi, cea a unor sisteme totalizante ale filozofiei istoriei sau a științelor, nu lasă loc ineditului, imprevizibilului, mutațiilor epistemelor (Foucault), evoluțiilor singulare și ireductibile din anumite culturi, așa cum au descris anumiți antropologi (Lévi-Strauss, Clifford Geertz, Remo Guidieri, Marshall Shalins).

Pledoarie pentru o nouă narațiune istorică

Elitele noii Europe care se construiește caută așadar să descompună, pentru a le anula, vechile discursuri justificând aproprierile naționale, pentru a reconstrui și a le substitui interpretări în care ar fi scos în față ceea ce este comun tuturor acestor entități politico-culturale. Totuși, nu putem rămâne insensibili la faptul că, timp de aproape două sute de ani, universitari și intelectuali de renume și-au sprijinit argumentele pe o identitate națională originală, chiar adesea cvasi-anteistorică, aproprieri singulare ale trecutului comun, cu aceeași convingere de a deține un adevăr atemporal, față de moștenitorii lor contemporani, care afirmă altceva. De unde vine această schimbare? O putem atribui descoperirii unor noi arhive care au bulversat interpretări altă dată bine așezate? Acest lucru pare destul de improbabil, căci aceste noi lecturi nu fac deloc apel, în majoritatea cazurilor, la noi descoperiri. Într-un caz, ca și în celălalt, se pare că avem de-a face cu o nouă manieră de a acomoda resturile, aici, aceleași resturi. O remarcă a lui Paul Valéry ne pune pe această cale:

"Istoria este produsul cel mai periculos pe care chimia intelectului l-a elaborat. Proprietățile sale sunt bine cunoscute. Te face să visezi, îmbată popoarele, le produce false amintiri, le exagerează reflexele, le întreține odihna, le conduce la delirul grandorii sau la cel al persecuției și face și națiunile amare, superbe, insuportabile și vane. Istoria justifică ce vrem. Nu învață în mod riguros nimic, căci ea conține totul și dă exemple în legătură cu tot".

Ceva s-a schimbat deci între momentul în care narațiunea istorică scotea în față aproprierea națională a patrimoniului (sau ce era definit ca atare) și cea care, în prezent, o respinge. De ce această schimbare? Răspunsul ar putea să vină poate din transformarea funcției statului-națiune. Într-o lume din ce în ce mai dominată de mondializarea economiei, a informației și a culturii – pe scurt, prin aceleași moduri de a produce, de a consuma și de a munci, pe de o parte, de a forma (sau de a deforma), de a orto-norma sau a orto-numi, de a educa, pe de altă parte – procesele de diferențiere externă (dacă statul-națiune a unificat în sânul spațiului său de suveranitate, el a și separat ceea ce fusese unit pentru a-și manifesta cu forță suveranitatea geloasă) devin obsolete îndată ce entitățile suverane, după ce au separat politic și cultural, sunt reunite prin relații de interdependență din ce în ce mai puternice. Acest nou spirit sau, dacă preferăm, această nouă Weltanschauung nu poate accepta sau concepe vechile diferențe agonistice între statele-națiune decât în termeni de caractere teratologice.

Astăzi, mulți ar vrea să vadă istoria ca pe o evoluție politică în cursul căreia violența ar fi fost un accident rnonstruos. Dar aici este poate o doxa oferită populațiilor amnezice. Căci nimeni nu poate nega faptul că devenirea europeană (și nu doar europeană) nu a fost niciodată altceva decât o sumă de creații ale unor entități politice uneori magnifice, alteori detestabile, decât o sumă de acțiuni violente sau diplomatice, purtate cu fierul, sângele și cuvântul, în care s-au amestecat curaj și lașitate, glorie și dezonoare, victorii și înfrângeri, hotărâre și slăbiciune, loialitate și trădare, în care, pentru a-l cita pe scurt pe Machiavelli, învingătorul a știut să discearnă după fortuna și virtu, pentru a impune ineditul, chiar extraordinarul. De fapt, prezentul nostru inspiră o retroproiectare a valorilor contemporane pentru a le judeca pe cele din trecut; este vorba, după cum scrie Jean Baudrillard, de "a reface o istorie curată – a albi toate procesele monstruoase: prin proliferarea scandalurilor, (re)sentimentul obscur este că istoria însești este scandal". Astfel conceput, trecutul nu a fost decât o ratare a destinului omului, iar reconstrucția unei istorii irenice și aseptizate a vestitorilor săi contradictorii, a aporiilor sale, a soluțiilor sale mortifere a devenit forma colectivă a rezultatului unui doliu propriu Occidentului, la orizontul căruia nu mai există devenire, ci acest "sfârșit al istoriei" pe care îl afirmă Fukuyama după căderea regimurilor comuniste și promisiunile unui "om nou" pe care le pregătesc tehno-biologiile.

A imagina o lume irenică înseamnă când a considera drept realitate tangibilă ceea ce la Rousseau nu erau decât ipoteze teoretice, "bunătatea naturală" a omului înainte de socializare, când a crede, cum face Kant, că "scopul ideal al istoriei este de a ajunge la o constituție juridică, universală și perfectă, al cărei element motor este ideea de pace perpetuă...". Reformulată astăzi în câmpul unei idei abstracte a drepturilor omului, istoria ca poveste despre trecut nu ar mai fi interpretarea deli-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cată a fenomenelor – adesea dificil de decelat de la originea lor – care produc forme sociale şi entităţi politice noi, ci nararea unui doliu perpetuu faţă de toţi învinşii. În acest caz, într-adevăr, istoria – ca sumă a unor evenimente care au făcut ca noi să fim ceea ce suntem – este un "scandal", ceea ce nu putea gândi Kant, care, în ciuda evenimentelor tragice din timpul său, menţinea optimismul unui progres perpetuu (...). Doxa contemporană a numeroşi intelectuali, jurnalişti, semi-savanţi ai managementului cultural plasează în doliu şi în emoţional ceea ce, în termeni hegelieni, ar reveni negativului din acţiunea politică în prezent; datorită acestui fapt, doxa prezentului neagă astfel depăşirea posibilă a prezentului (sau a ceea ce a fost un prezent în trecut) prin propria sa negativitate, adică Aufhebung. Desigur, există depăşire de către negativ la Hegel, dar pentru un orizont reînnoit al pozitivităţii. În sfârşit, la Nietzsche, urmarea şi suma evenimentelor care fac istoria manifestă şi explicitează devenirea implacabilă a tragismului propriu destinului umanităţii. În prezent, trebuie deci să ne căim pentru ceea ce s-a întâmplat şi numeroşi sunt cei care afirmă că este vorba aici despre o "datorie de memorie". Dar pentru a face să lucreze spiritul în emoţia unui perpetuu doliu nu este tocmai contrariul memorizării acestei violenţe a istoriei şi, în numele memoriei, să producă uitarea? Mai mult încă, nu este uitarea a ceea ce prezentul nostru are ca violenţă de îndată ce este vorba de a impune şi de a organiza o nouă ordine mondială, care nu mai este propriu-zis politică, ci economică, în care diferenţele dintre bogăţie, sărăcie şi deprimare sunt mascate de un "multiculturalism" de bogaţi aseptizaţi de orice conflict. Într-adevăr, nu există o putere politică suverană, economică şi culturală, oricare ar fi fost sau ar fi fructul unei violenţe determinând învingători şi perdanţi, dominanţi şi dominaţi şi, adesea, călăi şi victime. A avea în vedere totul din perspectiva perdanţilor şi a se căi fără încetare înseamnă nu doar a respinge gândirea istoriei ca gândire a devenirii tragice, ci pur şi simplu a o elimina din experienţa noastră contemporană şi cotidiană. Prezentul nu mai poate fi tragic, adică plonjat în inima istoriei, el trebuie să fie cul-

turalo-hedonist, adică imersat într-un perpetuu prezent fără istorie. Concepţie şi practică care este în acord perfect cu generalizarea şi masificarea turismului (prima industrie civilă a lumii), care consideră planeta un imens parc de distracţii. De atunci, se înţelege de ce, războaiele postcomuniste care au marcat dezintegrarea ex-Iugoslaviei şi o parte a ex-URSS au putut atât de uşor să fie prezentate ca tot atâtea evenimente monstruoase unor populaţii pentru care istoria se rezuma la ultimele vacanţe petrecute pe plajele din cutare ţară exotică...

În inima acestei gândiri reintroducând domnia păcii şi a unităţii în sânul diferenţelor produse de-a lungul unui mileniu de conflicte perpetui, apar contradicţii de îndată ce este vorba de patrimoniu sau, mai bine spus, de patrimonii, căci aceste resturi, numite patrimonii, sunt urmele violenţei istorice şi, printre acestea, ale manierei în care aproprierea dinastică, statală, monarhică şi/sau republicană, afirmau cu tărie diferenţe de putere, de ordine, de clasă, de religie, de etnie, de naţiune.

Traducere din limba franceză

(Preluat din *România în contextul extinderii Uniunii Europene.* Dezbaterile organizate de Institutul European din România în anul 2002, februarie 2003, pp. 135 – 142)

GEORGES BRAQUE
1882 – 1963
40 de ani de la moarte

***L'Estaque*, 1908**

Reproduceri în pp. 19, 26, 28, 29

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Zalău

Biblioteca Județeană "Ioniță Scipione Bădescu"

Prof. Mariana VLAICU
Director

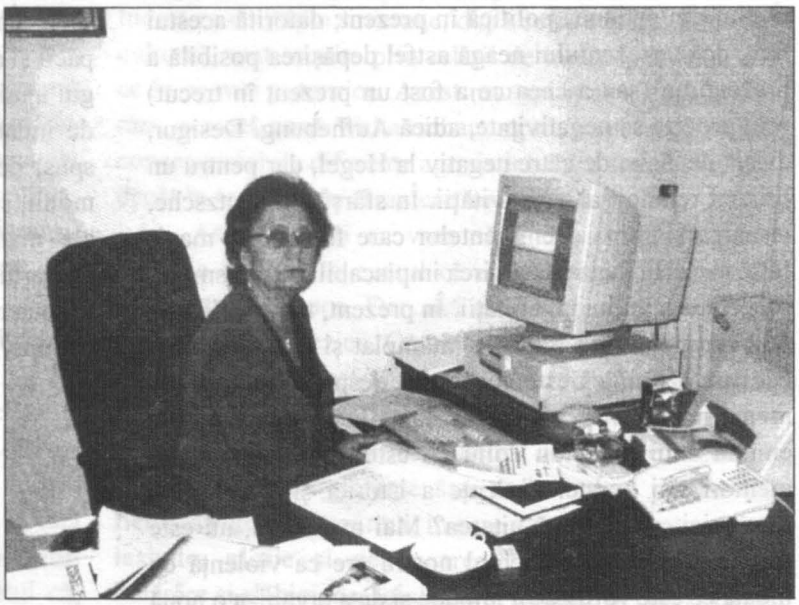

Județul Sălaj, cu o suprafață de 3.850 m² și o populație de 248.407 locuitori, este așezat în partea de nord-vest a României, în zona de trecere dintre Carpații Occidentali și Carpații Orientali. Se învecinează cu județele Satu-Mare, Maramureș, Bihor și Cluj, toate nume cu rezonanță în cultura românească și cu influențe culturale benefice asupra zonei Sălajului. Reședința de județ este municipiul Zalău cu 63.305 locuitori, situat în centrul județului. Celelalte trei orașe sunt Șimleul Silvaniei, Jibou și Cehu Silvaniei; alte 56 de comune completează harta județului.

Întreg județul este o zonă de dealuri și depresiuni situate pe cursul unor văi, zona muntoasă fiind reprezentată prin două ramificații nordice ale munților Apuseni: culmile Meseșului și Plopișului. Sunt multe locuri în județ în care natura a fost generoasă cu oamenii locului dăruindu-le peisaje încântătoare încărcate nu numai de frumuseți ci și de tradiții și istorie. Oamenii sunt cu vorbă domoală, înțeleaptă, liniștiți și sfătoși.

Zalăul, oraș puternic ancorat în realitățile acestor vremuri, este consemnat ca așezare locuită de către Anonymus, notarul regelui Bela al IV-lea care-l amintește în Cronica sa sub numele de Zyloc. Documentele istorice argumentează faptul că Zalăul există ca așezare omenească încă din anul 900. Prima atestare documentară este cea din anul 1220; de altfel, Zalăul este una din primele localități atestate documentar din Transilvania. Recunoașterea statutului de oraș se petrece în anul 1473, când Matei Corvin, regele Ungariei și al Boemiei, îi acordă acest privilegiu. În anul 1601, după victoria lui Mihai Viteazul la Guruslău, orașul se înscrie pe drumul emancipării economice, având conducere proprie cu atribuții administrative, juridice, fiscale și militare. Trecând prin epoci și evenimente, la sfârșit de secol XIX înfățișarea Zalăului este aceea a unui "oraș târg" în care masa populației o formau meșteșugarii, negustorii și sărăcimea.

Ideea înființării unei biblioteci publice la Zalău datează tot din această perioadă, când documentele vremii menționează eforturile intelectualilor sălăjeni de a înființa biblioteci publice. Răspândirea cărților românești în acest teritoriu, înființarea de asociații și societăți de lectură, alte demersuri culturale meritorii au stat în atenția membrilor Despărțământului ASTREI din Sălaj, a Reuniunii Învățătorilor Sălăjeni sau a Reuniunii Femeilor Sălăjene precum și a unor înaintași cum a fost Gavril Trifu, aprig militant pentru înființarea de "biblioteci poporale".

Mișcarea culturală a Zalăului se dezvoltă tot mai mult, nevoia și deprinderea de a citi stimulând și celelalte forme de răspândire a culturii.

Reorganizarea bibliotecilor publice la nivel național determină înființarea și la Zalău în anul 1950 a unei biblioteci comunitare. În anul 1952, aceasta devine "bibliotecă raională" cu atribuții și în ceea ce privește bibliotecile comunale. În anul 1957, biblioteca zălăuană va primi numele cărturarului sălăjean Ioniță Scipione Bădescu.

În anii care au urmat, după mutări succesive în diferite spații, datorate și creșterii fondului de cărți precum și a dezvoltării serviciilor, s-au depus eforturi continue pentru ca această instituție să-și ocupe locul cuvenit în comunitate. Până în 1968, când devine Bibliotecă Județeană, ea a fost subordonată Bibliotecii clujene. Începe să se înregistreze o dezvoltare economică cu urmări palpabile, lucru resimțit și în domeniul culturii. În 1979, Zalăul dobândește rangul de municipiu. Printr-o activitate mai susținută și prin evenimentele culturale organizate, instituția bibliotecară se implică din ce în ce mai mult în procesul cultural-educativ desfășurat la nivel local.

După 1990, coordonatele activității bibliotecare se conturează tot mai mult, reconsiderarea dintr-o perspectivă democratică a funcțiilor bibliotecii publice fiind marcată de multe preocupări de esență, pornindu-se de la reanalizarea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

atribuțiilor specifice, așezarea lor într-un sistem logic capabil să inițieze un program de dezvoltare. Au fost astfel stabilite coordonate și priorități care au avut în vedere mai ales:

- rezolvarea unor spații adecvate serviciilor de bibliotecă;
- completarea treptată cu personal a "schemei" Bibliotecii Județene dar și ocuparea posturilor de bibliotecari în toate comunele județului;
- modernizarea serviciilor pentru public prin introducerea tehnicii de calcul și crearea de baze de date;
- dezvoltarea echilibrată a fondului de publicații;
- satisfacerea cerințelor utilizatorilor de informare și studiu la un nivel superior;
- cooperarea cu alte biblioteci publice;
- crearea unei imagini instituționale noi, relații cu mass-media locală.

Astăzi putem spune că toate aceste obiective au prins contur, urmărindu-se ca an de an să se adauge realizărilor existente altele noi așa încât să ne putem alinia bibliotecilor care au ales calea modernizării acestui lăcaș de cultură care este biblioteca publică. Sprijinul Consiliului județean ca principal ordonator de credite a fost hotărâtor în acest sens.

Practicarea unui management corect și dinamic a determinat îmbunătățirea din punct de vedere cantitativ și calitativ a resurselor materiale și umane. Biblioteca Județeană numără astăzi 32 de salariați din care 24 sunt de specialitate; 72% sunt cadre cu studii superioare, cu pregătire umanistă sau tehnică, absolvenți ai cursurilor de perfecționare organizate la nivel național, care au realizat că au nevoie de o instruire permanentă în fața unor noi responsabilități pe care instituția **bibliotecară**, utilizatorii ei, societatea le impune. La baza acestei încadrări stă ideea de modernizare și de îmbunătățire a întregii activități.

Deși nu dispune de o clădire proprie care să permită desfășurarea unui flux optim al circulației și lecturii cărții, al organizării unor activități de bibliotecă modernă, au existat străduințe pentru amenajarea spațiilor existente, la trei adrese diferite și care însumează o suprafață totală de 950 mp., unde și desfășoară activitatea **serviciile destinate publicului**:

Secția de împrumut carte pentru adulți deține o colecție de 77.000 volume. Mai mult de 50% dintre ele se găsesc în regim de acces liber la raft. Acordarea de informații, împrumutul de publicații, asistență în folosirea cataloagelor tradiționale și electronice, rezervări de titluri, completarea bazei de date a cititorilor, acțiuni de recuperare a publicațiilor de la utilizatori, de epurare a fondurilor, sunt doar câteva din multiplele sarcini pe care bibliotecarii de aici le rezolvă. Mai mult, aceștia se implică și în organizarea unor activități culturale, în susținerea unui "Club literar" al tinerilor poeți și prozatori existent pe lângă bibliotecă sau activează în cadrul Asociației "Prietenii Bibliotecii".

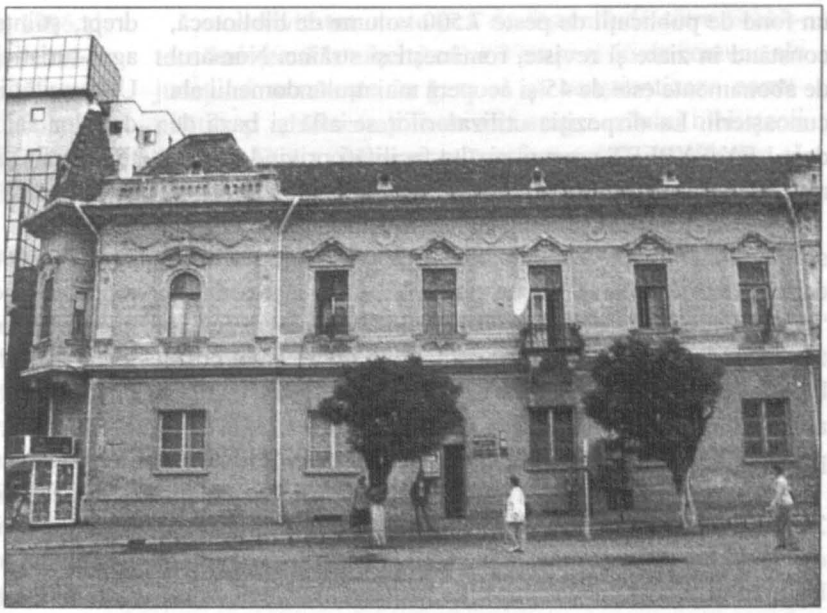

Sala de lectură carte are 60 de locuri și este posesoarea unui fond de 58.000 de unități bibliografice. Lipsa spațiilor de depozitare își spune cuvântul, nepermițându-ne repartizarea, obligatorie, a cel puțin unui exemplar din fiecare titlu. Extinderea programului și pentru ziua de sâmbătă și menținerea unui program constant în timpul săptămânii au contat foarte mult în aprecierile utilizatorilor, acesta fiind locul din bibliotecă "luat cu asalt" mai tot timpul anului.

Destinate împrumutului "pe loc", colecțiile sălii de lectură adăpostesc un număr important de cărți românești și străine, din diferite domenii, mult actualizate în ultimii ani, o valoroasă literatură de referință, între care marile capodopere ale lumii ocupă un loc important în informarea utilizatorilor și, în ultimul rând, colecțiile speciale constituite din cărți și periodice vechi, carte rară, dicționare și lexicoane vechi, cărți poștale ilustrate, cărți cu autograf, exemplare de depozit legal, documente pe alte suporturi decât hârtia, achiziționate din diferite surse și care sunt o importantă sursă de informare pentru solicitanții sălii de lectură. De-a lungul ultimilor ani s-a încercat o "refacere" a acestui tip de colecții, inexistent, la un moment dat. În 1967 au fost transferate Bibliotecii clujene circa 2.000 de volume, cărți românești, maghiare și germane din secolul al XIX-lea și începutul secolului XX, la vremea respectivă Biblioteca zălăuană nefiind autorizată să dețină asemenea fonduri. Din anticariate, prin donații de la persoane particulare sau chiar de la instituții, am reușit să achiziționăm carte românească și străină care se constituie într-un fond de documentare solicitat adeseori: 6 exemplare carte cu apariție între anii 1744 – 1830, 430 exemplare între 1831 – 1914 și 1.299 exemplare între 1915 – 1945. Între aceste exemplare, majoritatea aparțin domeniului literatură. Numărul periodicelor din acest tip de colecții este de 371.

Sala de lectură este și locul în care au loc manifestările cultural-educative, nu puține la număr și care atrag numeroși participanți.

Sala de lectură pentru periodice are 15 locuri și

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

un fond de publicații de peste 7.500 volume de bibliotecă, constând în ziare și reviste, românești și străine. Numărul de abonamente este de 45 și acoperă mai multe domenii ale cunoașterii. La dispoziția utilizatorilor se află și baza de date LEX EXPERT precum și alte facilități privind procurarea de informații.

Sala Internet, amenajată la sfârșitul anului 2002, cu sprijinul unei finanțări în valoare de 9.000 $ din partea Fundației America Online și cu sprijinul voluntarilor de la "Peace Corps", pune la dispoziția utilizatorilor 4 calculatoare PENTIUM IV, o imprimantă, un scanner, dând posibilitatea accesării unor site-uri educaționale și desfășurării altor operațiuni, la cererea solicitanților. În aceeași perioadă a fost creată și pagina Web a Bibliotecii Județene.

Secția de împrumut pentru copii deține un fond de 26.000 volume ce se află la acces liber la raft în proporție de 96%. Fondul de publicații este înregistrat integral în baza de date. Înscrierea cititorilor se face în sistem automatizat, de asemenea și împrumutul publicațiilor. Secția este dotată cu 5 calculatoare (din care 3 sunt conectate la rețeaua Internet), 1 imprimantă, 1 TV, 1 video, 1 radiocasetofon. Copiii au acces la Internet și posibilitatea derulării unor programe educaționale pe bază de CD-uri, DVD-uri, dar și a vizionării unor emisiuni interesante, a unor casete video destinate lor. În cadrul sălii, un spațiu este destinat jocului și acțiunilor organizate pentru ei. Acțiunile desfășurate în cadrul acestei secții, cu copiii și pentru copii, sunt o dovadă de pasiune și devotament din partea bibliotecarilor dar și o dovadă a unei bune colaborări cu școlile.

Pe măsura diversificării ofertei de servicii, numărul **utilizatorilor** bibliotecii a crescut, ajungând la 5.000, 80% dintre aceștia constituind-o elevii și studenții. Numărul documentelor împrumutate depășește cifra de 160.000, ponderea ocupând-o cărțile. În Zalău funcționează 8 școli generale, 5 licee precum și o filială a Universității "Vasile Goldiș" Arad, cu 5 facultăți: marketing – management – informatică, științe umanist-creștine (secția jurnalistică – engleză), științe politice (secția administrație publică), drept, științe inginerești (secția inginerie și management agro-turistic). Colegiul Universitar Zalău, componentă a Universității "Babeș Bolyai" din Cluj-Napoca, oferă studenților săi alte 5 specializări în domeniile: cartografie, topografie și cadastru funciar, geografia turismului, tehnică și aparatură medicală, informatică-matematică, institutori învățământ primar. Având în vedere profilurile școlilor municipiului, se înregistrează o creștere a solicitărilor în raport cu acestea. Utilizarea bibliotecii a crescut și datorită necesității de a folosi și alte surse de informare: programe legislative, baze de date, CD-uri, DVD-uri, Internet sau ca participanți la manifestările organizate de bibliotecă. Frecvența medie zilnică în bibliotecă este de 350 de utilizatori, în condițiile în care nu avem filiale.

Deși constituirea fondului de publicații s-a structurat în timp, revigorarea acestuia este cerută tocmai de mutațiile care au loc pe plan economic, social, cultural. În domeniul **achizițiilor**, astăzi vorbim nu doar de o creștere numerică, mai greu de realizat din motive financiare dar mai ales de una calitativă. Suntem obligați tot mai mult să ne schimbăm modul de informare și documentare privitor la producția editorială, la sistemul de selecție al achizițiilor profitând de multele surse existente, urmărind prețuri avantajoase, încercând să satisfacem nevoi reale imediate sau străduindu-ne să nu neglijăm continuarea unor colecții începute în anii precedenți. Deși ne situăm la o medie anuală de 5.000 u.b. achiziționate, fondul de publicații crește într-un ritm nemulțumitor, date fiind prețul exagerat practicat de piața cărții dar și nevoia de a proceda periodic la epurarea fondului. Biblioteca Județeană înregistrează azi 172.161 u.b., din care carte 163.730.

Serviciul Informatizare, evidență, prelucrare, informare bibliografică, acțiuni culturale este structurat după cum urmează:

• compartimentul bibliografic asigură utilizatorilor bibliografii la cerere, organizează și completează fișiere tematice, pune la dispoziția instituțiilor interesate informații cu caracter bibliografic, alcătuiește bibliografia locală și completează baza de date automatizată prin cercetarea analitică a tuturor materialelor informative legate de prezentul și trecutul Sălajului. Au fost puse în circuitul informațional *Anuarele bibliografice* alcătuite pe baza cercetării periodicelor care intră în bibliotecă. Sunt și alte numeroase contribuții ale acestui compartiment în editarea unor materiale care au intrat în cuprinsul Buletinului semestrial de biblioteconomie "Raftul liber" sau în alcătuirea unor monografii locale. Este în plin proces de elaborare un Dicționar al culturii sălăjene care va înregistra personalități, organizații, asociații, societăți, publicații, numărul înregistrărilor fiind până-n prezent de 311. Consemnarea acestora a avut în vedere granițele județului Sălaj în urma împărțirilor administrative din anii 1876, 1925, 1938, 1950, 1968.

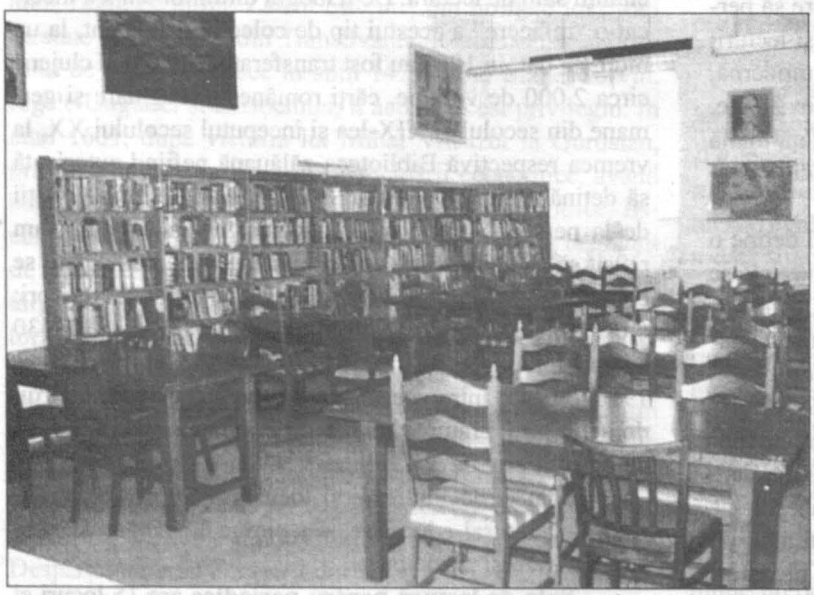

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• activitatea de informatizare a demarat în 1996 şi s-a realizat în mai multe etape. Astăzi se administrează o reţea de calculatoare precum şi software-ul de bibliotecă TINLIB cu modulele Catalogare – Opac, Circulaţie, Import – Export şi Generator rapoarte. Internetul este la dispoziţia utilizatorilor începând cu ianuarie 2003. Au fost aduse o serie de îmbunătăţiri pornind de la tipul de cablare, de la cel coaxial la cel de tip stea cu SWICH-uri şi HUB-uri în cascadă, mărindu-se astfel viteza de transmitere a datelor. Configuraţia actuală a reţelei este formată din 24 de calculatoare conectate prin cablu UTP de categoria 5. Sistemul de operare în reţea este Red Hot Linux 7.1, iar staţiile de lucru sunt de tip Windows 95/98. Cele două servere, pentru reţea şi pentru Internet, sunt capabile să înmagazineze şi să distribuie informaţia la nivelul cerinţelor noastre. În dotarea tehnică a bibliotecii mai există 6 imprimante de tip A4, 2 scannere, 2 copiatoare precum şi 12 unităţi CD-ROM.

Dotarea cu tehnologia necesară ne-a permis activităţi de prelucrare în sistem automatizat, o acoperire a bazei de date pentru carte în proporţie de 80% din fond; lucrăm în acelaşi regim pentru periodice şi AV-uri precum şi pentru bibliografia locală. Opacul este accesat în toate secţiile bibliotecii. La secţia împrumut pentru copii toate operaţiunile se desfăşoară pe calculator încă din anul 2001, aici baza de date fiind completă.

Avantajul conectării la Internet a fost dublu: a permis mai ales pentru utilizatori preluarea dîn reţeaua naţională şi internaţională a celor mai noi date şi informaţii în sfera lor de interese iar pentru instituţie a însemnat un plus de utilizatori, fapt deloc neglijabil.

• într-un spaţiu deschis pentru promovarea dialogului şi comunicării, ca o completare a activităţii cu cartea şi mai ales ca un mijloc de mediatizare a cărţii şi bibliotecii, activitatea culturală are un loc deosebit în viaţa bibliotecii. Bazându-se pe propriile resurse sau în colaborare cu instituţiile de învăţământ sau de cultură din oraş, au fost iniţiate dezbateri pe diverse teme, simpozioane, întâlniri cu scriitori, lansări de carte, seri culturale.

Camil Mureşan, Dimitrie Vatamaniuc, Octavian Lazăr Cosma, Ioan Chindriş, Vasile Avram, Traian Pop, Radu Ghenceanu, Petre Got, Virgil Bercea, Gh. Buluţă, C-tin Mustaţă, Nicolae Săcăliş sunt doar câteva din numele unor personalităţi care ne-au onorat cu prezenţa. Alte activităţi au fost organizate cu participarea unor autori locali precum Ştefan Goanţă, Dănuţ Pop, Ioan Ciocian, Marcel Lucaciu, Florin Horvath. Am organizat şi am găzduit în secţiile noastre numeroase expoziţii. Pe lângă Bibliotecă funcţionează şi un Club literar al elevilor din liceele oraşului. Aceştia ne-au oferit satisfacţia unor creaţii tinere, pline de sensibilitate, pe care le-am cuprins în cele două plachete editate: *Tinere talente* şi *Adolescenţa*. În fiecare an, zilele de 15 Ianuarie, 23 Aprilie, 9 Mai, 1 Iunie, 1 Decembrie, 25 Decembrie devin nişte zile „speciale", având în vedere evenimentele sărbătorite.

Activitatea metodică desfăşurată de către Biblioteca Judeţeană la nivelul celor 3 oraşe şi 56 de comune ale judeţului urmăreşte în general să conştientizeze comunităţile şi administraţiile de aici asupra rolului bibliotecii publice. Fără a obţine nişte "performanţe", considerăm că am reuşit să ne implicăm într-o "însănătoşire" a activităţii acestor instituţii, având ca argumente creşterea indicatorilor, a numărului de acţiuni culturale, determinarea la bibliotecarii din teritoriu a unor atitudini mult mai responsabile. Ne desfăşurăm această activitate prin organizarea de întâlniri metodice zonale, prin implicarea în activităţi de organizare şi prelucrare a colecţiilor, de achiziţii, sau participând efectiv la acţiuni culturale.

Înfiinţată în septembrie 2002 la iniţiativa bibliotecarilor din Biblioteca Judeţeană şi cu sprijinul financiar al Corpului Păcii, **Asociaţia "Prietenii Bibliotecii"** s-a constituit pentru a susţine financiar şi organizatoric biblioteca. Ea îşi propune să susţină mai ales activităţile de diversificare, dezvoltare a serviciilor, să promoveze programe de finanţare, să dezvolte contacte directe între reprezentanţii organizaţiilor din ţară şi străinătate, în scopul realizării obiectivelor. În acest sens, am reuşit să obţinem până acum finanţări din partea unor fundaţii precum Fundaţia Jacksonville (3.000 $) şi Fundaţia Humana (3.330 $), ambele din SUA, pentru implementarea unui Centru educaţional pentru copii şi tineri dar şi o finanţare din partea Ambasadei SUA în valoare de 5.267 $ pentru implementarea proiectului "Democraţia şi drepturile omului". Ne-am bucurat şi de prezenţa în biblioteca noastră a unor reprezentanţi ai Peace Corps, care nu de puţine ori ne-au sprijinit în demersurile noastre de modernizare a serviciilor, în slujba unei comunităţi în plină transformare.

Aceasta este imaginea de azi a bibliotecii noastre şi sperăm să fi convins asupra adevărului că Zalăul NU este locul "unde nu se întâmplă nimic".

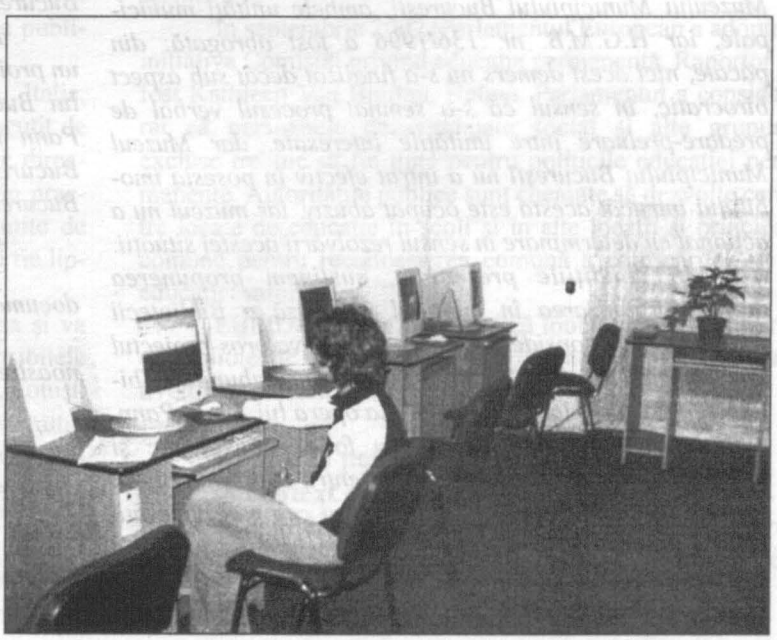

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ, CULTE ȘI PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

4 iulie 2003

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI
Domnului Director General Florin ROTARU

Stimate Domnule Director General,

Referitor la scrisoarea Dvs. nr. 1840/30.06.2001, vă facem cunoscut că apreciem în mod deosebit propunerea de a se organiza, în imobilul din str. Anton Pann nr. 20, sectorul 3, Biblioteca Anton Pann, ca subunitate a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti.

În legătură cu acest imobil, clasat monument istoric şi nominalizat în Lista monumentelor istorice din Bucureşti aprobată de Comisia Naţională a Monumentelor, Ansamblurilor şi Siturilor Istorice în anul 1992, la poziţia 41 C3 nr. 041 – clădire cu valoare memorială, au fost întreprinse, în perioada 1996 – 2000, demersuri privind atribuirea sa în administrarea unei unităţi muzeale pentru organizarea Casei memoriale "Anton Pann"; astfel:

– prin H.C.G.M.B. nr. 136/12.09.1996 s-a aprobat trecerea imobilului în administrarea Muzeului Literaturii Române, dar procedura nu s-a finalizat prin adoptarea unei hotărâri a Guvernului în acest sens, act obligatoriu întrucât instituţia era în acea perioadă în subordinea Ministerului Culturii;

– prin H.C.G.M.B. nr. 165/01.06.2000 imobilul a fost trecut în domeniul public al municipiului Bucureşti şi atribuit din administrarea D.G.A.F.I. în administrarea Muzeului Municipiului Bucureşti, ambele unităţi municipale, iar H.G.M.B. nr. 136/1996 a fost abrogată; din păcate, nici acest demers nu s-a finalizat decât sub aspect birocratic, în sensul că s-a semnat procesul verbal de predare-preluare între unităţile interesate, dar Muzeul Municipiului Bucureşti nu a intrat efectiv în posesia imobilului întrucât acesta este ocupat abuziv, iar muzeul nu a acţionat cu determinare în sensul rezolvării acestei situaţii.

În condiţiile prezentate, susţinem propunerea privind organizarea în imobilul în cauză a Bibliotecii Anton Pann şi considerăm ca extrem de valoros proiectul Dvs. privind profilul complex al acestei subunităţi (bibliotecă documentară, cu referire la opera lui Anton Pann, bibliotecă publică de cartier cu fond enciclopedic şi tipografie reconstituită şi utilizată pentru ediţii bibliofile). Finalizarea acestui proiect va constitui cea mai adecvată soluţie de punere în valoare a monumentului istoric, de marcare a memoriei culturale a oraşului şi de împlinire a moştenirii culturale a lui Anton Pann, dar va contribui şi la dezvoltarea serviciilor culturale ale unei zone importante a Bucureştilor.

Portretul lui Anton Pann imaginat de Barbu Delavrancea

În acest scop, este necesar a se elabora şi promova un proiect de hotărâre a Consiliului General al Municipiului Bucureşti privind trecerea imobilului din str. Anton Pann nr. 20 din administrarea Muzeului Municipiului Bucureşti în administrarea Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, demers pe care îl susţinem cu toată convingerea.

Anexat prezentei, vă transmitem:

– proiectul de hotărâre a Consiliului General cu documentaţia aferentă;

– fotocopii ale unor acte, aflate în arhiva direcţiei noastre, referitoare la regimul juridic actual al imobilului.

Cu deosebită stimă,

Director,
Ştefan DAMIAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

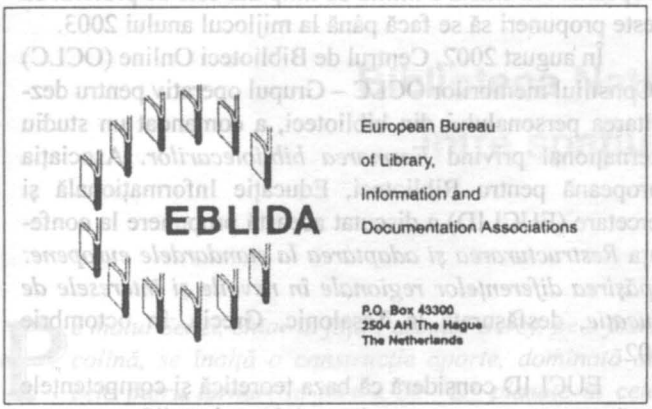

EBLIDA

Raport anual de activitate aprilie 2002 – martie 2003

Inițiative Programe

Dreptul de împrumut public în Uniunea Europeană

Directiva Consiliului 92/100/EEC din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de împrumut a introdus în majoritatea statelor membre europene un nou drept, care acordă autorilor de cărți, filme și alte opere deținătoare de copyright posibilitatea de a aproba sau refuza împrumutul operelor lor de instituții precum bibliotecile publice sau să fie remunerați pentru acest împrumut public. (De fapt, această propunere a condus la înființarea EBLIDA în 1992).

Așa cum a cerut directiva, Comisia a efectuat o revizuire a implementării acesteia. Programat inițial pentru anul 1997, Comisia a reușit abia acum să realizeze un raport despre eficiența directivei, din cauza întârzierilor serioase în implementarea directivei în mai multe state membre. Astfel, conform Comisiei, dreptul de împrumut public nu apare ca fiind aplicat în mod corespunzător în toate statele membre.

Comisia a inițiat o procedură de violare a acestui drept împotriva Belgiei, care nu a adoptat încă măsuri juridice de transpunere a unor prevederi ale directivei. În plus, raportul constată că în Franța, Grecia și Luxemburg "nu se plătește nici o remunerație deținătorilor de drepturi de autor". În Danemarca, Suedia și Finlanda, specialiștii sunt îngrijorați că dreptul de împrumut public poate fi aplicat într-un mod discriminator, adică numai pentru autorii naționali sau rezidenți (Suedia) sau pentru subiecte publicate în limba națională (Danemarca, Finlanda).

Mai multe state membre, Spania, Irlanda, Italia, Olanda, Portugalia, Finlanda și Marea Britanie au scutit de la plată anumite stipulații de împrumut. În timp ce directiva prevede excepții, Comisia consideră că, dacă în practică majoritatea stipulațiilor de împrumut sunt scutite de plată, există riscul ca dreptul de împrumut public să fie lipsit de efectul adecvat.

Comisia va continua să monitorizeze situația și va evalua necesitatea de acțiune în viitor, inclusiv posibilele proceduri de violare a dreptului de împrumut public. Totuși, în determinarea politicii viitoare privind împrumutul public, Comisia va ține cont de utilizarea din ce în ce mai mare a noilor tehnologii în biblioteci și de dezvoltarea viitoare a împrumutului on-line.

Educația permanentă: rolul bibliotecilor și arhivelor

EBLIDA a făcut lobby pe lângă Comisia Europeană pentru a asigura ca bibliotecile să fie prezentate în mod adecvat în raportul *Făcând o realitate din zona europeană a educației permanente*, elaborat în noiembrie 2001. În plus, EBLIDA a scris miniștrilor naționali ai Educației și Culturii care au participat la întrunirea Consiliului European de la Barcelona, din 15 – 16 martie 2002, și a Consiliului Miniștrilor de la Bruxelles din noiembrie 2002, pledând pentru rolul bibliotecilor în dezbaterea despre educația permanentă. Am primit răspunsuri oficiale din Danemarca, Irlanda, Norvegia și Marea Britanie.

La conferința NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe) intitulată *Bibliotecile publice europene în dezvoltare*, care a avut loc la Copenhaga în octombrie 2002, în timpul președinției daneze a Uniunii Europene, dl. Bertel Haarder, ministrul danez pentru Refugiați, Imigrație și Integrare și ministru al Afacerilor Europene, a prezentat raportul *Educație permanentă, integrare, democrație: subiecte pe o agendă europeană*. Haarder a subliniat importanța bibliotecilor ca parteneri firești în dezvoltarea politicilor comunitare în domeniul educației permanente. Tot în acest context s-a desfășurat și conferința *Educația permanentă – educația pentru adulți în secolul 21*.

În septembrie 2002, Parlamentul European a adoptat inițiativa Comisiei privind educația permanentă. Raportor a fost Kathleen Van Brempt, Belgia. Parlamentul a considerat că persoanele dezavantajate social și alte grupuri excluse trebuie să fie ținta pentru politicile educației permanente. Autoritățile publice sunt chemate să dezvolte centre locale de educație în școli și în alte locații și principii comune pentru recunoașterea comună a calificărilor și a educației informale.

EBLIDA va continua să facă lobby pentru a asigura ca bibliotecile să fie incluse ca parteneri activi în inițiativele din acest domeniu.

Calificări pentru bibliotecari în context european

În martie 2002, Comisia a făcut o propunere pentru o directivă privind recunoașterea calificărilor profesionale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aceasta urmăreşte simplificarea regulilor de recunoaştere a calificărilor profesionale pentru facilitarea deplasării libere a persoanelor calificate pe teritoriul statelor membre, în special în perspectiva unei Uniuni Europene lărgite.

Directiva propusă va înlocui 15 directive existente în respectivele domenii şi reprezintă prima modernizare a sistemului comunitar de la constituirea lui acum 40 de ani. Sunt prevăzute o mai mare liberalizare a furnizării serviciilor, recunoaşterea automată a calificărilor şi o flexibilitate mai mare în procedeele de actualizare a directivei. Comisia propune totodată dezvoltarea cooperării ei cu statele membre pentru o mai bună informare a cetăţenilor în legătură cu drepturile lor şi a-i ajuta în recunoaşterea calificărilor lor. Propunerea va fi înaintată Consiliului de Miniştri şi Parlamentului European pentru a fi adoptată în procedură de codecizie.

Propunerea este asociată procesului de la Bologna, care urmăreşte crearea unei zone europene pentru învăţământul superior până în anul 2010, şi procesului de la Bruges, de creare a unei zone europene pentru educaţia vocaţională.

Conform propunerii, directiva va acoperi toate profesiunile reglementate: doctor, dentist, farmacist, doctor veterinar, arhitect, asistent medical, moaşă, inginer, contabil, consultant impozite, fizioterapist, radiologist, psiholog, instructor de sport, ghid, topograf, agent imobiliar, electrician şi coafor.

Bibliotecarii şi arhiviştii nu sunt menţionaţi dar există posibilitatea să fie incluşi în listă şi alţi profesionişti. Acest lucru trebuie făcut la nivel european printr-o organizaţie europeană. Nu există o limită de timp dar este de preferat ca aceste propuneri să se facă până la mijlocul anului 2003.

În august 2002, Centrul de Biblioteci Online (OCLC) şi Consiliul membrilor OCLC – Grupul operativ pentru dezvoltarea personalului din biblioteci, a comandat un studiu internaţional privind *Formarea bibliotecarilor*. Asociaţia Europeană pentru Biblioteci, Educaţie Informaţională şi Cercetare (EUCLID) a discutat această propunere la conferinţa *Restructurarea şi adaptarea la standardele europene: depăşirea diferenţelor regionale în nevoile şi interesele de educaţie*, desfăşurată la Tesalonic, Grecia, în octombrie 2002.

EUCLID consideră că baza teoretică şi competenţele practice sunt recunoscute universal dar există diferenţe semnificative în accentul pus pe diferite aspecte. Acest lucru provine din diferenţele activităţilor sociale şi economice, de exemplu, în diferitele modalităţi de numire a personalului din bibliotecile şcolare. EUCLID consideră inacceptabil şi necorespunzător procedeul de a avea "o singură măsură pentru toţi".

Această problemă a fost discutată în octombrie 2002 de Comitetul Executiv EBLIDA, arătându-se interesul pentru această iniţiativă care ar putea fi importantă pentru calitatea educaţiei viitoare în acest domeniu. De asemenea, există o discuţie în comunitatea arhivelor pentru definirea postului de arhivist.

(Sursă: EBLIDA)

Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

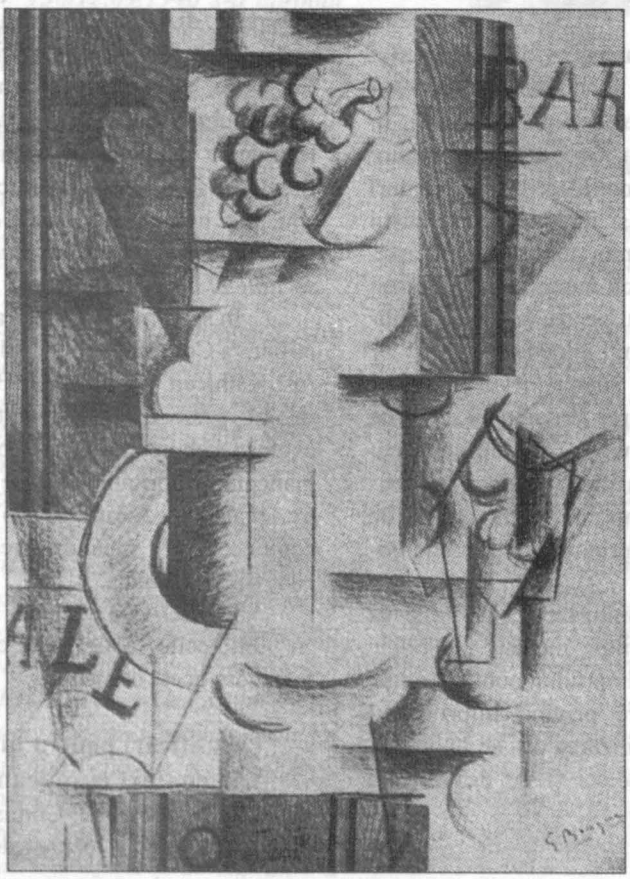

***Compotiera*, 1912**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Națională a Franței – între spațiu real și virtual

Monica BREAZU
Paris

Pe malul Senei, chiar în fața Parcului Bercy, pe o fostă colină, se înalță o construcție aparte, dominată de cele patru turnuri în formă de "L" plasate în cele patru colțuri ale unei vaste esplanade. "Ca niște cărți deschise" – după cum a gândit arhitectul Dominique Perrault –, străjuind grădina interioară de mesteceni, brazi și stejari. Un culoar cu pereți de sticlă înconjoară grădina centrală pe două etaje: Rez-de-Jardin, respectiv, Haut-de-Jardin – în fond, nivelele accesibile cititorului. Este noul ansamblu al Bibliotecii Naționale a Franței, deschis publicului în 1998, care perpetuează, transmisă din generație în generație, o istorie de peste cinci secole.

Prima bibliotecă regală care beneficiază de un inventar precis, realizat în 1373, este cea a regelui Carol V cel Înțelept (1364 – 1380), instalată în palatul Luvru. Din păcate, celor 917 manuscrise li se pierde urma, chiar dacă legendele spun că ele ar reprezenta nucleul viitoarei biblioteci naționale. Acest rol îi revine bibliotecii regelui Carol VIII (1483 – 1498), îmbogățită substanțial cu manuscrise grecești bizantine, aduse ca pradă de război din Italia. Inventarele, legăturile din piele ornate cu motive aurite, ștampilele regale sau imperiale succesive indică datele de intrare ale pieselor în acest fond devenit intangibil.

Noi sedii, noi donații

Savanți, diplomați francezi sau străini încep să-i treacă pragul încă din timpul domniei regelui Ludovic XII (1498 – 1515). Deplasată de la Pădurea Fontainebleau, în timpul regelui Francisc I (1515 – 1547), biblioteca cunoaște o perioadă prosperă, în 1537 fiind enunțat pentru prima dată și principiul depozitului legal, conform căruia un exemplar din fiecare carte de o anumită importanță, tipărit pe teritoriul regatului, trebuie depus la biblioteca regală.

Au urmat timpurile sale de glorie. Ministrul regelui Ludovic XIV, Jean-Baptiste Colbert (1619 – 1683), o instalează la Paris, în strada Vivienne, angajându-i și un personal competent, ales executiv din mediul academic. Transferul colecției de medalii aparținând ducelui Gaston d'Orléans pune apoi bazele departamentului de monede și medalii, iar achiziționarea colecției de stampe a lui Michel de Marolles, în 1667, cu peste 123.000 de piese – departamentului de stampe. Ambasadorii și savanții primesc misiunea de a căuta în străinătate cărți, manuscrise și medalii. Dar patrimoniul acumulat avea nevoie de organizare, drept care, între anii 1675 – 1683, Nicolas Clément repartizează cărțile imprimate (35.000 de volume) în cinci clase: teologie, drept, istorie, științe și artă, beletristică, subdivizate, la rândul lor, în 23 de serii desemnate fiecare printr-o literă a alfabetului. Clasificare utilizată – surprinzător! – timp de 300 de ani, până în 1996.

O nouă etapă se profilează odată cu mutarea bibliotecii, în 1721, în fostul palat al lui Mazarin, situat între străzile Richelieu și Vivienne, local ce cunoaște, de-a lungul timpului, numeroase transformări cerute de patrimoniul în continuă creștere. După transferarea fondului de imprimate în noul local, el rămâne în continuare un sediu al Bibliotecii Naționale, destinat însă numai colecțiilor speciale (manuscrise, stampe, hărți și planuri, partituri muzicale), denumit și astăzi, în plin șantier de renovare, "situl Richelieu".

Între 1721 – 1789, biblioteca, organizată la nivelul a patru departamente – manuscrise, imprimate, stampe și medalii, încredințate fiecare unor administratori eruditi –, se deschide unui public mai larg, anumite zile ale săptămânii fiind rezervate chiar și simplilor curioși.

Revoluția franceză o transformă într-o adevărată Bibliotecă Națională. Alături de vechile colecții apar și cele confiscate de la cler și așezămintele religioase sau de la familiile princiare și nobiliare plecate pe calea emigrării, cum este cazul chinezăriilor ministrului Bertin. Campaniile napoleoniene aduc, la rândul lor, importante prăzi de război, restituite doar în parte în urma tratatelor de pace din 1814 – 1815. Practic, volumul patrimoniului bibliotecii se dublează. Joseph Van Praët, administratorul de până în 1835, supervizează toate operațiile legate de selecționarea pieselor rezultate din confiscări, fiind la originea înființării unei Rezerve pentru cărți rare, în 1794.

În 1854 este numit arhitect al bibliotecii Henri Labrouste (1801 – 1875), cel care va moderniza și transforma total vechile localuri. Sala de lectură (300 de locuri), care-i poartă astăzi numele, reprezintă chiar o performanță arhitecturală, devenind celebră în toată lumea prin frumusețea cupolelor sale.

Sfârșitul secolului al XIX-lea este marcat de două evenimente importante în istoria bibliotecii: donația V. Hugo și începerea redactării catalogului general al fondului de cărți imprimate, în ordinea alfabetică a autorilor (un total de 202 volume, editate între 1893 – 1971). "Donez toate manuscrisele și tot ce este scris sau desenat de mâna mea la Biblioteca Națională din Paris, care va deveni într-o bună zi Biblioteca Statelor Unite ale Europei", declara în 1881 cunoscutul autor al lui Ruy Blas, deschizând astfel seria unui nou tip de donații, extrem de prețioase: arhivele literare ale scriitorilor.

Secolul XX apasă greu și asupra Bibliotecii Naționale a Franței. Insuficiența spațiului, atât în ceea ce privește conservarea colecțiilor în permanentă creștere, cât și pentru primirea publicului devine, în contextul atât de tensionat al

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

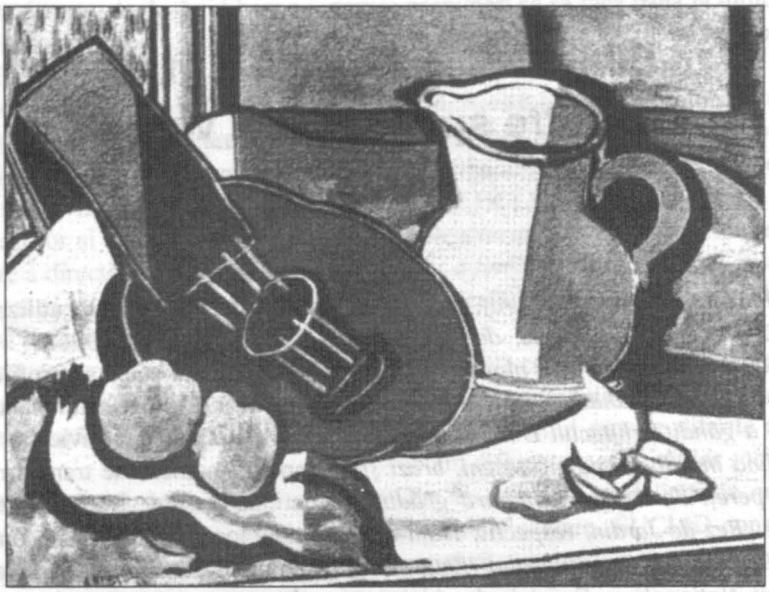

Natură moartă cu vioară

războaielor, dar şi în liniştea păcii, principala preocupare a administratorilor.

O construcţie la porţile viitorului

Iniţiativa ridicării unei noi biblioteci enciclopedice, care să reprezinte astfel "una dintre cele mai mari şi mai moderne din lume", revine preşedintelui Franţei, François Mitterand (1916 – 1996), în 1988.

În acest scop, municipalitatea a oferit şapte hectare într-o fostă zonă industrială, în estul capitalei pariziene, pe malul Senei, între podurile Bercy şi Tolbiac. Concursul internaţional a fost câştigat de un tânăr arhitect, Dominique Perrault, cu un proiect de urbanism care promova ideea mult mai generoasă a unui "spaţiu" şi nu numai a unei simple "clădiri". În 1989 se hotărăşte şi transferul întregului patrimoniu de carte tipărită şi a celui de înregistrări audiovizuale din strada Richelieu, iar aproape zece ani mai târziu, în 1998, noua bibliotecă "François Mitterand" a fost pusă în întregime la dispoziţia cititorilor.

Spaţiul destinat publicului este situat, după cum arăta şi descrierea iniţială, pe două niveluri. Culoarul cu pereţi de sticlă, din jurul grădinii centrale, este deschis la interior spre sălile de lectură. Zona Haut-de-Jardin, luată cu asalt mai ales de tineri (de la 16 ani în sus) cuprinde două săli de expoziţii, două amfiteatre şi zece săli de lectură cu o capacitate de 1.645 locuri, în care consultarea a celor nu mai puţin de 270.000 titluri se face prin acces liber la raft. Zona Rez-de-Jardin este rezervată cercetătorilor, ea conţinând 14 săli de lectură cu 1.900 locuri. Şi aici se află cărţi în acces liber – 300.000 volume –, dar se pot aduce, la cerere, şi documente din depozitele ce conţin 11 milioane de titluri.

Sălile de lectură sunt organizate tematic, gestiunea lor fiind asigurată de departamentele corespunzătoare: Cercetare bibliografică; Filosofie, Istorie, Ştiinţe sociale; Drept, Economie, Politică; Ştiinţă şi tehnică; Literatură şi artă; Rezerva de cărţi rare şi preţioase; Audiovizual.

Pe lângă faptul că în toate sălile este posibilă conectarea la Internet, consultarea bazelor de date on line, a CD-rom-urilor şi a bibliotecii virtuale, parcursul cititorului în spaţiul de cercetare din Rez-de-Jardin este integral informatizat. O adevărată bibliotecă a viitorului. Aşa-numitele "posturi de acces la servicii", care sunt la îndemâna publicului în holurile de la intrarea în săli, precum şi în interiorul acestora, permit rezervarea locului, consultarea catalogului bibliotecii şi chiar comanda unui document. Referinţa bibliografică, odată afişată pe ecran, îndeplineşte rolul de buletin de cerere printr-o simplă validare. Iar cererea ajunge aproape instantaneu în depozitul corespunzător, documentul fiind prelevat şi transportat apoi automatizat pe masa cititorului solicitant.

Mărturii româneşti pe malurile Senei

În cadrul ansamblului alfabetic de cote Clément, instaurat la sfârşitul secolului XVII, litera "Z", urmată de numele posesorilor unor biblioteci sau colecţii, donate sau achiziţionate, conservă adevărate nestemate culturale, printre care şi mărturii româneşti. Aici se regăsesc, de exemplu, colecţiile "Z-Picot" şi "Z-Bengesco" aparţinând celor doi prieteni de odinioară – filoromânul Emile Auguste Picot (1844 – 1918) şi românul George Bengescu (1848 – 1922). Dovada amiciţiei lor este pecetluită în gramatica lui Ienăchiţă Văcărescu (Râmnic, 1787), dedicată "A mon ami Mr. Emile Picot, Souvenir de son tout dévoué, G. Bengesco. Paris, mars 1888" (Prietenului meu, dl. E. Picot, amintire de la devotatul său G. Bengesco, Paris, martie 1888; Z Picot-459), iar dovada colaborării lor, istoria lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei – *Alexandre le Bon, prince de la Moldavie*, Viena, 1882, semnată de amândoi.

După şase ani petrecuţi la Bucureşti şi Timişoara, odată întors în Franţa, E. Picot înfiinţează, în 1875, prima catedră de limba română la Şcoala de limbi orientale din Paris, pe care o şi conduce timp de 34 de ani, până în 1909.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Traducător al cronicii lui Grigore Ureche în limba franceză (Paris, 1878), pentru a menţiona doar o singură importantă contribuţie a sa la cunoaşterea istoriei şi culturii române, Picot ocupă, de asemenea, un loc important în istoria culturii natale prin studiile de limbă şi literatură franceză din Evul Mediu şi Renaştere. În 1910, el donează Bibliotecii Naţionale a Franţei o impresionantă colecţie românească – 980 titluri, dintre care 57 de periodice. Scrisori primite din toate colţurile ţării, ataşate cu grijă de Picot în volumele care le însoţeau, ca şi numeroase dedicaţii autografe demonstrează încă o dată respectul şi ataşamentul de care se bucura printre oamenii de cultură români.

În timp ce colecţia "Z-Picot" reprezintă biblioteca românească a unui francez, colecţia "Z-Bengesco" reprezintă opusul. Paralel cu activitatea sa diplomatică la Paris, Bruxelles sau Constantinopol, George Bengescu, pasionat cititor al lui Voltaire, se consacră editării operelor sale complete (9 volume, apărute între 1887 – 1892) şi redactării unei bibliografii, inegalate nici astăzi – *Voltaire: bibliographie de ses œuvres* (4 volume, 1882 – 1890). Colecţia "Z-Bengesco", conservată astăzi la Rezerva de cărţi rare şi preţioase, cuprinde rodul acestei pasiuni: nu mai puţin de 1.005 piese, în mare parte adnotate de Bengescu, toate ediţii ale operelor voltairiene.

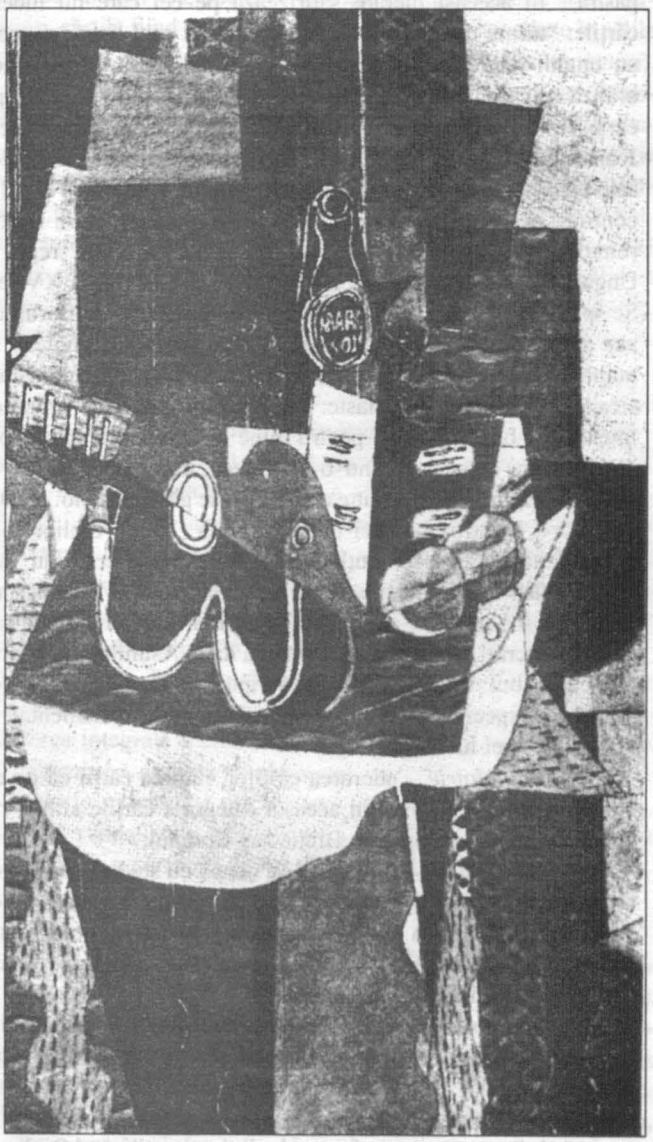

***Natură moartă*, 1930**

Tot în acelaşi departament, colecţiile "Z-Delaunay" şi "Z-Lévis Mano" evocă colaborarea existentă în lumea artistică. Aici se pot descoperi şi ediţiile originale aparţinând lui Ilarie Voronca (5 titluri) sau Tristan Tzara (6 titluri), cu dedicaţii autografe pentru soţii Robert şi Sonia Delaunay şi pentru editorul-tipograf Guy Lévis Mano. Ilustraţiile acestor volume poartă, la rândul lor, semnătura unor mari artişti, printre care amintim portrete ale lui Voronca semnate de Delaunay şi Marc Chagall, desene de Francis Picabia, Hans Arp sau Henri Matisse.

O menţiune specială merită volumele *La première aventure celeste de Mr. Antipyrine* (Prima aventură celestă a d-lui Antipyrin) (Zürich, 1916) de Tristan Tzara, cu gravuri de Marcel Iancu, şi *Plante şi animale* (Paris, 1929) a lui Voronca, cu desene de Constantin Brâncuşi.

www.bnf.fr.

Prin intermediul sitului de web al bibliotecii pot fi consultate catalogul bibliotecii, ca şi catalogul colectiv al bibliotecilor franceze sau repertoriul naţional francez de biblioteci şi centre de documentare.

De curând instalată, baza iconografică "Mandragore", cuprinzând 80.000 imagini indexate şi identificate, recenzează exhaustiv şi reproduce nu numai ilustraţiile, ci şi elementele decorative ale manuscriselor orientale şi occidentale din colecţiile departamentului de manuscrise.

Atracţia principală o constituie, fără îndoială, biblioteca "Gallica", expoziţiile şi dosarele tematice virtuale. Sub formă de "facsimil electronic", documentele beneficiază şi de prezentări şi explicaţii istorice sau ştiinţifice suplimentare. "Gallica clasique", de exemplu, pune la dispoziţie autori de referinţă ai literaturii franceze. Dosarul "Proust", realizat cu ocazia unei expoziţii consacrate cunoscutului scriitor, prezintă manuscrisul ultimului său volum, *Le temps retrouvé* (Timpul regăsit), din celebrul ciclu *În căutarea timpului pierdut*, alături de ediţia originală din 1927. Cele şase caiete manuscrise, umplute până la refuz de corecturi şi adăugiri, relevă complexitatea genezei unei opere literare, procesul de creaţie putând fi analizat şi comparat cu rezultatul final – textul imprimat.

Ultima noutate, o antologie a colecţiilor – 1.000 de comori din tezaurul Bibliotecii Naţionale a Franţei – este on line din 21 martie 2003. Manuscrise şi cărţi cu caracter enciclopedic acoperă o perioadă vastă din punct de vedere cronologic, începând cu Antichitatea şi ajungând până în secolul XX, iar din punct de vedere geografic – întregul mapamond. De asemenea, documente sonore, video şi multimedia evocă începuturile şi evoluţia domeniului audiovizualului.

Astfel că, în acest adevărat spaţiu al viitorului, oricine, de oriunde şi oricând, are privilegiul de a vedea şi explora virtual piese excepţionale dintr-un tezaur universal real.

Preluat din "Magazin istoric",
nr. 6 (435), iunie 2003, pp. 24 – 28

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a bibliocidului

(II)

Liviu BUTUC

2. BIBLIOCIDUL (AUTODAFE SAU BIBLIOCAUST)

2.1. Concept şi semantică

Bibliocidul reprezintă doar unul din elementele lexicale derivate din cuvântul *biblos* (carte), dintr-o listă mai mare care cuprinde: – *bibliofag* – insectă care se hrăneşte cu celuloză din hârtie, dar şi eufemism pentru distrugătorul de cărţi (provine din cuvântul *biblos* = carte şi dintr-un derivat al verbului *phagein*, care înseamnă a mânca). În sensul strict antropologic şi etologic, a mânca o carte este echivalentul antropofagiei primitive, prin care se consuma creierul defunctului, partea cea mai importantă din om, în cazul nostru spiritul, care se întrupează în carte. Umberto Eco, în romanul său *Numele trandafirului*, descrie imaginea devorării, de către călugărul Jorge, a unui tratat de râs, scris de Aristotel; paginile erau impregnate cu otravă, aşa că Jorge va muri nu înainte de a da foc bibliotecii. Semnificaţii alegorice ale bibliofagiei ne aduce în plus şi Andrei Oişteanu în *Mythos & Logos*: "În primul rând, este vorba de un tip de posesie totală: hrănindu-te cu cartea, devii singurul ei posesor şi beneficiar, nimeni nu va putea să o mai folosească vreodată. În al doilea rând, este vorba de o iniţiere totală: conţinutul cărţii este devorat, digerat, în creier, în tot corpul"; – *bibliofil* (*bibliofilie – filio = iubire*) desemnează pe iubitorul de carte, dar mai cu seamă pe colecţionarul de carte rară. În istoria cărţii găsim ilustre figuri de colecţionari maniaci de cărţi. Dintre aceştia amintim pe Richard de Bury, cancelar al Angliei, la începutul secolului al XIV-lea. Bogata sa colecţie, a cărei achiziţie l-a făcut datornic, nu a putut fi donată Universităţii din Oxford, ea fiind astfel împrăştiată creditorilor. Richard de Bury a lăsat, însă, o importantă operă *Philobiblon*, în care pentru prima oară el enunţa: "Regulile ideale pe care trebuie să le urmeze adevăraţii iubitori de cărţi: paznici eterni ai adevărului, nici un sacrificiu să nu li se pară prea mare, pentru achiziţionarea lor, nici o grijă nu trebuie neglijată pentru a le păstra". În aceeaşi lucrare satirizează pe cei care nu iubesc cărţile: "turma degenerată a călugărilor sau acel licean mucos, cu unghii negre ca smoala, căruia puţin îi pasă că mănâncă brânză sau fructe pe cartea deschisă (...), lăsând să-i cadă pe carte resturile prânzului".[36] În Franţa este recunoscut ducele Jean de Berry (mort 1416), care "sacrifica în favoarea colecţiilor sale bunăstarea supuşilor şi liniştea regatului. Biblioteca ducelui conţinea peste 300 de manuscrise împodobite cu picturi. Dintre români, este demn de exemplificat Matei Corvin, rege al Ungariei şi celebru bibliofil al timpului său, secolul al XV-lea. Se spune că cheltuia anual nu mai puţin de 33.000 de florini de aur pentru achiziţia de cărţi rare şi manuscrise. Biblioteca sa număra circa 1.500 de volume, care i-au smuls savantului Brassicanus exclamaţii entuziaste: "Zei nemuritori, cine ar putea înţelege ce bucurie a fost pentru mine un asemenea spectacol? Nu credeam că mă aflu într-o bibliotecă, ci, cum se spune, în sânul lui Iupiter, aşa de multe cărţi vechi se găseau acolo..." Din nefericire, în urma bătăliei de la Mohacs (1526), biblioteca a fost jefuită de turci şi puţine exemplare manuscrise au mai rămas astăzi în bibliotecile naţionale de la Viena şi Budapesta;

Reproduceri din GOYA
Somnul raţiunii naşte monştri

– *bibliografie* – descrierea lucrărilor unui autor, listă sau fişier cu lucrări care abordează o temă dată. Asimilat în antichitate cu scribul ori cu copiştii din scriptoriile medievale, bibliograful s-a specializat, astăzi fiind elementul fundamental al întocmirii unei lucrări;

– *bibliolatrie* – adorarea cărţilor, iubirea cărţii ca pe un obiect sacru, excluzând din această categorie cărţile sfinte, revelate de divinitate, precum Biblia sau Coranul;

– *bibliologie* – ştiinţa care se ocupă cu studiul cărţilor ca fenomen al vieţii social culturale, tratând despre istoria, tehnica alcătuirii, răspândirea şi conservarea cărţii; din bibliologie s-a desprins *biblioteconomia,* ca ramură care se ocupă cu studiul organizării şi conducerii bibliotecilor;

– *bibliomanie* – echivalentul bibliofiliei şi bibliolatriei – explică pasiunea aproape patologică (manie = nebunie) pentru cărţi;

– *bibliomanţie* – divinaţie prin deschiderea aleatorie a unei cărţi. Sunt cunoscute forme de divinaţie utilizând Biblia;

– *bibliopeg* – legător de cărţi;

– *bibliorafi* – clasor de carton, cu un dispozitiv metalic în interior, pentru păstrarea corespondenţei, a actelor etc.;

– *biblioterapie* – tratarea unor boli nervoase cu ajutorul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lecturii adecvate.

La acest lexic putem adăuga neologisme de proveniență greacă ce definesc maladii ale spiritului. Spre exemplu, *bibliolathas* (*biblion* – carte și *lethe* – uitare), adică uitătorul de cărți. Athenaios relatează în *Ospățul înțelepților* despre Didymus Gramaticianul, care "scrisese atât de multe cărți – peste 3.500 – încât nu și le mai putea aminti". (Pavel Dan – *Ibidem*). Bibliolathia nu e altceva decât o hipomnezie, un fenomen de slăbire a funcției reproductive a memoriei. "Cele mai periculoase forme ale maladiei – ne spune Dan Pavel – sunt manifestările de bibliolathie socială, în special forma apropiată de amnezia istorică a unor personalități istorice sau grupuri umane care uită câte ceva din zestrea culturală sau umanistă, morală sau estetică, fapt care duce la apariția perioadelor fascismului, dogmatismului, tiraniei și totalitarismului";

– *bibliodulii* (*doulos* = sclav) – în sens larg, sclavii cărților. Bibliodulii desemnează pe cititorii consumatori de cultură scrisă, pe cei care iubesc cărțile cu patimă și ar face orice numai să citească mai mult;

– *biblioclept* – hoț de cărți. Furtul cărților, – obicei blamat de societate – se pare că a apărut odată cu cartea. În istoria cărții sunt consemnate și asemenea fapte. De pildă, începând cu secolul al XIII-lea, odată cu apariția primelor colegii și universități, cărțile fiind puține și scumpe, cele care erau aduse în sălile de lectură erau legate cu lanțuri de pupitre (*libri catenati*), măsură preventivă pentru a nu fi sustrase. În lucrarea sa: *O istorie a blestemului*, D.H. Mazilu, în capitolul *Hoții de cărți*, consemnează chiar existența unui blestem de apărare, o imprecație de protecție adresată acelora care practicau urâtul obicei al furtului de cărți, atestat și la noi, se pare, încă din secolul al XV-lea. Iată cum sună acest blestem: "Iar carele se va întâmpla să fure, să fie afurisit de Domnul nostru Iisus Hristos și de 318 sfinți de părinți de (la) săborul Nichei și de la toate sfintele săboare și să aibă pârâș la dreapta judecată pre marele și luminătorul Grigorie Decapolitul".[37]

– *bibliocid* și *bibliofobie* – sunt doi termeni derivați de la a ucide și a urî, două atitudini apropiate ca intenție, care definesc antipatia, ura viscerală față de carte, de la adversitate isterică până la distrugerea irevocabilă a tot ceea ce înseamnă cultură scrisă. Aceleiași familii de termeni aparține și *autodafe*, care înseamnă ardere pe rug a celor condamnați de Inchiziție (mai ales în secolul al XIV-lea, în Spania și Portugalia) pentru erezie. Prin extensie, autodafe înseamnă și ardere pe rug a operelor socotite indezirabile în timpul Inchiziției, a fascismului, etc. Prin derivare de la cuvântul Holocaust (sacrificiu practicat în antichitate de unele popoare – evrei, asirieni etc. – care consta în arderea integrală a animalelor pe altar) a luat naștere cuvântul *bibliocaust* – arderea rituală a cărților eretice ori blasfematorii. O istorie exhaustivă a bibliocidului ar fi imposibil de scris, fiindcă vandalismul biblioclast s-a manifestat încă de la apariția scrisului și a cărții, în diverse forme și în întreaga lume.

2.2. Cauzele bibliocidului

În continuare să punctăm câteva din cauzele care au dus la bibliocid, la distrugerea cărților și a bibliotecilor. Evident că nu toate distrugerile sunt opera biblioclastiei, a vandalismului, brutalității și prostiei omenești. De-a lungul istoriei s-a observat incapacitatea omului de a-și conserva creațiile. Entropia universală afectează și cultura. Cu atât mai mult cartea, care poartă în sine germenele caducității. Orice carte se autoelimină dacă nu este susținută de o deosebită valoare intrinsecă și de o conștiință critică pozitivă și durabilă. Atunci când nu mai beneficiază de statutul de canon, când, datorită conținutului inadecvat și expresivității desuete nu mai poate comunica, ea devine de prisos și inutilă. De asemenea, evoluția tehnologiei și progresului suporturilor de exprimare amenință cu substituirea atât a cărții clasice, cât și a bibliotecilor.

2.2.1. Deci, o primă cauză a bibliocidului o reprezintă **perisabilitatea conținutului și a suporturilor de exprimare**. "Cea mai mare parte din cărțile celei mai îndepărtate antichități – ne spune Albert Flocon – trebuie considerate definitiv pierdute, deoarece aceste cărți erau scrise pe materiale alterabile: lemn, țesături, piei, frunze, papirus".[38] Autorii antici ne sunt astăzi cunoscuți prin cópiile cópiilor. Ceea ce s-a păstrat nu reprezintă decât o mică proporție din ce a existat. Athenaios, scriitor alexandrin din secolul al III-lea d.Hr., în *Banchetul sofiștilor* citează 1.500 de lucrări pierdute. Stobeu, compilator grec din secolul V d.Hr, citează 1.430 de lucrări în *Antologia* sa: 1.115 provin din opere dispărute. Albert Labarre, în *Istoria cărții*, afirmă, referindu-se la scriitorii antici: "Știm că Eschil compusese 70 de tragedii și Sofocle 123; nu s-au păstrat decât 7 dintre ele, așa cum nu au mai rămas decât 17 din cele 92 de tragedii ale lui Euripide și 11 din cele 40 de comedii ale lui Aristofan. Aceleași lacune și în literatura latină. Ne lipsesc mai multe cărți din marile lucrări ale lui Tacit și Titus Livius, iar opera istorică cea mai importantă a lui Sallustius a dispărut; s-a păstrat mai nimic din cele 74 de lucrări ale lui Varro, care trecea drept unul dintre cei mai mari savanți ai timpului său. Desigur, cercetările arheologice întreprinse de un secol au scos la iveală 30.000 de papirusuri, dar o mare parte din ele nu sunt decât documente private, de altfel prețioase pentru cunoașterea vieții cotidiene a Egiptului greco-roman".[39] Un caz fericit îl reprezintă tăblițele de lut asiro-babiloniene care, în urma incendiilor repetate, s-au pietrificat, conservându-se astfel până în zilele noastre. De asemenea, Constituția Atenei (*Athenaion Politeia*), scrisă de Aristotel și descoperită în anul 1899 în cimitirul ptolemeic din Gurob, precum și Manuscrisele de la Marea Moartă, descoperite în anul 1945. Perisabilității suporturilor i se adaugă **caracterul de unicitate** – manuscrise într-un singur exemplar – mai ales în cazul produselor culturale ale antichității, dar și în cazul lucrărilor medievale, cu un număr redus de cópii, până la apariția tiparului. Foarte multe biblioteci private s-au destrămat, înstrăinat și pierdut din cauza iresponsabilității și ignoranței urmașilor. Bibliografia temei are numeroase exemple: celebra bibliotecă a lui Richard de Bury, cancelar al Angliei și autorul cărții de succes *Philobiblon*, prin care se dovedește a fi primul teoretician al bibliofiliei; colecția regelui Carol al V-lea, care număra circa 910 volume; biblioteca lui Filip cel Bun, care, la moartea sa, în anul 1467, număra 3.211 volume. De asemenea, s-au pierdut cele mai multe din bibliotecile epocii carolingiene și manuscrisele sacre irlandeze.

2.2.2. Catastrofele naturale

"Există o atitudine bibliofobă a naturii (...). Toate catastrofele naturale, incendiile, inundațiile, cutremurele, erupțiile vulcanice, furtunile au produs și ele pierderi bibliotecilor, însă lipsite fiind de intenționalitate, incomparabil mai mici decât cele produse de om".[40] Și în acest caz exemplele ar fi numeroase, numai că istoria nu s-a învrednicit să le consemneze. Rămâne celebru cazul micului orășel *Herculaneum* care, în anul 79 d.Hr., a fost acoperit cu un strat gros de lavă în urma erupției vulcanului *Vezuviu*. Săpăturile arheologice, începute în anul 1709, au scos la iveală nu mai puțin de 1.814 suluri și fragmente de papirus, în așa zisa *"vila papirusurilor"*, care aparținea unui filosof al școlii epicureene. În total sunt 2.326 de pagini

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

(coloane) de text grec şi 40 de pagini de text latin. Printre acestea din urmă se află cel mai vechi manuscris latin, un poem despre bătălia de la Actium (anul 31 î.Hr.). O distrugere violentă a pus capăt civilizaţiei cretane; această distrugere a fost cauzată de un mare incendiu, însă, ironia soartei, cele 4.000 de tăbliţe de argilă, în scriere Liniară B, descoperite în ruinele palatului din Cnosos, s-au conservat, focul dându-le duritatea teracotei. Cine poate şti câte biblioteci şi valori culturale au pierit în urma acţiunilor nesăbuite ale unor piromani vestiţi ca Herostrat, care, pentru a deveni celebru şi nemuritor, a incendiat Templul Zeiţei Artemis (în anul 356 î.Hr) ori ca Nero[41], devenit împărat al Imperiului Roman la vârsta de 16 ani. Acesta, după ce şi-a ucis fratele, mama şi două soţii şi i-a determinat pe filosoful Seneca şi pe scriitorul Petronius să se sinucidă, a dat foc Romei, deoarece credea că epopeea compusă de el despre incendiul din Troia ar câştiga în colorit dacă ar vedea cu ochii săi dezlănţuirea flăcărilor asupra oraşului.

În timpul dictaturii lui Sylla, Capitoliul a fost distrus de un devastator incendiu, în urma căruia au pierit fără urmă cele 3 papirusuri sibilinice pe care regele Tarquinius Superbus le cumpărase de la Sibilla din Cumae. După 6 ani, Senatul a numit o comisie formată din 3 eruditi senatori care să le reconstituie din memorie. În acelaşi timp se hotărâse şi reconstituirea altor texte pierite în flăcări, numai că toate acestea au suferit modificări substanţiale mai târziu, din porunca lui Octavian Augustus, care a hotărât arderea a circa 2.000 de suluri ce nu cuprindeau modificările aduse de el. Cele 3 cărţi sibilinice, aşezate la picioarele statuii lui Apollo Palatinul, au fost şi ele distruse de generalul Flavius Stilicon, vandal de origine, în anul 405 d.Hr. Piramidele lui Keops şi Kefren erau acoperite cu o cămăşuială de calcar alb scrisă cu hieroglife. Un scriitor arab din secolul al XIII-lea, Abd-al-Latif, menţionează în memoriile sale că semnele care acopereau cele 2 piramide "sunt în număr aşa de mare, încât, dacă le-am copia pe hârtie, numai ce se află scris pe suprafaţa acestor două piramide am umple peste 6.000 de pagini". Din nefericire, tabletele care acopereau cele 2 piramide au fost afectate de un cutremur şi apoi folosite la reconstrucţia oraşului Cairo, imediat ce Abd-al-Latif consemnase observaţia. În decembrie 1985, biblioteca de la Universitatea din Chicago a marelui savant de origine română Mircea Eliade este mistuită de un misterios incendiu, ale cărui cauze nu s-au aflat nici până azi. Mai aproape de noi, în luna mai a anului 2002, un incendiu datorat unui banal scurtcircuit a transformat în cenuşă depozitul editorului şi distribuitorului francez Les Belles Lettres din Gasny. Flăcările au devorat nu mai puţin de 2,5 milioane de volume, multe de valoare bibliofilă sau cărţi rare chinezeşti din epoca Ming, precum şi prima ediţie bilingvă a operelor lui Shakespeare. Despre drama Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti, din 29 decembrie 1989, vom face referinţă într-un capitol separat.

2.2.3. Incultura, neglijenţa, prostia, disprețul faţă de bunurile culturale reprezintă o sumă de cauze care nu trebuie eludată fiindcă ea a produs pagube imense în istoria cărţii. Iată un exemplu cu happy end: în luna mai a anului 1844, paleograful şi cercetătorul german al religiei Constantin von Tischendorf (1815 – 1874) se afla la mânăstirea Sfânta Ecaterina de pe muntele Sinai, lăcaş creştin ortodox, unde auzise că s-ar mai găsi manuscrise de la începuturile creştinismului. După ce a vizitat biblioteca, i-a căzut privirea peste un coş mare de hârtii, plin cu resturi ale unor manuscrise deteriorate care erau menite întreţinerii focului. Lăsându-se mânat de inspiraţie, Tischendorf a băgat mâna în coş şi a dat peste o legătură de pergamente scrise, nu mai puţin de 129 de foi cu aspect paleografic, care demonstrau o vârstă înaintată. Kyrillos, bibliotecarul mânăstirii, îi povesti lui Tischendorf, între altele, că două coşuri cu astfel de "resturi" au fost deja folosite pentru a aprinde şemineul în orele reci ale dimineţii. Studiindu-le cu atenţie, Tischendorf şi-a dat seama că are de a face cu un manuscris aproape complet al unei biblii din secolul al IV-lea, şi încă unul deosebit de frumos. Este vorba de *Codex Sinaiticus*, care a rămas până astăzi singurul manuscris în 4 părţi al *Noului Testament*. La origine acest Codex trebuie să fi avut 730 de foi, dar din ignoranţa şi neglijenţa clerului mânăstirii au mai rămas doar 390. Abia în anul 1859, după tratative complicate, învăţatul german a obţinut manuscrisul şi i s-a dat voie să îl ia la Cairo pentru a-l copia. Zece ani mai târziu (18 noiembrie 1869), arhiepiscopul Callistratus a dăruit Codexul ţarului Nicolae I, care la rândul său a dăruit mânăstirea Sfânta Ecaterina cu 7.000 de ruble. Astăzi, *Codex Sinaiticus* se găseşte la British Museum din Londra, care l-a achiziţionat de la ruşi în 1934 pentru suma, extraordinară pe atunci, de 100.000 de lire sterline. Codexul conţine întreaga Biblie plus 2 scrieri apocrife care au fost foarte aproape de a fi preluate în canonul bisericesc: *Scrisoarea lui Barnabas* şi *Turmele lui Hermes*, până atunci cunoscute doar fragmentar. Cazul *Codex Sinaiticus* este unul cu final fericit, datorită prezenţei de spirit a învăţatului german. Dar câte alte opere de valoare nu s-au pierdut datorită obiceiului reîntrebuinţării fără discernământ a materialului din care acestea erau lucrate. De pildă, sarcofagele de carton din cimitirul de la Oxyrhynchus erau confecţionate din fragmente de cărţi, aşa cum era obiceiul peste tot în Egiptul elenist. În scripturile medievale, din cauza pauperităţii materiei prime pentru confecţionarea pergamentului, copiştii uzau de metoda palimpsestului, a răzuirii conţinutului vechilor pergamente, pentru a copia pe ele altceva. Aşa au dispărut versiunile arhaice ale Sfintei Scripturi şi cărţile liturgice (astăzi pot fi reconstituite prin procedee chimice). Ce să mai zicem de soldaţii sovietici care, în anul 1944, au devastat grădina şi conacul poetului Ion Pillat[42] de la Miorcani şi au folosit preţioase ediţii bibliofile la pârlirea porcilor. Se ştie că un sfert din hârtia consumată în lume are ca materie primă chiar hârtia deja folosită. Este celebră în acest sens butada lui Boileau:[43] "şi am fiecare volum al lui Pelletier înfăşurat în biroul meu în cornete de hârtie".

2.2.4. Prezenteismul – rescrierea istoriei în funcţie de comandamentele politice ale prezentului – este specific regimurilor autocrate, absolutiste şi dictatoriale. Distrugerea trecutului înscris în cărţi sau rescrierea cărţilor în funcţie de interesele politice de moment este o formă insidioasă de bibliocid. Există multe mărturii sigure asupra unor distrugeri oficiale de cărţi şi valori spirituale în acest sens. Astfel, faraonul Horemheb, însetat de răzbunare, a distrus monumentele şi statuile predecesorilor. Tot el a ordonat să fie şters oriunde apărea numele lui Tutankamon, statuilor le-a spart capul, tot ce rămăsese din epoca lui Aton a fost distrus. În secolul al VIII-lea î.Hr., ne spune istoricul Caldeean Berossos (secolul III î.Hr.) că: "regele Babilonului, Nabunassar, a făcut să fie distruse toate istoriile regilor ce l-au precedat. El se străduia astfel să suprime trecutul şi să dea punct de origine al întregii lumi propriul său regat". (Pavel Dan – *Ibidem*)

În anul 213 î.Hr., împăratul chinez Zheng (246 – 210 î.Hr., supranumit Shih huangdi = primul împărat) a ordonat să se ardă toate cărţile ce se găseau în imperiul lui, exceptând doar pe acelea care tratau istoria familiei sale, cele de astrologie şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de medicină, care se voiau a fi un remediu pentru asigurarea sănătății și nemuririi personale. Nici Roma nu a făcut excepție de la acest comportament, împărați "luminați" ca Octavian Augustus, Tiberius, Domitian și mulți alții au ordonat de multe ori confiscarea și arderea cărților. Mai aproape de noi, tot în China, în anul 1966, se declanșează așa zisa "revoluție culturală", care avea la bază ideea maoistă a "revoluției permanente", necesitatea distrugerii vechiului și a unei viitoare reconstrucții a noului. Pentru transpunerea în practică a acesteia, Mao Tse Tung[45] creează Gărzile Roșii care vor ajunge să înregimenteze circa 13 milioane de tineri. Lipsiți de orice activitate normală de învățământ, aceștia au fost încurajați să distrugă muzee și biblioteci, temple și monumente, iar numărul victimelor s-a cifrat la circa 500.000. Orașul Lhasa, un fel de Athos tibetan, conservator al unor arhaice și bogate mărturii istorice și culturale, a fost supus unui vandalism orgiastic. "Se spune că în Tibet au existat 2000 de temple, mânăstiri, capele, sanctuare – poate numărul este exagerat – dar dacă s-au salvat doar 20 dintre ele, după câte se pare, proporția este oricum teribilă. Nouă zecimi din mărturiile civilizației tibetane au fost transformate în praf și pulbere".[46]

Și mai numeroase sunt exemplele de bibliocid, dar mai cu seamă de bibliofobie, generatoare de aparate de cenzură și de control al intelectualilor creatori, care vin din regimurile dictatoriale de tip fascist și comunist. Numele de cenzură este legat de cens, recensământ al cetățenilor romani și al averii acestora realizat de cenzori. Cenzura, ca magistratură a patricienilor, a apărut, se pare, în anul 443 î.Hr., dar manifestări informale ale acesteia, sub forma cenzurii preventive, sunt mult mai vechi. Prima formă de cenzură este de ordin transcendental. Aceasta apare în momentul în care Divinitatea se adresează profetului Daniel: "Tu, însă, Daniele, ține ascunse aceste cuvinte și pecetluiește cartea până la vremea sfârșitului. Atunci mulți o vor citi, și cunoștința va crește". Nu insistăm în această lucrare asupra acestui aspect. Relevant este faptul că începuturile comunismului românesc au adus o nouă istorie, bazată pe principiul prezenteismului, scrisă de un oarecare M. Roller[47], care a rămas până astăzi ca un model al mistificării și falsificării trecutului poporului român.

2.2.5. Războaiele de cucerire și jaf și invaziile migratorilor au produs distrugeri incalculabile de bunuri culturale, prădarea de biblioteci și schimbarea locației unor cărți de valoare patrimonială. Nu este război din istorie care să nu fi făcut "pagube colaterale" de acest gen. Numai materialul din care erau confecționate tăblițele de lut au făcut ca acestea să nu piară definitiv în lungile războaie ale regilor asirieni. Cucerirea Cartaginei de către romani, în urma războaielor punice (264 – 146 î.Hr.), s-a soldat cu incendierea orașului la ordinul consulului Scipio Emilianus, iar locuitorii rămași au fost duși în sclavie, cetatea a fost distrusă din temelii, pământul a fost presărat cu sare ca semn al interdicției de a se mai reconstrui vreodată. Acum au dispărut și cele circa o jumătate de milion de manuscrise din bibliotecile cetății. Unele surse afirmă că acestea au fost mistuite de incendii. Însă Pliniu cel Bătrân spune că romanii au donat bibliotecile acestui oraș, principilor africani. În anul 47 î.Hr., în războiul dintre Cezar și Ptolemeu al VIII-lea este incendiat, fără intenție, vestitul Museion, parte componentă a celebrei biblioteci din Alexandria. Mai târziu, Antoniu a confiscat biblioteca Attalizilor, suverani ai Pergamului, și astfel circa 200.000 de volume au fost dăruite, ca gest reparatoriu, reginei Cleopatra a VII-a pentru pierderile suferite de Museion. Înăbușirea revoltei evreilor din anul 70 d.Hr. se soldează cu arderea a 200.000 de volume ale bibliotecii templului din Ierusalim. Un mileniu mai târziu (anul 1068), fanaticii musulmani distrug marea bibliotecă din Cairo, care cuprindea peste 100.000 de volume. Biblioteca din Tripoli, cu cele circa 3 milioane de cărți, va fi arsă de cruciați. Tot aceștia vor devasta Constantinopolul în anul 1204. În 1221, Gingis Han[48] arde cărțile din anticul oraș Djouldjoul (Teba Orientului). Splendoarea Abbasizilor, celebra "Casă a înțelepciunii, bibliotecă, academie și birou de traduceri", sfârșește odată cu jefuirea Bagdadului de către mongolii lui Hulagu, în anul 1258. Nasir din Tusi, un musulman care întovărășea armatele mongole, spune că a salvat 400.000 de volume. "Câte altele vor fi fost distruse? – se întreabă Albert Flocon. Câte la Herat, unde erau 395 de școli? Câte la Buhara, unde manuscrisele Coranului serveau drept așternut și marea moschee drept grajd pentru caii cuceritorului?".[49]

În anul 1401, hoardele mongole conduse de Timur Lenk[50] pradă Smirna, Damascul și Bagdadul, incendiază clădirile bibliotecilor, dar numai după ce cărțile erau puse cu grijă la adăpost pentru a le duce la Samarkand. Pe spinările asinilor, cailor și cămilelor a transportat la reședința sa artiști și comori de artă, cărți și pe autorii lor, aur, argint și pietre prețioase. Pentru transportul coloanelor de marmură smulse orașelor distruse a folosit 90 de elefanți. Năvălirile mongole au pricinuit repetate pierderi irecuperabile (în cărți) lumii arabe, dar și statelor indiene, Chinei, Coreei, Birmaniei, Iranului, Armeniei și în multe alte părți ale Asiei și Europei. Căderea Constantinopolului sub turci, în anul 1453, a determinat pe mulți dintre învățații vremii să împrăștie prin Europa multe dintre manuscrisele prețioase ale bibliotecilor bizantine scăpate de furia incendiilor. În anul 1526, urmare a bătăliei de la Mohacs, celebra bibliotecă regală a lui Matei Corvin[51] este devastată la ordinul lui Soliman.[52] În Conchista spaniolă din

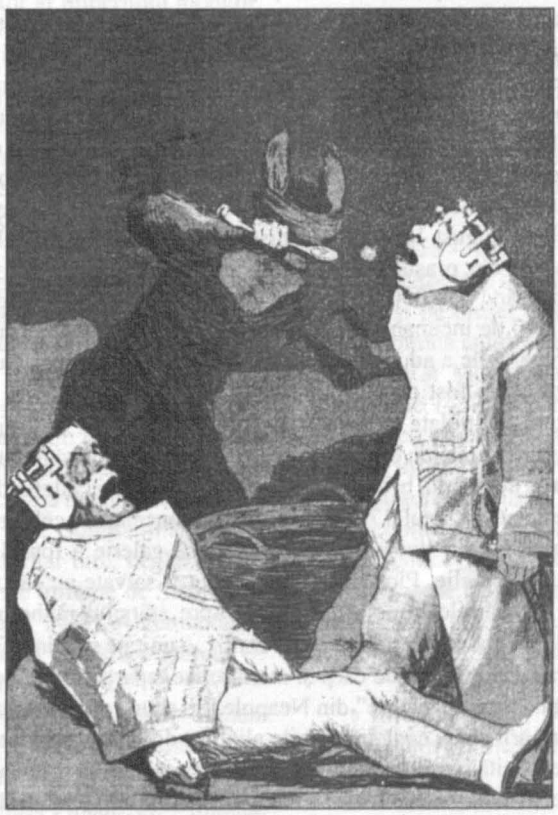

Los Chinchillas

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

secolul al XVI-lea, din teritoriile postcolumbiene, intoleranța s-a manifestat printr-un obsesiv spirit distructiv. La crimele înfăptuite de preoții misionari și soldații spanioli se adaugă distrugerea voită a numeroase valori spirituale ale aztecilor și mayașilor. Diego de Landa, înaltă autoritate a bisericii catolice și episcop al Yucatanului, se laudă în însemnările sale cu "isprăvile" împotriva nelegiuiților: "Oamenii de aici folosesc anumite semne sau litere pentru a înscrie în cărți vechea lor istorie, învățăturile lor. Prin mijlocirea acestor semne, însoțite de desene, ei își înțeleg devenirea istorică și transmit aceste cunoștințe și altora. Astfel de cărți am găsit numeroase, dar ele nu conțin nimic altceva decât superstiții și minciuni ale Necuratului, astfel încât noi le-am dat focului pe toate câte am găsit, spre marea supărare și nefericire a indigenilor". Astfel, s-au pierdut pentru totdeauna manuscrise care ofereau cunoștințe despre o civilizație arhaică și misterioasă. Doar puține manuscrise maya au scăpat ca prin minune de rugurile fanaticilor conchistadori. Doar 4 codexuri, care astăzi se află în bibliotecile din Madrid, Dresda și Paris. Este vorba despre *Codex Dresdensis*, *Codex Peresianus*, *Codex Troano* și *Codex Cortesianus*.

În Peru, Francisco Toledo, vicerege, distruge, în anul 1566, un imens stoc de stofe incașe și de tăblițe pictate pe care figura istoria veche a Americii. În acest context este interesantă de citat opinia lui Dan Pavel privind contactul de rivalitate dintre două civilizații inegale, într-un război asimetric. Astfel, el concluzionează că: "una din ele caută să distrugă cărțile celeilalte – dacă acestea există – sau să preîntâmpine posibilitatea nașterii unei civilizații a cărții. Acest caz extrem dovedește că atunci când inegalitatea între nivelele de dezvoltare ale unor civilizații este mare, mentalitatea bibliofagă merge până acolo încât suprimă însăși civilizația învinsă".[53] Ceea ce în cazul civilizațiilor postcolumbiene, asaltate de europeni, începând cu secolul al XVI-lea, s-a și întâmplat.

Războiul din Coreea din 1592 – 1596 aduce în Japonia o pradă imensă, printre care cărți și materiale de imprimerie. Revoluția franceză, începută în 1789, suprimă mânăstirile și confiscă bunurile imigranților, naționalizează bibliotecile private și cele mai multe cărți sunt orientate către Paris, îmbogățind Biblioteca Națională, dar au fost și multe pierderi datorate deplasărilor și jafurilor extinse. În anul 1864, misionarul catolic Eugen Eyraux distruge câteva mii de tăblițe rongo-rongo de pe Insula Paștelui. În primul război mondial, în numai câteva zile ale lunii august 1914, a fost mistuită de un incendiu celebra bibliotecă din orașul belgian Louvain (înființată în anul 1426), cuprinzând 230.000 de volume rare, 750 manuscrise medievale și 1.000 de incunabule unice în lume. Pierderi incomensurabile și ireparabile a adus și cel de-al doilea război mondial. Se apreciază că au fost distruse circa o treime din comorile de artă și cultură acumulate în Europa timp de 3.000 de ani. E de ajuns să amintim numai de orașul Dresda, care a fost aproape în totalitate distrus de aviația britanică. În acest oraș exista o Galerie de artă, întemeiată în anul 1722, în care erau concentrate cele mai valoroase picturi din lume. Această unică galerie a fost distrusă până la temelie. Picturile care au putut fi salvate au căzut ulterior în mâinile trupelor sovietice. Spre sfârșitul războiului, în anul 1944, din ordinul lui Mussolini[54], o unitate specială fascistă a ars peste 80.000 de cărți și manuscrise, aparținând "Societății Regale de Cunoaștere" din Neapole. Se spune că operațiunea ar fi urmărit să nu cadă în mâinile aliaților documente de magie de o deosebită importanță. La acestea vom adăuga că propensiunea spre ocultism a lui Hitler a făcut ca Serviciul Central al Siguranței Reichului, condus de Heydrich, să organizeze în Franța o acțiune de devastare și jefuire a arhivelor masonice, teozofice, steineriene și s-au confiscat bibliotecile lui Papus și ale altor esoteriști, în convingerea că aceste documente conțineau rețete ale dobândirii puterii. Și nu putem încheia fără a aminti că în aprilie 2003, sub privirile nepăsătoare ale soldaților anglo-americani, a fost jefuit Muzeul de Antichități din Bagdad, care adăpostea mărturii acoperind peste 5.000 de ani de istorie. La toate acestea trebuie să adăugăm valurile de popoare migratoare – vizigoții, ostrogoții, iazygii, alanii, suevii, vandalii, hunii, gepizii, avarii, francii, danii, saxonii, slavii, pecenegii, bulgarii, cumanii, maghiarii, normanzii, lombarzii, anglii – care și-au asumat sarcina decimării cărților antichității, dărâmării sau distrugerii cetăților și mânăstirilor care posedau vaste biblioteci. Aceasta îl face pe Ammianus Marcelinus (secolul IV d.Hr.) să constate cu amărăciune: "bibliotecile, ca niște morminte, au fost închise pentru totdeauna".[55]

Barbarii se infiltrează în lumea romană, fie prin pătrunderi lente, mai mult sau mai puțin pașnice, fie prin intruziuni însoțite de lupte, masacre și jafuri de orașe și cetăți. De exemplu, vizigoții, sub conducerea lui Alaric, asediază Roma în anul 408, iar doi ani mai târziu o cuceresc și o jefuiesc. Vandalii, care au îmbogățit lexicul cu expresia vandalism (distrugerea bunurilor și valorilor culturale ale unui popor) ocupă, în anul 455 d.Hr., prin surprindere, Roma. Papa Leon cel Mare obține din partea lui Geiseric (428 – 477 d.Hr.) promisiunea că se va abține de la orice formă de violență, așa că vandalii s-au mulțumit cu jefuirea orașului și cu luarea de numeroși prizonieri. Constantinopolul scapă de urgia hunilor conduși de Attila doar printr-un tribut de 60.000 de livre de aur obținute din partea împăratului Teodosiu al II-lea. Invaziile din secolul al III-lea au provocat, fără îndoială, uriașe pagube în Galia, unde au fost incendiate peste 70 de cetăți. Secolele al VIII-lea și al IX-lea sunt pentru Anglia creștină perioade de devastări fără precedent din partea incursiunilor daneze. "Așezările religioase din Iona, insulă în largul coastelor scoțiene, au fost jefuite și distruse, locuitorii trași prin foc și sabie în anii 794, 802, 806 și 825. Această lipsă de siguranță este unul din motivele răspândirii cărții anglo-saxone pe continent de către clericii refugiați aici".[56] "Distruse de invazii – concluzionează Albert Labarre – orașele Apusului nu mai strâng în interiorul zidurilor lor decât o populație restrânsă și o activitate limitată la nevoile locale și cotidiene. Or cartea este prin esență un produs urban, deoarece orașul este locul privilegiat al schimburilor, atât intelectuale, cât și materiale. Nu mai există nici cerere, nici ofertă, nici o organizație comercială de producție și de difuzare a manuscriselor. Ceea ce rămăsese din viața economică se refugiase în aglomerațiile rurale: în moșiile merovingiene și abații. Viața intelectuală se izola în aceste abații; bibliotecile și scriptoriile lor satisfăceau nevoile comunităților respective, iar difuzarea scrierilor timpului nu ieșea deloc din circuitul închis al lumii monastice. De aceea este denumită «perioada monastică» această epocă a istoriei cărții"[57], care va dura până la sfârșitul secolului al XII-lea.

Bibliografie și note:

36. Flocon, A. – *Ibidem*.

37. Mazilu, Dan Horia – *O istorie a blestemului*, Iași, Editura Polirom, 2000.

38. Flocon, A – *Ibidem*.

39. Labbare, A. – *Ibidem*.

40. Pavel, Dan – *Ibidem*.

41. Nero (Tiberius Claudius Drusus Germanicus), împărat roman (54 – 68 d.Hr.). A instituit o guvernare autoritară și crudă, soldată cu asasinate, printre care cel al mamei sale

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Animal de letras

Agripina, al soției sale Octavia și al lui Seneca, profesorul și mentorul său. În timpul domniei lui, un uriaș incendiu a mistuit Roma (64 d.Hr); bănuit de acest fapt, Nero a dat vina pe primii creștini, începând persecuțiile împotriva lor. S-a sinucis după izbucnirea răscoalei legiunilor din Spania și Africa.

42. Ion Pillat (1891 – 1945), poet român. Membru corespondent al Academiei (1936). A făcut parte din cercul "Gândirea". A scris volumele: *Pe argeș în sus*; *Scutul Minervei*; *Țărm pierdut*; *Poeme într-un vers* etc.

43. Boileau-Despreaux, Nicolas (1636 – 1711), scriitor francez. Teoretician al clasicismului. Pe baza principiilor estetice preluate de la Horațiu, susține primatul rațiunii și al măsurii în artă, realismul psihologic și imitarea anticilor (*Arta poetică*). A scris: *Satire*, *Epistole* și poemul eroi-comic *Strana*.

44. Protagoras (485 – 415 î.Hr.), filosof grec originar din Abdera (Tracia). Cel mai de seamă reprezentant al sofiștilor. Partizan al democrației sclavagiste, prieten al lui Pericle. A pus la îndoială existența zeilor (*Despre zei*).

45. Mao Zedong (Mao Tzedun – 1893 – 1976), militant comunist al Chinei. Unul dintre întemeietorii Partidului Comunist Chinez (1921) și printre principalii organizatori ai războiului de eliberare de sub ocupație japoneză. A fost președinte al CC al PC Chinez și președinte al Chinei, calitate în care a instaurat un regim de dictatură cu un deșănțat cult al personalității.

46. Maraini, Fosco – *Tibetul secret*, București, Editura Saeculum, 2002.

47. Mihail Roller (1908 – 1958), publicist și istoric român. Academician (1948). Studii de istoria mișcării muncitorești din România. A condus publicarea de documente privitoare la istoria românilor pe care le-a sincronizat cu tendințele vremii de ocupație sovietică.

48. Gingis-Han (1167 – 1227). Mare han (1206 – 1227), fondator al Imperiului mongol.

49. Flocon, A. – *Ibidem*.

50. Timur Lenk (Tamerlan 1336 – 1405). Emir (1370 – 1388) și sultan (1388 – 1405). Întemeietorul Imperiului turco-mongol al Timurizilor. Sub pretextul refacerii imperiului lui Gingis-han, a întreprins campanii militare în Asia Centrală, Peninsula Arabia, Caucaz, Rusia și India, Irak, Armenia, Georgia etc., creând astfel un vast imperiu.

51. Matei Corvin, rege al Ungariei (1458 – 1490). Fiul lui Iancu de Hunedoara. A urmărit întărirea autorității centrale, bazându-se pe nobilimea mică și mijlocie și pe orașe, cărora le-a acordat importante privilegii. Duce o politică antiotomană și de bună vecinătate cu Țara Românească și Moldova (cu excepția campaniei din noiembrie – decembrie 1467, încheiată cu eșecul de la Baia). S-a aflat în conflict cu regele Poloniei Cazimir al IV-lea pentru tronul Boemiei. În timpul domniei sale, curtea regală a devenit un centru de cultură umanistă.

52. Soliman-Pașa (Hadâmbul – secolul XV), comandant militar turc, beglerbeg al Rumeliei. Conducător al oștirii otomane înfrânte de Ștefan cel Mare în bătălia de lângă Vaslui (ianuarie 1475). A comandat avangarda armatei turce înfrântă de Ștefan cel Mare înainte de lupta de la Valea Albă (iulie 1476).

53. Pavel, Dan – *Ibidem*.

54. Benito, Mussolini (1883 – 1945), om politic italian. Dictator fascist (1922 – 1943).

55. Flocon, A. – *Ibidem*.

56. Flocon, A. – *Ibidem*.

57. Labbare, Albert – *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Cărți apărute în noua serie a Colecției BPT

Mihai Eminescu – Integrala poetică
Vol. I – Antumele
Precuvântare de Tudor Arghezi, ediție îngrijită, selecție critică de Alexandru Spânu, Editura Minerva, București, 288 pp.

Decepția îi dă lui Eminescu înălțimea care-i lipsește din dragoste și lumina târzie și dureroasă, rămasă ca o chiciură pe plopii lui, după ce dragostea s-a stins, compensează deficiența. De fapt, poezia caracteristică și mare a lui Eminescu se ridică din mâhnire. Speranță, credință, mângâiere, nimic nu se găsește la Eminescu. Locul de încolțire e dezamăgirea.

Accentele sunt profunde. Dezamăgirea a dat limbii românești o capodoperă de amărăciune glaciară, care se cheamă Luceafărul. (Tudor Arghezi)

Mihai Eminescu – Integrala poetică
Vol. II – Postume (1866 – 1876)
Ediție îngrijită de Alexandru Spânu, Editura Minerva, București, 2003, 288 pp.

Poezia aceasta este fiica genialității creatoare. Genialitatea creatoare este puterea mistică de a împreuna elementele contrarii – Sufletul și Natura – într-o armonie eternă, chiar dacă această sinteză n-o putem pricepe cu rațiunea. (Mihail Dragomirescu)

Mihai Eminescu – Integrala poetică
Vol. III – Postume (1877 – 1887)
Ediție îngrijită de Alexandru Spânu, Editura Minerva, București, 2003, 256 pp.

Mereu egal cu sine însuși, așa cum nu sunt decât naturile extrem de înzestrate care se sprijină exclusiv pe propria lor valoare; serios – poate până la totala absență a umorului – așa cum nu sunt decât marile caractere pentru care existența este un câmp de exercitare a unei înalte moralități; angajat existențial în propriile sale idealuri generoase, din care a făcut adevărate linii directoare ale vieții, adică elemente perfect asumate ale unui destin, – omul Mihai Eminescu constituie o apariție singulară în peisajul societății românești din a doua jumătate a secolului trecut. (Șt. Aug. Doinaș)

Mihai Eminescu – Integrala poetică
Vol. IV – Poeme originale de inspirație folclorică, inedite din publicații, reconstituiri și autonomizări
Prefață de C.P. Perpessicius, postfață de Petru Creția, ediție îngrijită de Alexandru Spânu, Editura Minerva, București, 2003, 224 pp.

Prin concepția despre rolul folclorului în cultura națională, despre legătura bazată pe comunitate de gânduri și năzuințe dintre folclor și literatura cultă, despre oglindirea psihologiei populare în creația folclorică, prin modul în care culege producțiunile populare și prin grija pentru autentic, pentru puritatea stilului, M. Eminescu este nu numai un poet cu genială intuiție și nesfârșită dragoste față de popor și de poezia lui, ci și ca învățat, un cunoscător temeinic al realității folclorice românești, al problemelor fundamentale ale culturii populare și istoriei poporului. (Mihai Pop)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

I.L. CARAGIALE, *Momente*

Vol. I, ediție, prefață, cronologie de Ion Vartic, Notă asupra ediției de Mariana Vartic, Editura Minerva, București, 2002, 544 pp.

Caragiale este cel mai mare creator de viață din întreaga noastră literatură. Şi, într-un sens, este singurul creator, pentru că numai el singur, în toată literatura română, "face concurență stării civile"... (G. Ibrăileanu)

I.L. CARAGIALE, *Momente*

Vol. II, ediție, prefață, cronologie de Ion Vartic, Notă asupra ediției de Mariana Vartic, selecție critică de Mircea Ghițulescu, Editura Minerva, București, 2002, 416 pp.

În Momente, *Caragiale s-a ridicat pînă la ceea ce am putea numi actualitate eternă...*

Tipurile din Momente *au dezertat în masă din scoarțele volumului şi s-au băgat printre noi. Trăiesc şi fac pui. (...) Aceste tipuri au dobîndit ceea ce numeşte fratele şi confratele meu Ionel Teodoreanu, o circulație socială şi prin asta nemurire. Caragiale i-a luat din viață şi i-a pus în cărți. Ei au părăsit cărțile şi s-au întors înapoi la viață, continuînd opera pe seama lor...* (Al.O. Teodoreanu, Conferință despre *Momente*, 1933)

George COŞBUC, *Poezii*

Ediție îngrijită, studiu introductiv, modele de analiză şi tabel cronologic de Valentin Taşcu, Editura Minerva, București, 2003, 288 pp.

Nici timpul, nici îndoielile, nici uitarea, nici chiar reaua voință nu l-au scos pe George Coşbuc din cercul imensei popularități, cu care poetul se înconjurase, de altfel, din timpul vieții sale. Aproape imediat după apariția primului său volum (1893), George Coşbuc a devenit "clasic", fiind alăturat lui Eminescu şi depăşind toate ambițiile nenorocosului Macedonski. O zodie excelentă l-a urmărit aşadar, încât la începutul veacului al XX-lea, deşi abia trecuse de treizeci de ani, se instalase definitiv în conştiința publicului şi chiar şi a criticii...

Petre ISPIRESCU, *Făt-Frumos cu părul de aur*

Ediție îngrijită, tabel cronologic şi antologie de Aristița Avramescu, selecție critică de Mircea Muthu, Editura Minerva, București, 2002, 288 pp.

... În adevăr aceste fantastice roduri ale imaginației poporului român au un caracter de originalitate, care le ridică mai presus decât basmele altor neamuri, căci sunt şi înavuțite de tradiții mitologice ale anticilor noştri strămoşi şi viu colorate de razele soarelui oriental.

Ele dar sunt de natură a naşte mirarea şi admirarea străinilor culți, care se ocupă cu studiul producerilor intelectuale ale semințiilor răsăritene... (V. Alecsandri către Petre Ispirescu, 1882)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Document

94260 Fresnes, 11, Allée des Effes
21 iunie 1991

Mult respectată Doamnă,
Iubite Domnule Simonescu,

Vă scriu cu sentimentul unui om care a navigat pe o mare furtunoasă şi care, cu greu, a răzbit la un ţărm mai liniştit. A trecut un an de când am pierdut pe scumpa mea Laeti, care a fost bucuria şi podoaba vieţii mele, şi abia acum, încurajat necontenit de dragostea băiatului, a norei, a nepoţilor, găsesc puterea de a suporta lovitura sorţii şi de a mă întoarce la preocupările care mi-au brăzdat viaţa.

Lucrez din nou, dar fără elanul aceluia care se ştie susţinut în efortul său de o dragoste neclintită şi fără speranţa aceluia care mai poate aştepta o răsplată. Lucrez, fiindcă aşa mi-a fost rostul în viaţă, să nu stau de geaba şi să samăn ce pot sămăna, fără să mă preocupe roadele muncii.

Cât de fericit trebue să fiţi Dumneavoastră, Iubite Domnule Simonescu, care, la frumoasa vârstă la care aţi ajuns vâslind cu pricepere prin valurile vieţii, Vă puteţi bucura încă de prezenţa şi de căldura sufletească a Doamnei Simonescu, de stima atâtor prieteni devotaţi, de admiraţia generaţiilor de cercetători care V'au urmat. Eu am pierdut cu Laeti tot ce am avut mai preţios: sufletul din a cărui căldură, înţelegere şi înţelepciune m'am alimentat zilnic. Acum, trăesc doar cu gândul de a-mi încheia sorocul cât mai cuviincios. Să închei ceea ce mai am de încheiat ca lucru şi să predau băiatului şi familiei sale tot ce le pot lăsa din agonisita unei vieţi de muncă.

Aş fi vrut să mă întorc în ţară, măcar în cadrul unei călătorii de scurtă durată. Dar ce să mai caut acolo? Nu am nimic de cerut, nu am nimic de aşteptat. Privesc de departe cum unii se bucură de răsplata împrejurărilor, cum alţii se întrec în arta de a-şi valorifica abilitatea lor politică.

Va rămâne totuşi în urma mea o operă. Nu bogată, dar făcută cu drag, cu grijă şi, cred, cu destulă competenţă. O operă semnată în cele mai exigente reviste de specialitate, publicată în edituri celebre şi care a afirmat o prezenţă românească în Occident, timp de o jumătate de secol. M'am bucurat de unele aprecieri elogioase în ţară, în primul rând de ce aţi scris Dumneavoastră cu o mare îngăduinţă, dar instituţiile culturale din ţară trec peste mine ca şi cum n'aş fi. Poate totuşi că este mai bine aşa, spre liniştea de care am nevoie acum mai mult decât oricând. Am depăşit şi vârsta slăbiciunilor omeneşti.

Cum Vă scriu rar şi nu ştiu când Vă voi mai scrie, ţin să Vă mulţumesc, cu sentimentul celui care îşi încheie socotelile vieţii, pentru tot ce aţi făcut ca ostenelile mele să nu fie lăsate la marginea drumului pe care, alţii, înaintează triumfător şi îndrăzneţ.

Solicitat la un moment dat de colegi români binevoitori am pregătit două volume de câte 500 de pagini cu studii nestrânse până acum în volum şi completate cu unele capitole inedite. Mi se promitea să fie tipărite în ţară. Dar totul a rămas la stadiul unor frumoase intenţii. Nu sunt bani, nu sunt tipografi disponibili, nu este hârtie, şi, mai ales, nu este bunăvoinţa de sus. Cei care Vă conduc se mulţumesc să soarbă puterea cu nesaţ şi cu neruşinare, fără să le pese de promovarea culturii româneşti, iar cei conduşi sunt preocupaţi să apuce locul cel mai bun. Nu-mi rămâne decât să regăsesc în mine însumi o înciudată dârzenie de Ardelean, care nu se pleacă în faţa vitregiilor unei perioade de timp confiscate.

Printre puţinele mulţumiri pe care le mai pot avea, a fost şi aceea de a primi, dela domnul Buluţă, două frumoase publicaţii: Bibliografia activităţii Dumneavoastră şi cartea sa despre manuscrisele de origine română din Austria.

Rămân uimit de cât aţi putut scrie. Aproape fără încetare, despre cele mai variate subiecte din domeniul literaturii, al bibliografiei şi chiar al pedagogiei. Domnul Buluţă a făcut o treabă de mare folos (şi de dreptate!), adunând într'o singură broşură nu numai opera închegată în volume, ci şi tot ce aţi risipit de-a lungul a şase decenii în nenumărate reviste din ţară şi din străinătate.

Mi-a plăcut şi cartea d-lui Buluţă despre manuscrisele din Austria. Se situează în plin domeniu al interesului meu. Cu astfel de contribuţii preţioase, ajungem să integrăm în patrimoniul culturii noastre şi manuscrisele slave, dintre care, până acum, nu s'au bucurat de atenţia cercetătorilor decât acelea care priveau istoriografia.

Aş fi vrut să-i mulţumesc direct d-lui Buluţă, şi să-l felicit pentru frumoasele lui publicaţii. Dar nu-i cunosc adresa. Până când voi avea ocazia ca să-i exprim îndatorirea mea pentru atenţia cu care mi-a recenzat al doilea volum publicat la Brill şi pentru îngăduinţa cu care a utilizat contribuţiile mele în ultima sa carte, Vă rog pe Dumneavoastră să-l asiguraţi de gratitudinea mea.

Mi s'a spus – şi nu mai ştiu de cine, poate de domnul Mircea Anghelescu, care mi-a câştigat o mare simpatie – că Doamna Simonescu ar avea probleme de sănătate. Sper că sunt trecătoare. Doresc din suflet ca frumoasa vârstă la care aţi ajuns amândoi, şi pe care o exprimaţi acum în două cifre, să Vă permită să o exprimaţi, la timpul său, în trei cifre.

Închei cu această urare, rugându-Vă să credeţi în sentimentele de adâncă stimă şi respectuoasă prietenie pe care Vi le păstrez,

Emil Turdeanu

Curso de Língua e Civilização Brasileiras

Embaixada do Brasil em Bucareste

Diploma de Excelência

Concedido ao Senhor Florin Rotaru,
Diretor Geral da Biblioteca Municipal de Bucareste,
pela sua inestimável contribuição ao aprofundamento e
desenvolvimento das relações Brasil-Romênia.

Bucareste, 10 de julho de 2003

Jeronimo Moscardo
Embaixador

Diploma de excelenţă acordată de domnul Jeronimo MOSCARDO, ambasadorul Braziliei la Bucureşti, domnului Florin ROTARU, directorul general al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, pentru contribuţia adusă la dezvoltarea relaţiilor dintre Brazilia şi România

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

august 2003

♦ august 1998. 5 ani de la inaugurarea **Bibliotecii "Alba-Iulia" din Chişinău**, fondată cu sprijinul a două centre culturale şi istorice, Chişinău şi Alba-Iulia

♦ 1 august 1933. 70 de ani de la naşterea lui **Constantin Turturică**, scriitor

♦ 2 august 1893. 110 ani de la naşterea lui **Alfred Alexandrescu**, pianist, dirijor, compozitor şi profesor la Conservatorul din Bucureşti între 1932 – 1934 şi 1938 – 1939 (2 aug. 1893 – 18 feb. 1959)

♦ 2 august 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Cornel Bozbici**, poet, prozator, publicist şi jurnalist

♦ 2 august 1928. 75 de ani de la naşterea **Veronicăi Şuteu**, scriitoare

♦ 2 august 1943. 60 de ani de la naşterea lui **Stere Gulea**, regizor

♦ 3 august 1943. 60 de ani de la naşterea lui **Cornel Ungureanu**, critic şi istoric literar

♦ 4 august 1838. 165 de ani de la naşterea lui **Constantin Erbiceanu**, traducător, istoric literar şi academician, fost vicepreşedinte al Academiei Române (4 aug. 1838 – 7 mart. 1913)

♦ 4 august 1908. 95 de ani de la naşterea **Sidoniei Drăguşanu**, scriitoare

♦ 4 august 1953. 50 de ani de la moartea lui **Francisc Şirato**, pictor (1877 – 4 aug. 1953)

♦ 5 august. **Ziua Presei Române**

♦ 6 august 1868. 135 de ani de la naşterea lui **Paul Claudel**, poet şi dramaturg francez (6 aug. 1868 – 23 feb. 1955)

♦ 6 august 1973. 30 de ani de la moartea regizorului **Sică Alexandrescu** (1896 – 6 aug. 1973)

♦ 7 august 1848. 155 de ani de la naşterea lui **Ieronim G. Bariţiu**, publicist şi traducător (7 aug. 1848 – 6 mart. 1899)

♦ 8 august 1843. 160 de ani de la naşterea lui **Ioan Pop-Florentin**, scriitor, estetician, filolog şi profesor universitar (8 aug. 1843 – 29 aug. 1936)

♦ 10 august 1878. 125 de ani de la naşterea lui **Alfred Döblin**, scriitor german, reprezentant al romanului expresionist german (10 aug. 1878 – 28 iun. 1957)

♦ 10 august 1938. 65 de ani de la naşterea lui **Nicolae Prelipceanu**, poet, prozator şi publicist

♦ 12 august 1968. 35 de ani de la moartea lui **Eugen Schileru**, estetician, publicist, istoric şi critic de artă (13 sept. 1916 – 12 aug. 1968)

♦ 13 august 1863. 140 de ani de la moartea lui **Eugène Delacroix**, pictor francez (26 apr. 1798 – 13 aug. 1863)

♦ 13 august 1893. 110 ani de la naşterea lui **Constantin Brăiloiu**, etnomuzicolog, compozitor şi membru corespondent al Academiei Române (13 aug. 1893 – 1958)

♦ 13 august 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Ion Lăncrănjan**, scriitor şi publicist (13 aug. 1928 – 4 mart. 1991)

♦ 15 august 1883. 120 de ani de la naşterea lui **Corneliu Moldovanu**, poet şi traducător (15 aug. 1883 – 2 sept. 1952)

♦ 15 august 1903. 100 de ani de la naşterea lui **Ştefan Milcu**, medic endocrinolog, prim-rector al Academiei Române între 1955 – 1963, membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale, 1969 şi Doctor Honoris Causa al Universităţilor din Rennes şi Budapesta, 1969 (15 aug. 1903 – 1998)

♦ 16 august 1823. 180 de ani de la naşterea lui **Alexandru Hurmuzaki**, om politic şi publicist (16 aug. 1823 – 8 mart. 1871)

♦ 17 august 1868. 135 de ani de la naşterea lui **Ion Păun-Pincio**, scriitor (17 aug. 1868 – 30 dec. 1894)

♦ 17 august 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Coriolan Hora**, pictor

♦ 18 august 1883. 120 de ani de la naşterea lui **Mihai D. Ciucă**, medic şi academician (18 aug. 1883 – 20 feb. 1969)

♦ 19 august 1828. 175 de ani de la naşterea lui **Ioan Raţiu**, om politic, unul dintre autorii "Memorandumului" de la 1892 al românilor transilvăneni către curtea imperială de la Viena (19 aug. 1828 – 4 dec. 1902)

♦ 19 august 1983. 20 de ani de la moartea lui **Octav Onicescu**, profesor, academician şi matematician (20 aug. 1892 – 19 aug. 1983)

♦ 20 august 1833. 170 de ani de la naşterea junimistului **Vasile Pogor**, poet, prozator, traducător şi om politic (20 aug. 1833 – 20 mart. 1906)

♦ 20 august 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Alexandru Niculescu**, lingvist

♦ 20 august 1943. 60 de ani de la naşterea lui **Ion Dumbravă**, poet

♦ 21 august 1723. 280 de ani de la moartea lui **Dimitrie Cantemir** (26 oct. 1673 – 21 aug. 1723)

♦ 21 august 1798. 205 ani de la naşterea lui **Jules Michelet**, istoric şi eseist francez (21 aug. 1798 – 9 feb. 1874)

♦ 21 august 1838. 165 de ani de la moartea lui **Adalbert de Chamisso**, poet german de origine franceză (30 ian. 1781 – 21 aug. 1838)

♦ 21 august 1908. 95 de ani de la naşterea **Constanţei Demetriade-Ştefan**, pictoriţă

♦ 21 august 1923. 80 de ani de la naşterea **Constanţei Dogeanu**, sculptoriţă şi artistă decoratoare

♦ 22 august 1958. 45 de ani de la moartea lui **Roger Martin du Gard**, scriitor francez (23 mart. 1881 – 22 aug. 1958)

♦ 23 august 1933. 70 de ani de la naşterea lui **Corneliu Ştefanache**, prozator

♦ 23 august 1943. 60 de ani de la naşterea lui **Mircea Iorgulescu**, publicist, critic şi istoric literar

♦ 23 august 1948. 55 de ani de la naşterea lui **Andrei Pleşu**, critic de artă, publicist

♦ 24 august 1868. 135 de ani de la moartea lui **Costache Negruzzi**, poet şi prozator (1808 – 24 aug. 1868)

♦ 24 august 1928. 75 de ani de la moartea lui **Aurel Băeşu**, pictor şi desenator (26 mai 1896 – 24 aug. 1928)

♦ 25 august 1868. 135 de ani de la naşterea lui **Arthur Verona**, pictor (25 aug. 1868 – 26 mart. 1946)

♦ 25 august 1873. 130 de ani de la naşterea **Luciei Sturdza Bulandra** (25 aug. 1873 – 19 sept. 1961)

♦ 27 august 1903. 100 de ani de la naşterea lui **Miron Nicolescu**, om de ştiinţă, matematician şi academician, preşedinte al Academiei Române între 1966 – 1974 (27 aug. 1903 – 1974)

♦ 27 august 1918. 85 de ani de la naşterea lui **Leon Leviţchi**, traducător şi eseist (27 aug. 1918 – 16 oct. 1991)

♦ 27 august 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Mircea Zaciu**, istoric şi critic literar (27 aug. 1928 – 21 mart. 2000)

♦ 27 august 1938. 65 de ani de la naşterea lui **Mircea Braga**, critic literar şi publicist

♦ 28 august 1828. 175 de ani de la naşterea lui **Lev Nicolaevici Tolstoi**, scriitor rus (28 aug. 1828 – 7 nov. 1910)

♦ 28 august 1943. 60 de ani de la moartea lui **George Ulieru**, medic şi scriitor (8 sept. 1884 – 28 aug. 1943)

♦ 31 august 1908. 95 de ani de la naşterea lui **William Saroyan**, scriitor american (31 aug. 1908 – 17 mai 1981)

♦ 31 august 1933. 70 de ani de la naşterea lui **George Genoiu**, scriitor

♦ 31 august 1963. 40 de ani de la moartea lui **Georges Braque**, pictor francez, unul dintre întemeietorii cubismului (13 mai 1882 – 31 aug. 1963)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Paul CERNOVODEANU – Note on 1792 Plague in Bucharest 2

Bucharest History in 1940 'Gazeta Municipală' 4

Patrimony 11

N. Cartojan – History of Old Romanian Literature 12

Contemporary Autographs – *Constantin MOHANU – 70* 14

Claude KARNOOUH – Europe: Common Patrimony and Future? 16

Mariana VLAICU – 'Ioniță Scipione Bădescu' County Library in Zalău 20

New Project of Bucharest Metropolitan Library – 'Anton Pann' Library 24

EBLIDA – Annual Activity Report 22

Monica BREAZU – France National Library – between Real and Virtual Space 27

Liviu BUTUC – The Lost Paradise of Book (II) 30

Catalogue 36

Correspondence Emil Turdeanu – Dan Simonescu 38

Bucharest Metropolitan Library – Distinction 38

Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25; 212.83.11
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI
Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

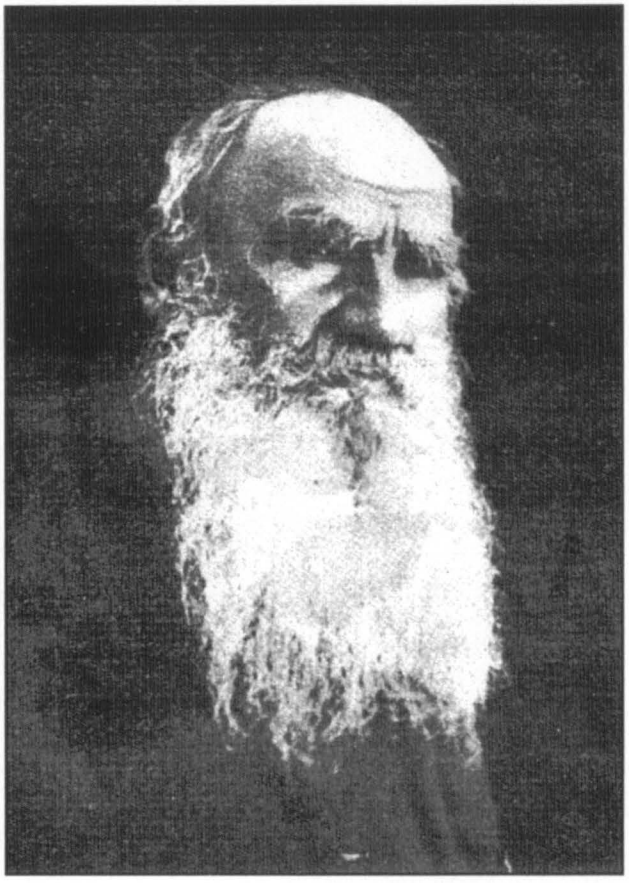

LEV TOLSTOI

1828 – 1910

175 de ani de la naştere

"... Nu-mi pot demonstra existenţa lui Dumnezeu, nu găsesc nici un argument efectiv şi consider că noţiunea nu este indispensabilă. Este mai uşor şi mai simplu să înţelegi existenţa veşnică a întregului univers, cu minunata sa ordine de nepătruns, decât fiinţa care l-a creat. Atracţia trupească şi sufletească a omului pentru fericire este singura cale de a înţelege tainele vieţii. Când atracţia sufletească se ciocneşte de atracţia trupească, prima este cea care trebuie să învingă, deoarece sufletul este nemuritor, întocmai ca şi fericirea pe care el o dobândeşte. Dobândirea fericirii este mersul dezvoltării lui. Viciile sufleteşti sunt tendinţe generoase denaturate. Vanitatea este dorinţa de a fi mulţumit de tine. Lăcomia – dorinţa de a face bine mai mult. Nu înţeleg necesitatea existenţei lui Dumnezeu, dar cred în El şi-L rog să mă ajute să înţeleg".

Jurnal

În româneşte de Janina Ianoşi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Portret de Corneliu Baba

LUCIA STURDZA BULANDRA

1873 – 1961

130 de ani de la naştere

"... D-na Lucia Sturdza Bulandra a avut desigur unul din cele mai frumoase roluri ale unei mari, dar inegale cariere. Excelent distribuită, a jonglat cu emoţia noastră, a simplilor spectatori, fără să rateze o singură clipă sinteza dintre sfâşierea interioară şi panoplia unor superioare mijloace tehnice. În actul al doilea, artista s-a înălţat deasupra unei distribuţii în care atâtea elemente de calitate şi-au dat întâlnire, cu un prestigiu, cu o maiestate, cu o intensitate de viaţă pe care publicul s-a grăbit să le aplaude la scenă deschisă".

N. Carandino
Cronică la Molima de Ion Marin Sadoveanu,
„Azi", nr. 31, 8 octombrie 1939

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro